

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽ

INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Zpracovatel: Mgr. David Řezníček

červen 2012

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Květoslavovi Růžičkovi, CSc., konzultantovi mé rigorózní práce za cenné připomínky a pomoc při jejím zpracování.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Českých Budějovicích dne 21.6.2012

Mgr. David Řezníček

OBSAH

OBSAH.....	2
ABSTRAKT	5
ÚVOD.....	6
1. Postavení rozhodčího řízení v mezinárodním obchodu.....	9
1.2 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení.....	11
1.2.1 Výhody rozhodčího řízení	11
1.2.2 Nevýhody rozhodčího řízení.....	13
1.3 Právní povaha rozhodčího řízení	16
1.4 Druhy rozhodčího řízení	19
1.4.1 Rozhodčí řízení institucionální vs. ad hoc řízení.....	19
1.4.2 Stálé rozhodčí instituce.....	23
Specifika Mezinárodního rozhodčího soudu ICC v Paříži	25
1.5 Prameny mezinárodní obchodní arbitráže	29
1.5.1 Mezinárodní smlouvy	29
1.5.2 Vnitrostátní právní předpisy	33
1.5.3 Řády rozhodčích soudů.....	34
1.6 Rozhodčí smlouva.....	35
1.6.1 Definice rozhodčí smlouvy	35
1.6.2 Právní povaha rozhodčí smlouvy.....	37
1.6.3 Druhy rozhodčích smluv.....	38
1.6.4 Obsah rozhodčí smlouvy	40
1.6.5 Zánik rozhodčí smlouvy	41
1.6.6 Právní režim rozhodčích smluv v mezinárodním styku.....	42
1.6.7 Neplatnost a neexistence rozhodčích smluv	43
1.6.8 Judikatura ve věcech rozhodčích smluv	44
1.7 Otázka arbitrality	46
2. Rozhodci	50
2.1 Kvalifikace rozhodce	51

2.2 Počet rozhodců.....	55
2.3 Ustanovení a jmenování rozhodců.....	57
2.4 Vyloučení rozhodce	60
3. Rozhodné právo v mezinárodní obchodní arbitráži	63
3.1 Právo místa sudiště	63
3.2 Právo rozhodné pro proces	66
3.3 Právo rozhodné pro řešení merita sporu	67
3.4 Rozhodování o meritu sporu podle zásad ekvity	69
4. Zahájení a průběh rozhodčího řízení	71
4.1 Zahájení a průběh rozhodčího řízení – obecně	71
4.2 Návrh na zahájení řízení	72
4.3 Průběh rozhodčího řízení	74
4.4 Skončení rozhodčího řízení	79
4.4.1 Usnesení o zastavení rozhodčího řízení.....	79
4.4.2 Rozhodčí nález.....	79
4.4.3 Přezkum rozhodčího nálezu.....	87
4.4.4 Právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu	90
4.4.5 Zrušení rozhodčího nálezu.....	91
5. Uznání a výkon rozhodčích nálezů	97
5.1 Newyorská úmluva	98
5.2 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů dle nového ZMPS	101
6. Rozhodčí pravidla UNCITRAL.....	103
6.1 Charakter rozhodčích pravidel UNCITRAL.....	103
6.2 Průběh rozhodčího řízení podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL.....	104
6.2.1 Zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL	104
6.2.2 Postup po zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL	108
6.2.3 Rozhodčí nález dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL	111
7. Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži a jeho vliv na právní českou právní úpravu	112
ZÁVĚR	116

RESUMÉ	118
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	120
PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK	123
KLÍČOVÁ SLOVA	125

ABSTRAKT

Předmětem této rigorózní práce je mezinárodní obchodní arbitráž. Záměrem práce je popsat jednotlivé oblasti rozhodčího řízení v mezinárodním obchodu se zaměřením na postavení rozhodčího řízení v mezinárodním obchodu, kvalifikačních předpokladů rozhodců, rozhodčí doložky a průběh mezinárodních rozhodčích řízení. Rovněž jsou popsány i otázky rozhodného práva v mezinárodní obchodní arbitráži, Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů - Newyorská úmluva a Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

ABSTRACT

The subject of this thesis is International Commercial Arbitration. The purpose of the thesis is to describe the fields of arbitration in international trade, especially the status of arbitration in international trade, qualifications of the arbitrators, the arbitration clause and the course of international arbitration. Further, this thesis concentrates on questions relating applicable law in international commercial arbitration, the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards - the "New York" Convention and the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.

ÚVOD

Mezinárodní obchodní arbitráž, jako jedna z nejvýznamnějších alternativ klasického soudního řízení, poměrně často představuje oblíbený a využívaný způsob řešení sporů vzniklých v rámci přeshraničního obchodu. Důvody, pro které se tomu tak děje, jsou mnohé, přesto však lze shrnout, že arbitráž oproti stnulému soudnímu systému reflektuje trendy panující v dnešním moderním hospodářském životě a přináší flexibilní, funkční a efektivní způsob rozhodování v obchodních sporech. Rozhodčí řízení přináší konečná a závazná rozhodnutí nezávislými rozhodci, jejichž výběr je v rukách sporných stran, a proto umožňuje, aby při vhodném výběru bylo rozhodnutí učiněno skutečnými odborníky v dané právní a skutkové oblasti. V rámci mezinárodního obchodu bývá běžné, že žádná ze stran není ochotna podřídit řešení svého sporu pod jurisdikci druhé ze smluvních stran, neboť mezi nimi panuje obava z toho, že by soudní orgány mohly rozhodnout ve prospěch strany, která se nachází na tzv. „domácí půdě“, výhodu znalosti místního prostředí nevyjímaje. V případě mezinárodní obchodní arbitráže však tyto shora uvedené negativní pocity různých subjektů mohou být eliminovány zárukou neutrality a důvěrnosti rozhodců, možností volby práva, místa sudiště, dohody o způsobu vedení sporu apod. Dalším důvodem, pro který strany sporu často sahají po řešení prostřednictvím mezinárodní obchodní arbitráže, je skutečnost, že rozhodčí řízení svou důvěrnou povahou chrání strany sporu před medializací a účastí veřejnosti v celém procesu.

Problematika rozhodčího řízení je v mezinárodním kontextu řešena poměrně komplexně, a právě tato celistvost umožňuje, že pravidla a řady nejrůznějších mezinárodních rozhodčích institucí mohou být libovolně aplikovány bez ohledu na hranice států. Ve své práci se proto chci zaměřit na podstatné otázky mezinárodní obchodní arbitráže a pokusit se nadefinovat nejvýznamnější instituty tohoto alternativního způsobu řešení sporů. Současně si tato práce klade za cíl poskytnout jednotný soubor obecně uznávaných poznatků, vztahujících se k problematice mezinárodního rozhodčího řízení, které budou platné na celosvětové úrovni. I přes snahu o zobecnění jednotlivých institutů tohoto druhu řízení bych se rád věnoval též mezinárodnímu rozhodčímu řízení z pohledu právního řádu České republiky, zejména

považují za důležité reagovat na změny právní úpravy, které přináší nový zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním a novela zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. V této práci nebylo možné ani opomenout rozhodnutí předsednictvo Rozhodčího soudu u Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR ze dne 24.5.2012, kterým schválilo nový řád Rozhodčího soudu u Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR, který nabude účinnosti dne 1.7.2012 a nahradí stávající Řády Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro mezinárodní spory a Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory a průběh řízení sjednotí.

V první části své práce se hodlám zabývat postavením mezinárodní obchodní arbitráže a jejím charakteristickým znakům. Současně bych rád poukázal na některé výhody či nevýhody tohoto druhu řízení, ačkoliv si dovolím předestřít, že nelze jednoznačně některé rysy mezinárodní obchodní arbitráže chápat čistě jako nevýhody a jiné výhradně jako její výhody. V rámci dalších podkapitol si dovolím vyjmenovat a stručně nastínit základní právní teorie zabývající se právní povahou rozhodčího řízení. Současně bych se rád v této práci věnoval jednotlivým druhům rozhodčího řízení a v rámci podkapitoly pojednávající o stálých mezinárodních rozhodčích institucích poukážu na specifika Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži, který představuje jednu z „vlajkových lodí“ stálých rozhodčích institucí. Dalšími základními otázkami, kterými se budou zabývat navazující podkapitoly, jsou prameny mezinárodní obchodní arbitráže, a to zejména mezinárodní smlouvy, vnitrostátní právní předpisy a Řády stálých rozhodčích soudů. Charakteristice, druhům, obsahu, zániku, neplatnosti a nicotnosti rozhodčích smluv bude věnována další z podkapitol v rámci první části této práce. Další z významných otázek rozhodčího řízení, a to problematika arbitrability sporu, tuto první část této práce uzavře.

V další druhé části charakterizují osobu rozhodce, zmíním se o požadavcích na jeho kvalifikaci a vyjádřím se k otázkám složení rozhodčích senátů, způsobu ustanovení a jmenování rozhodců a problematice vyloučení rozhodce.

Třetí část si klade za cíl pojednat o právu rozhodném pro mezinárodní rozhodčí arbitráž, zejména k právu místa sudiště, právu rozhodném pro otázky procesní a právu rozhodném pro řešení merita věci, včetně rozhodování podle zásad spravedlnosti.

Čtvrtá část této práce popíše průběh rozhodčího řízení, a to od jeho zahájení až do skončení vydáním usnesení o zastavení rozhodčího řízení nebo rozhodčího nálezu. V rámci této kapitoly považuji za nezbytné provést charakteristiku a dělení rozhodčích nálezů a dále se zmínit o mezitímním a doplňujícím rozhodčím nálezu, opravném usnesení, možnosti přezkumu rozhodčího nálezu a jeho právní moci a vykonatelnosti.

Pátá část pojednává o uznání a výkonu rozhodčích nálezů, bez kterého by nebylo možné naplnit hlavní smysl rozhodčího řízení. V rámci této kapitoly představím jednu z nejvýznamnějších mezinárodních úmluv, která se touto problematikou zabývá, a představím řešení této oblasti v rámci nového zákona o mezinárodním právu soukromém.

V šesté a sedmé poslední části této práce zaměřím svou pozornost k Rozhodčím pravidlům UNCITRAL a Vzorovému zákonu UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži a jeho vlivu na českou právní úpravu.

1. Postavení rozhodčího řízení v mezinárodním obchodu

Dříve než se pokusím o vymezení pojmu mezinárodního rozhodčího řízení a jeho postavení v rámci řešení sporů v mezinárodním obchodu, je nezbytné nastínit, co se rozumí pod pojmem rozhodčího řízení obecně. Arbitráž, jak je rozhodčí řízení často nazýváno podle původního anglického slova „arbitration“, představuje mimosoudní způsob řešení sporů za pomoci nestranných a nezávislých třetích stran, tj. rozhodců. Jedná se o významnou alternativu občanskoprávního procesu v rámci řešení majetkových sporů. Rozhodčí řízení je v některých případech podřazováno společně s dalšími instituty jako je mediace, konciliace, expertiza, mini trial, negociace či mediation-arbitration, atd. mezi alternativní způsoby řešení sporů.¹ Avšak ne vždy je odbornou veřejností chápáno rozhodčí řízení jako zvláštní druh alternativního řešení sporů a naopak je považováno za jeden ze tří způsobů řešení sporů obecně, tj. ADR, řízení před soudy a rozhodčí řízení.² Společným znakem, kterým se odlišují alternativní způsoby řešení sporů a rozhodčí řízení od soudního řízení jsou zejména dobrovolný souhlas stran sporu účastnit se tohoto řízení. Oproti tomu existuje mezi rozhodčím řízením a tzv. ADR mnoho rozdílů, kterými jsou především rozdílné cíle obou druhů řízení.³ Další podstatný rozdíl je spatřován v tom, zda je či není důležité místo, kde má být spor řešen.⁴ Pokud se budeme ptát, co je chápáno jako výsledek rozhodčího řízení, najdeme vždy jednoznačnou odpověď, a tou je vydání rozhodčího nálezu. Naopak smyslem, popř. charakteristickými rysy alternativních způsobů řízení může být především dohoda či jiné způsoby smírného řešení sporu.

¹ Současně je často používána zkratka „ADR“ jako Alternative Dispute Resolution.

² ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 21 s.

³ Cílem rozhodčího řízení je vydání vykonatelného rozhodčího nálezu. Naopak cílem ADR je dosažení dohody.

⁴ Místo rozhodování sporu není pro alternativní druhy řešení sporů vůbec podstatné.

V odborné literatuře se vyskytuje celá řada definic, které nám objasňují význam termínu „rozhodčí řízení“. Například v jedné z těchto definic se stanoví, že rozhodčí řízení je „*rozhodování sporů soukromými osobami a nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.*“⁵ Další definice vymezuje „*rozhodčí řízení (arbitráž) jako dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.*“⁶

Budeme-li chtít co nejstručněji a co možná nejvýstižněji charakterizovat rozhodčí řízení, použijeme tyto tři základní charakteristické znaky:

- Souhlas či dohoda stran,
- soukromé osoby rozhodující spor (tzv. rozhodci),
- konečný a závazný rozhodčí nález.⁷

Souhlas či dohoda stran limituje pravomoc rozhodce, rozhodovat výhradně otázky, které z ní vycházejí. Rozhodci jsou dohodou stran sporu vázáni aplikovat pravidla, proces a právo, které jimi bylo sjednáno. Rozhodci, kteří jsou osobami soukromými a nepředstavují veřejnou moc, jsou zpravidla vybíráni stranami sporu, nebo alespoň určují způsob jejich výběru. Osoba rozhodující spor v rámci rozhodčího řízení zpravidla nemusí být právníkem.⁸ Nezbytnými požadavky kladenými na rozhodce je stejně jako na soudce nestrannost a nezávislost. Důvodem proč znesvářené strany využívají

⁵ RŮŽIČKA, K.. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 19 s.

⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 42 s.

⁷ MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 2 s.

⁸ Určitou výjimku v tomto případě představuje kvalifikační předpoklady pro zápis rozhodce do seznamu rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv dle § 35b odst. 1 písm. c) RozŘ

institutu rozhodce a rozhodčího řízení je konečnost a závaznost rozhodčích nálezů, proti kterým obecně není možné odvolání.⁹

Obecně za mezinárodní rozhodčí řízení (či mezinárodní obchodní arbitráž) je označováno takové rozhodčí řízení, které obsahuje mezinárodní prvek. Odborná literatura zdůrazňuje, že mezinárodní charakter může být záležitostí proměnlivou, kdy rozhodčí řízení je možné považovat za mezinárodní jak již ve fázi uzavírání smlouvy, tak i následně až ve fázi nuceného výkonu rozhodčího nálezu. Teorie současně rozlišuje mezi absolutní (objektivní)¹⁰ či relativní (subjektivní)¹¹ mezinárodní povahou rozhodčího řízení.¹²

1.2 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

1.2.1 Výhody rozhodčího řízení

Ať již se jedná o mezinárodní obchodní arbitráž nebo vnitrostátní rozhodčí řízení, v povědomí laické veřejnosti institut rozhodčího řízení často představuje „strašáka“, kterému je mnohem lepší se vyhnout. Jestliže se v médiích objeví termín „arbitráž“ nebo „rozhodčí řízení“ obvykle se vybaví spory, ve kterých byla jedním z účastníků Česká republika, tj. známe kauzy jako „Nomura“ či „Diag Human“. Ačkoliv

⁹ Výjimkou z nemožnosti přezkoumání rozhodčího nálezu bývá zejména situace, kdy dojde k určitým procesním pochybením. V podstatě rozhodčí nález není možné přezkoumávat z hmotněprávních důvodů, které spočívají ve věci samé, i když rozhodce například nesprávně právně danou otázku posoudil či dospěl ke svému rozhodnutí na základě nesprávného či neúplného skutkového zjištění.

¹⁰ Jedná se o takové případy, kdy jednotliví účastníci rozhodčího řízení mají vztahy k různým právním řádům. Například vztah mezi českou a německou obchodní společností. Mezinárodní prvek může být dán i v případech, kdy smluvní strany mají vazbu pouze k jednomu právnímu řádu, nicméně samotný předmět jejich sporu je situován či má jinou vazbu do zahraničí.

¹¹ Relativita mezinárodního charakteru může být spatřována v situaci, kdy ačkoliv objektivně by rozhodčí řízení mezinárodní rozměr neobsahovalo, vůlí stran by byl mezinárodní prvek sjednán. Za příklad by nám mohla posloužit situace, kdy strany s objektivním vztahem k jednomu a témuž státu by označily pro rozhodnutí jejich sporu stálý rozhodčí soud v zahraničí.

¹² ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 44 s.

média neposkytují arbitráži příliš dobrou reklamu, řada odborníků hodnotí rozhodčí řízení spíše jako institut, u kterého výhody převažují nad nevýhodami.¹³

Za jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení je považována neformálnost, ze které vyplývá, že si strany mohou stanovit postup pro vedení svého sporu, a to buď tím, že odkážou na řád stálého rozhodčího soudu v České republice nebo zahraničí, anebo si sjednají, že se použije některých významných a známých pravidel pro rozhodčí řízení ad hoc.¹⁴ Zároveň si však mohou sjednat i svá vlastní pravidla, ať již například v otázce stanovení jednacího jazyka, místa konání anebo otázku budou-li rozhodci v rámci rozhodčího řízení rozhodovat výhradně na základě stranami předložených písemných dokumentů.¹⁵

Další nespornou výhodou rozhodčího řízení představuje relativně snadná vymahatelnost.¹⁶ Obecně lze rozhodčí nálezy mezinárodně vymáhat nepoměrně jednodušeji než rozsudky národních soudů. Hlavní roli při nuceném výkonu rozhodčích nálezů hraje Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 10. 6. 1958, kterou k dnešnímu dni podepsalo více než 140 zemí.¹⁷

V rámci obchodního styku, kdy předmětem sporu bývají záležitosti, které představují obchodní tajemství, představuje neveřejnost rozhodčího řízení jednu z hlavních příčin, proč si strany sporu volí využití této alternativy soudního řízení. Rozhodčí řízení tak představuje nejen snadnější způsob, jak utajit existenci sporu, ale i jeho průběh. Utajení se navíc vztahuje i na vlastní znění rozhodčího nálezu.

¹³ KLEIN, B. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci?, Právní fórum (Wolters Kluwer ČR, a.s.), 2010/3, 100 s.

¹⁴ Příkladem mohou být Pravidla UNCITRAL z roku 1976.

¹⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 26 s.

¹⁶ MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 3 s.

¹⁷ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.

Z hlediska rychlosti je rozhodčí řízení obvykle jednoznačně schopné předčít řízení konané u soudů. Stranám sporu se nabízí možnost, aby si zvolily takovou formu rozhodčího řízení, kde jsou stanoveny lhůty, ve kterých je rozhodce povinen rozhodnout.¹⁸ Značný podíl na rychlosti arbitrážního řízení má zejména zásada jednoinstančnosti, kdy k jejímu prolomení by musel být stranami opět výslovně sjednán opravný prostředek.

Především ve sporech s mezinárodním prvkem se můžeme setkat s tím, že soudní řízení naráží na komplikace spjaté s aplikací zahraničního práva či jiných odborných odvětví. Tato nevýhoda v rámci soudního procesu může být eliminována tím, že rozhodcem bude jmenován odborník v daném oboru. Volba osoby rozhodce je tak další nespornou výhodou rozhodčího řízení. Rozhodcem totiž může být jmenován i cizí státní příslušník, pokud se předpokládá, že předmětný spor rozhodne s maximální odbornou péčí a nestranně. Současné strany sporu mají ve svých rukou i dispozici s konkrétním počtem rozhodců. Tento počet rozhodců by však měl být vždy lichý, aby byla vyloučena parita hlasů při rozhodování rozhodčího senátu.

1.2.2 Nevýhody rozhodčího řízení

Bude vždy záležet na konkrétním úhlu pohledu, zda na shora uvedenou výhodu bude takto nahlíženo, anebo zda bude naopak považována za nevýhodu. Avšak neznalost a nezkušenost jedné ze stran či účastníků rozhodčího řízení bude pravděpodobně představovat jednu z nejvíce signifikantních nevýhod řízení tohoto typu. Riziko spojené s nedostatkem zkušeností spojených s tímto řízením pak může způsobit značné komplikace, kterým by se jinak zkušený odborník vyhnul. V rozhodčím řízení

¹⁸ Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky na svých webových stránkách <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni> deklaruje, že od podání žaloby do vydání rozhodčího nálezu uběhne často pouze několik měsíců nebo dokonce i týdnů.

s mezinárodním prvkem tak může dojít k situaci, kdy se vyskytne rozdíl mezi právními úpravami různých států v otázce „arbitrality“ sporu.¹⁹

Přestože absence možnosti opravného prostředku může být na jednu stranu chápána jako nástroj vedoucí k rychlejšímu vyřešení vzniklého sporu, tak na druhou stranu by mohlo dojít k situaci, kdy rozhodnutí rozhodce bude zjevně nesprávné.²⁰ Nemožnost odvolání by za výše uvedených okolností bylo skutečně fatální. Proto je možné, aby si strany sjednaly možnost opravného prostředku přímo v rozhodčí smlouvě.

Nicméně je nezbytné upozornit na existenci rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických, podle kterého nelze smluvně rozšiřovat důvody, které by vedly ke zrušení rozhodčího nálezu, s výjimkou těch, které jsou uvedeny v FAA (Federal Arbitration Act).²¹ Výrobce hraček Mattel byl žalován pronajímatelem ve sporu týkajícím se nájmu. Poté, co spor dospěl před federální soud, se obě strany dohodly, že případ bude řešen v rámci arbitráže podle zákona o rozhodčím řízení (FAA). Zcela netypicky si strany ujednaly, že rozhodčí nález může být zrušen rozhodnutím okresního soudu, pokud závěr rozhodce bude chybný. Ujednání stran dávalo federálním soudům daleko větší pravomoc nad arbitráží, než jaká je stanovena zákonem o rozhodčím řízení. Zákon (FAA) totiž výslovně úzce vymezuje situace, za kterých může soud zrušit rozhodčí nález. Těmito případy je kupříkladu korupce nebo podjatost. Rozhodce poté co vyslechl jednotlivé argumenty obou stran, vydal rozhodnutí ve prospěch společnosti Mattel. Druhá strana nechala rozhodnutí rozhodce přezkoumat okresním soudem, který shledal, že rozhodčí nález obsahuje nesprávné závěry. Nejvyšší soud USA nakonec rozhodl, že původní rozhodčí nález ve prospěch společnosti Mattel je platný. Toto rozhodnutí odůvodnil, že ačkoliv rozhodce udělal právní chyby, není na místě, aby soudy přezkoumávaly správnost arbitrážního rozhodnutí. Ačkoliv původní rozhodčí smlouva

¹⁹ „Může tak dojít k situaci, kdy spor je v místě vedení sporu arbitrabilní a v místě nuceného výkonu rozhodčího nálezu nikoli.“ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 63 s.

²⁰ A to ať již po stránce právní či po stránce skutkové.

²¹ Viz. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, HALL STREET ASSOCIATES, L.L.C. v. MATTEL, INC., ze dne 25.3.2008.

rozšířila list možnosti soudního přezkumu arbitráže, tato dohoda nemůže být vykonatelná.

K. Růžička poukazuje na další možnou nevýhodu u tzv. ad hoc rozhodčího řízení, kdy účastníci sporu nemají možnost, jak by bylo možné rozhodce donutit k vydání rozhodčího nálezu.²² Opět však tato obava může být planá, pokud se bude jednat o rozhodčí řízení, které by se konalo před některým ze stálých rozhodčích soudů, u kterých často bývají stanoveny závazné lhůty pro vydání rozhodnutí. Příkladem uvádím Řád Rozhodčího soudu u Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR pro mezinárodní spory upravující v ust. § 27a tzv. urychlené řízení, v jehož rámci je nutné vydat rozhodčí nález nebo usnesení o zastavení řízení ve lhůtě jednoho měsíce od zaplacení zvýšeného poplatku na základě písemné dohody stran nebo do čtyř měsíců od zaplacení zvýšeného poplatku na návrh kterékoliv strany, která uhradila zvýšený poplatek. Lhůty stanovené tímto řádem Rozhodčího soudu u Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR pro mezinárodní spory se v případě urychleného řízení podle odst. zkracují na třetinu, popř. na polovinu s výjimkou lhůty pro doručení žaloby a lhůty pro změnu termínu ústního jednání, které se nemění.²³

Pro úplnost je nezbytné dodat, že dne 24.5.2012 schválilo předsednictvo Rozhodčího soudu u Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR na svém zasedání nový řád, který byl publikován dne 6.6.2012 v Obchodním věstníku č. 23/12 a nabude účinnosti dne 1.7.2012 (nový Řád), který nahradí stávající Řády Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro mezinárodní spory a Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory a průběh řízení sjednotí.

Skutečnost, že rozhodci postrádají donucovací pravomoc, může také představovat další z nežádoucích faktorů tohoto typu řízení, kdy neochota spolupracovat může proces projednávaného sporu lehce zkomplikovat. Nemůžeme se proto divit,

²² RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 28 s.

²³ Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro mezinárodní spory publikovaný ve vyhlášce federálního ministerstva zahraničního obchodu č. 14/1988 Sb., ve znění ke dni 9.7.2011.

pokud druhá strana využije veškerých dostupných právních prostředků schopných prodloužit řízení a oddálit konečné rozhodnutí rozhodce.²⁴

Na nemožnost spojení věcí v souvisejících sporech může být opět nahlíženo jako na podstatnou nevýhodu rozhodčího řízení. Pravomoc rozhodců rozhodovat daný spor je striktně dána dohodou stran, existuje-li tudíž absence souhlasu jiné strany, aby se řízení konalo v rámci arbitráže, nelze tento způsob řešení sporu komukoliv diktovat.²⁵

1.3 Právní povaha rozhodčího řízení

Mnozí odborníci připouštějí, že praktická stránka hledání podstaty či právní povahy arbitráže ve skutečnosti nemá žádné jasné využití pro praxi, nicméně i přesto je tato otázka právními teoretiky již více než 200 let diskutována.²⁶ Na druhou stranu je však i poukazováno na praktické stránky těchto debat, jak bude vysvětleno níže.²⁷ Obecně se vyskytují celkem čtyři právní doktríny, kdy každá z těchto teorií chápe právní povahu rozhodčího řízení odlišně.

Smluvní teorie²⁸ vychází z doktríny smluvní autonomie vůle stran. Ve své klasické podobě je za základ této teorie považována rozhodčí smlouva, od které rozhodci odvozují svou rozhodovací pravomoc. Tato koncepce zdůrazňuje vliv stran na podobu arbitráže.²⁹ Rozhodčí nález není chápán jako rozsudek, jelikož strany se v rámci

²⁴ Za takové právní prostředky by mohlo být považováno napadení platnosti rozhodčí smlouvy u obecného soudu či vyloučení rozhodců.

²⁵ MOSES, Margret L. *The Principles And Practice of International Commercial Arbitration*, Cambridge University Press, 2008., 5 s.; ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 63 s.

²⁶ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International, 2009, 184 s.

²⁷ Viz. Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 443/01, IV. ÚS 345/01, IV. ÚS 174/02. Praktická stránka těchto debat by mohla přinést též odpověď na otázku případné odpovědnosti rozhodce. (In RABAN, P.: *K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu*. *Bulletin advokacie*, 2003/1, 25 s.)

²⁸ Popř. contractual theory.

²⁹ Příkladem by mohla být volba rozhodců, dobu a místo řešení sporu a další pravidla řízení.

rozhodčí smlouvy zavazují, že se rozhodčímu nálezu podrobí.³⁰ Protagonisté se domnívají, že rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení nemůže být omezováno jakýmkoliv omezením, a proto je jeho výkon možný vynutit kdekoliv.³¹ Význam národního práva na rozhodčí řízení je spatřován ve vyplňování mezer v rozhodčí smlouvě, a nebo mu bývá přisuzován vliv na určité okruhy otázek, kterými je arbitralita³² sporu či uplatnění veřejného pořádku. K teoretikům zastávajícím tento názor patří P. Raban³³, rovněž však i Ústavní soud České republiky do vydání svého nálezu sp. zn.: ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011 z této teorie vycházel.³⁴

Oproti smluvní teorii **jurisdikční doktrína** považuje rozhodčí řízení za výkon veřejné moci či za delegovaný způsob výkonu soudní pravomoci.³⁵ Dochází k minimalizaci významu rozhodčí smlouvy, když za stěžejní je považováno, zda daný právní řád umožňuje arbitráž, stejně tak jako její podobu. S odkazem na mezinárodní obchodní arbitráž rozhodce odvozuje svou rozhodovací pravomoc z právního řádu státu, na jehož území konkrétní rozhodce působí. Rozdíl mezi rozhodcem a soudcem je

³⁰ "V případě nedobrovolného nesplnění je nahlíženo na rozhodčí nálezu jako na smlouvu, která je vykonatelná soudm." (in ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 55 s.)

³¹ Růžička, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 2003/5, 32 s.

³² Kap. 1.7.

³³ RABAN, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003/1, 25 s.

³⁴ "Ústavní soud se zabýval otázkou, zda rozhodčí nálezu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky, resp. podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, přičemž dospěl k závěru, že Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci podle uvedených ustanovení Ústavy České republiky a zákona o Ústavním soudu. Podle § 1 odst. 2 písm. b) Řádu č. OV02/94 Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky rozhodčí soud rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami. V tomto směru jeho názor koresponduje s názorem předsedy rozhodčího senátu, že charakter rozhodčí činnosti je založen smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno stavi, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud." (Rozhodnutí IV. ÚS 174/2002 ze dne 15.7.2002)

³⁵ Konkrétně se jedná o jeden ze směrů jurisdikční doktríny, která se nazývá delegační teorie. (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 23 s.)

teoretiky spatřován pouze v tom, že rozhodce je na rozdíl od soudce stranami jmenován, ačkoliv u obou je jejich moc odvozena od státu.³⁶ Shrnutím lze jurisdikční doktrínu chápat jako náhradní výkon soudní pravomoci. Za zastávce této teorie je považován Z. Kučera.³⁷

Jurisdikční doktrína je počínaje nálezem I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011 dále poměrně nově akceptována i Ústavním soudem ČR, kdy se dosud zastávaný Ústavního soudu k otázce povahy rozhodčího řízení, jakož i k otázce nalézání práva rozhodce a jeho postavení, zásadně mění. Ústavní soud k tomuto tématu nově dovodil, že *„Rozhodčí řízení, jak bylo shora uvedeno, je druhem civilního procesu. To však samo o sobě vůbec neznamena, že soudy mohou do rozhodčího řízení libovolně zasahovat. Právní řád dává stranám možnost, aby rozhodčí smlouvou derogovaly pravomoc soudu a založily pravomoc rozhodce, jenž bude v jejich věci nalézat právo a výsledek této činnosti promítne do autoritativního rozhodnutí - rozhodčího nálezu.“*³⁸

Dále pak Ústavní soudu pak publikuje názor, že *„Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamena vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.“*³⁹

Zatímco předchozí rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR byla postavena spíše na smluvní teorii, tedy že rozhodce právo toliko narovnáva a že tak činí v zastoupení stran, nově se tento názor Ústavního soudu ČR posouvá v tom ohledu, že činnost rozhodce nespočívá v „pouhém“ narovnávání práva mezi stranami, ale že rozhodce při své rozhodovací činnosti právo nalézá, obdobně jako např. soudce. Rozhodce je pak Ústavním soudem ČR výslovně nově označen za „jiný rozhodující orgán, jenž nalézá

³⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 54 s.

³⁷ Srov. KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 6. opravené a doplněné vydání. Brno 2004, 340 s.

³⁸ srov. bod 29. Nálezu I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011

³⁹ srov. bod 19. Nálezu I. ÚS 3227/07 ze dne 8. března 2011

právo“, v důsledku čehož lze dovést, že Ústavní soud ČR uznává, resp. považuje rozhodce za instituci, kterou Listina označuje v čl. 36 odst. 1 Listiny termínem „jiný orgán“.

Kompromis obou výše uvedených teorií představuje smíšená teorie, která se snaží zkombinovat oba dva předchozí přístupy a odstranit tak jejich nedostatky. Ve shodě se smluvní teorií je arbitráž založena smlouvou, následný rozhodčí nález je však chápán v souladu s jurisdikční teorií jako obdoba soudního rozhodnutí. Vůle smluvních stran rozhoduje pouze do okamžiku, než dojde ke jmenování rozhodce.

Poslední teorií ze základního výčtu představuje **teorie autonomní**, ve které její přívrženci zdůrazňují, že arbitráž je nezbytné považovat za řízení samo o sobě. Autonomií rozhodčího řízení, od které se název této teorie odvozuje, je chápána jako odklon od národního práva. Důraz je kladen na mezinárodní obchodní arbitráž.

1.4 Druhy rozhodčího řízení

V rámci právní teorie se můžeme setkat s prováděním členění na jednotlivé druhy rozhodčích řízení, jak činí například N. Rozehnalová⁴⁰, která podle různých hledisek nabízí dělení na rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a ad hoc rozhodčí řízení; rozhodčí řízení mezi státem a zahraničním podnikatelem-investorem a rozhodčí řízení tradiční a on-line řízení. Naproti tomu K. Růžička⁴¹ předkládá základní dělení na rozhodčí řízení ad hoc, rozhodčí řízení institucionální, rozhodčí řízení fakultativní a obligatorní.

1.4.1 Rozhodčí řízení institucionální vs. ad hoc řízení

Snad nejvýznamnější členění představuje rozlišení, zda se rozhodčí řízení koná před stálým rozhodčím orgánem anebo před k tomu účelu vybranými či jmenovanými

⁴⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 65 s.

⁴¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 28 s.

rozhodci. Z hlediska vývoje je nepochybné, že vzniku stálých rozhodčích institucí předcházelo řízení ad hoc.

Pro ad hoc rozhodčí řízení je typické, že rozhodce nebo senát je ustanoven pouze pro určitý zvláštní případ.⁴² Strany, mezi kterými je spor řešen, nejsou omezeny žádným pravidlem, které by svazovalo možnost jejich výběru osob konkrétních rozhodců. Nicméně i přesto musí strany respektovat právní normy konkrétního státu, ve kterém bude rozhodováno. Dalším specifickým znakem je skutečnost, že pokud byl stranami ustanoven senát, jeho existence končí s vydáním rozhodčího nálezu. Jak již bylo výše uvedeno, je možné rozhodce či senát buď jmenovat stranami přímo, nebo prostřednictvím třetí osoby. Avšak ani kombinace těchto dvou způsobů není vyloučena. Problematickým okamžikem ad hoc řízení se může stát, pokud jsou rozhodci méně zkušení. Dalším bodem, který může přinášet obtíže v rámci tohoto typu řízení, je absence administrativního aparátu, který naopak stálé rozhodčí soudy mají k dispozici. Bývá však poukazováno i na další nedostatky tohoto druhu řízení jako jsou komplikace na začátku a v průběhu rozhodčího řízení, když povětšinou zákonná právní úprava vzhledem ke své obecnosti nemusí poskytovat dostatečný návod.

Naproti tomu pro institucionální rozhodčí řízení, či chceme-li rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy, je obvyklé, že strany mají již dopředu určeno místo konání rozhodčího řízení; statut; statutární orgány, které jednají jeho jménem a pravidla řízení. Tento typ řízení má oproti výše uvedenému řadu předností. Právními teoretiky je tak často zmiňována vyšší míra jistoty a předvídatelnosti rozhodnutí.⁴³ Jako jedna z předností je zmiňováno vydávání řádů ("reglements"), které často dopodrobna vymezují jasný a určitý postup v rámci řízení.⁴⁴ Dalším pomocníkem v rámci arbitráže jsou listiny rozhodců, ze kterých mohou strany čerpat a vybírat rozhodce.⁴⁵ Nezanedbatelnou

⁴² SPIROVÁ, K. K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení, Právní fórum, 2009/12, 532 s.

⁴³ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 66 s.

⁴⁴ Přesto však i tato pro mnohé zřejmá výhoda může být především zkušenými stranami a rozhodci naopak brána jako nevýhoda, když dochází k omezení volnosti v určování vlastního průběhu řízení.

⁴⁵ Ve většině případů je zápis na takovýto seznam podmíněn dostatečnou odbornou kvalifikací.

výhodu představuje garance stranám, že spor bude rozhodován bez průtahů, způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti, a že náklady řízení budou stranám uhrazeny.⁴⁶ Nelze opomenout ani psychologický vliv tohoto typu arbitráže, kdy stabilní a známá instituce bývá považována za garanta důvěryhodnosti.⁴⁷

Nelze se nezmínit o existenci "arbitrážních center", které představují subjekty, které nebyly zřízeny zvláštním zákonem, a tudíž nemohou být považovány za stálé rozhodčí soudy⁴⁸, avšak svou činností by za takovéto instituce mohly být považovány. Zajímavým se jeví vývoj postojů soudů České republiky na takovéto soukromoprávní subjekty. Vrchní soud v Praze se zabýval otázkou, zda jejich působením nedochází k obcházení zákona.⁴⁹ Shrnutím lze uvést, že soud neposkytl soudní ochranu realizaci rozhodčích řízení prostřednictvím právnických osob. Konkrétně uvedl, že zákon o rozhodčím řízení se zabývá právní úpravou pouze činností svěřených do působnosti stálých rozhodčích soudů, a proto vydávat statuty a řády, včetně vedení seznamů rozhodců mohou výhradně stálé rozhodčí soudy. Za neplatnou pak byla tímto soudem shledána taková rozhodčí smlouva, která by neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc anebo konkrétní způsob jeho určení. Nejvyšší soud České republiky⁵⁰ nejdříve posoudil rozhodčí doložku, která by obsahovala odkaz na pravidla vydaná jinými soukromoprávními subjekty než rozhodčími soudy, za neplatnou, naproti tomu však Nejvyšší soud České republiky judikoval⁵¹, že vedení seznamu rozhodců a vydávání pravidel rozhodčího řízení není záležitostí, která by byla svěřena pouze rozhodčím soudům. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud doslova uvedl: „*Strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž*

⁴⁶ Jejich hrazení bývá zajišťováno zpravidla předem.

⁴⁷ Tím dochází k eliminaci dalších sporů plynoucích z napadání rozhodčího nálezu.

⁴⁸ Jak bylo vysvětleno výše.

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.1.2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem.“ Vzhledem k těmto odlišným názorům přijal velký senát Nejvyššího soudu České republiky sjednocující právní názor v rámci svého rozhodnutí ze dne 11.5.2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Velká senát dal za pravdu shora uvedenému rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, když použil tuto argumentaci: *"... jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti pouze odkazuje na "rozhodčí řád" vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem (a nikoliv pro neurčení rozhodce nebo způsobu, jak má být určen)."* Současně se velký senát Nejvyššího soudu České republiky distancoval od původního právního názoru, kdy stanovil, že se *"odchyluje od právního názoru vysloveného v usnesení téhož soudu ze dne 31. července 2008, sp. 2282/2008, podle něhož "strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení budou probíhat podle pravidel vybraných takovým soukromým subjektem", neboť - jak již bylo vyloženo - tento názor nesdílí."* Nejvyšší soud České republiky takto dal za pravdu četné odborné veřejnosti.⁵²

Poté, kdy již konečně došlo k ustálení rozhodovací praxe vyšších soudů na existenci soukromých "arbitrážních center" reagoval i zákonodárce novelou zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů zákonem č. 19/2012 Sb. a ustanovení § 13 RozŘ doplnil o čtvrtý odstavec, podle kterého nikdo není oprávněn používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu. Takovou klamnou představu může vyvolat i jiné označení soukromé

⁵² Srov. RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 30 s. HAVLÍČEK, J. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008: Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi, Praha: První archivní a spisovatelská, 2009, 9, 27 - 31 s.

společnosti, než použití slova „soud“ v názvu. Dle mého názoru je nepřijatelné i použití názvů jako „Rozhodčí institut“, „Rozhodčí společnost“ apod.

Pokud tedy i po 1. dubnu 2012 působí na trhu soukromá arbitrážní centra, jejichž předmětem podnikání je suplování činnosti stálých rozhodčích soudů, bylo by možno zvažovat aplikaci ust. § 68a odst. 2 písm. b) ObchZ, podle kterého soud prohlásí neplatnost společnosti soud i bez návrhu, pokud předmět podnikání (činnosti) je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku.

1.4.2 Stálé rozhodčí instituce

K. Růžička⁵³ představuje členění rozhodčích soudů na rozhodčí instituce s obecnou působností (např. Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži) a se zvláštní působností (např. Burzovní rozhodčí soud).⁵⁴ Po celém světě je možné najít nespočet mezinárodních rozhodčích soudů, proto níže uvedený výčet se může věnovat pouze těm nejvýznamnějším, jako je Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži (International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce)⁵⁵, Mezinárodní středisko pro řešení sporů Americké arbitrážní asociace (International Center for Dispute Resolution of the American Arbitration Association), Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (London Court of International Arbitration), Mezinárodní rozhodčí soud při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni (International Arbitration Center of the Austrian Federal Economic Chamber), Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženěvě (World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center), Arbitrážní institut

⁵³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 29 - 30 s.

⁵⁴ Jak lze z názvů dovodit, soudy s obecnou působností mohou rozhodovat veškeré spory, zatímco soudy se zvláštní působností se budou zaměřovat pouze na určitou konkrétní problematiku.

⁵⁵ Nejprestižnější a nejznámější rozhodčí institucí je právě Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory (dále jen "ICC"), který představuje instituci mezinárodního charakteru, která se svými více než 90 národními výbory a více než 500 členy představuje přední světovou organizaci zabývající se arbitráží v rámci mezinárodního obchodu. (zdroj: <http://www.iccwbo.org>)

pri Stockholmské obchodní komoře ve Stockholmu (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce).

Americká arbitrážní asociace (AAA - American Arbitration Association) poskytuje své služby v oblasti nejen vnitrostátní arbitráže, ale i v zahraničí prostřednictvím svého Mezinárodního centra pro řešení sporů (ICDR - International Centre for Dispute Resolution). Z pohledu mezinárodního rozhodčího řízení je významné právě shora uvedené ICDR, které bylo založeno v roce 1996 a poskytuje služby v rámci řešení mezinárodních konfliktů nejen jednotlivcům, ale i organizacím po celém světě. Pro mezinárodní obchodní arbitráž před ICDR byl vydán vlastní Řád. V současnosti tento rozhodčí soud řeší okolo několika stovek mezinárodních sporů každý rok a má svá pracoviště také v Bahrajnu, Mexiku a Singapuru.⁵⁶

Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (LCIA - London Court of International Arbitration) je jednou z nejvýznamnějších mezinárodních institucí sloužící k řešení mezinárodních obchodních sporů. LCIA je považován za jeden z nejstarších rozhodčích soudů, když jeho historie sahá až do roku 1883. Tato instituce slouží k řešení sporů s čistě mezinárodním prvkem.⁵⁷

Mezinárodní rozhodčí soud při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni (VIAC - International Arbitration Center of the Austrian Federal Economic Chamber) byl založen v roce 1975 jako nezávislá a stálá rozhodčí instituce u Spolkové hospodářské komory Rakouska. Tento arbitrážní soud řeší výhradně spory s mezinárodního charakteru.⁵⁸

Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženěvě (World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center) se svým sídlem ve Švýcarsku bylo založeno v roce 1994, aby nabídlo alternativní způsoby řešení sporů, zejména arbitráž a mediaci. Jedná se o instituci řešící výhradně mezinárodní obchodní spory mezi stranami

⁵⁶ (zdroj: <http://www.adr.org>)

⁵⁷ (zdroj: <http://www.lcia.org>)

⁵⁸ (zdroj: <http://www.internationales-schiedsgericht.at>)

soukromého práva. Soud se zabývá veškerými spory zahrnujícími právo duševního vlastnictví.⁵⁹

Arbitrážní institut při Stockholmské obchodní komoře ve Stockholmu (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce - SCC) byl založen v roce 1917. Skládá se z Rady a Sekretariátu. SCC se stal známým zejména v 70. letech 20. století, kdy sloužil jako neutrální centrum pro řešení obchodních sporů mezi Spojenými státy americkými a tehdejším Sovětským svazem. Ačkoliv se zabývá řešením nejen mezinárodních obchodních sporů, tak v současnosti přes padesát procent všech řešených případů jsou právě spory mezinárodního charakteru.⁶⁰ Zajímavou odlišností na rozdíl od Mezinárodní středisko pro řešení sporů Americké arbitrážní asociace je, že SCC vydal vydán pouze jeden Řád, který je společný vnitrostátnímu i mezinárodnímu typu řízení.

Specifika Mezinárodního rozhodčího soudu ICC v Paříži

S ohledem na významné postavení Mezinárodního rozhodčího soudu bude této celosvětově nejznámější instituci věnována samostatná kapitola. Mezinárodní rozhodčí soud vznikl v roce 1923 jako rozhodčí orgán přidružený k Mezinárodní obchodní komoře (ICC). Členové soudu jsou jmenováni Světovou radou ICC. Cílem Mezinárodního rozhodčího soudu je zajistit řešení mezinárodních obchodních sporů v rámci rozhodčího řízení. Samotné rozhodčí řízení se řídí Pravidly rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory (dále jen "Pravidla ICC"). Soud jako takový neřeší spory, avšak zajišťuje aplikaci Pravidel ICC.⁶¹ Soud ICC nelze ani v nejmenším připodobňovat k soudům, jaké známe v našem českém právním řádu.

Doporučené znění rozhodčí doložky, kterou by strany měly uvádět v případě, že budou chtít své případné spory řešit v rámci rozhodčího řízení ICC, vypadá následovně:

⁵⁹ (zdroj: <http://www.wipo.int/amc/en/index.html>)

⁶⁰ (zdroj: <http://www.sccinstitute.com>)

⁶¹ Pravidla rozhodčího řízení platná od 1.1.1998 (zdroj: <http://www.iccwbo.org>)

„Všechny spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní budou rozhodnuty s konečnou platností podle Pravidel rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory jedním nebo více rozhodci jmenovanými podle těchto Pravidel.“⁶² Dále doporučuje sjednat v rozhodčí smlouvě právo, kterým se smlouva řídí, místo konání, jazyk, ve kterém se bude jednat a počet rozhodců.

Rozhodčí řízení se podle čl. 4 Pravidel považuje za zahájené okamžikem podání žaloby na zahájení rozhodčího řízení, která je adresována na sekretariát soudu, který sídlí v ústředí ICC v Paříži. Dnem doručení žaloby na sekretariát je považován za den zahájení rozhodčího řízení. Podstatnými náležitostmi žaloby, na rozdíl od zákonných požadavků, jak je známe z ust. § 79 odst. 1 občanského soudního řádu, je požadováno uvést v žalobě nejen příslušná ujednání, zejména pak rozhodčí smlouvu, ale též i všechny příslušné údaje o počtu rozhodců a jejich výběru, jméno rozhodce navrženého žalobcem, návrhy místa konání rozhodčího řízení, rozhodné právo a jazyk, v němž má být jednáno. Zároveň s podáním musí dojít k zaplacení zálohy na správní náklady v souladu s Přílohou III (Náklady a poplatky za rozhodčí řízení) Pravidel. Pokud žaloba bude obsahovat vady či nedostatky v náležitostech, jak je shora nastíněno, sekretariát může žalobci poskytnout dodatečnou lhůtu k odstranění vad podání.⁶³ Jedna z kopií žaloby je následně zaslána sekretariátem žalované straně k odpovědi, popř. podání protinávrhu. Spojení věcí je možné, pokud jedna ze stran podá žalobu v souvislosti s právním vztahem, ohledně kterého již došlo k zahájení rozhodčího řízení a bude se jednat o stejné strany, a to až do okamžiku, dokud již nedošlo k podpisu nebo schválení soupisu sporných otázek.⁶⁴ V žalobní odpovědi či protižalobě je nezbytné, aby se druhá strana vyjádřila k navrhovanému počtu rozhodců, výběru a uvedla jméno navrhovaného rozhodce. Celý proces se pak opakuje na straně žalobce, dojde-li ze strany žalovaného k podání protižaloby.

⁶² (zdroj: : <http://www.iccwbo.org>)

⁶³ Sankcí za neodstranění je podle čl. 4 odst. 3 uzavření spisu.

⁶⁴ Výjimka ze zákazu vznášet nové nároky je s odkazem na čl. 19 Pravidel podmíněna souhlasem rozhodčího senátu.

Za předpokladu, že bude jakoukoliv ze stran podána námitka týkající se existence, platnosti nebo rozsahu působnosti rozhodčí smlouvy, bude tato otázka soudem řešena. Soud rozhodne o pokračování rozhodčího řízení, bude-li na první pohled⁶⁵ zřejmá neopodstatněnost takových námitek, na druhou stranu však soud ponechá rozhodcům samotným, aby rozhodli o své kompetenci. Pokud však soud dospěje k opačnému stanovisku, jednoduše stranám oznámí nemožnost pokračovat v rozhodčím řízení, avšak samotný přezkum platnosti či existence rozhodčí smlouvy ponechá na vůli stran, zda požádají jakýkoli příslušný soud o rozhodnutí.

V následujícím stádiu dochází ke jmenování jednoho rozhodce nebo tří rozhodců (senátu). Pravidla tohoto rozhodčího řízení se odlišují od jiných pravidel (řádů) aplikovaných před ostatními mezinárodními stálými rozhodčími soudy.⁶⁶ K tomu, aby mohl být rozhodce jmenován do této funkce, je zapotřebí splnění několika předpokladů. Prvním předpokladem je nezávislost rozhodce na jakékoli ze stran řízení, kdy k jejímu potvrzení je podepisováno prohlášení o nepodjatosti, které však může být napadnuto námitkami. Poslední slovo při jmenování konkrétního rozhodce do jeho funkce má vždy soud, který nemusí své rozhodnutí žádné ze stran odůvodňovat. Soud při potvrzování a jmenování rozhodců zohledňuje vazby rozhodce na země, jichž jsou strany či ostatní rozhodce státními příslušníky, zejména státní příslušnost, místo pobytu, atd. Zvažovanou otázkou je však i *"dosažitelnost případného rozhodce a jeho schopnost vést rozhodčí řízení v souladu s těmito Pravidly."*⁶⁷ Strana, která učinila volbu rozhodce a navrhla jej k potvrzení, tak nikdy nemá žádnou záruku, že její návrh bude rozhodčím soudem skutečně potvrzen a rozhodce bude jmenován. Pravděpodobným důvodem tohoto postupu je garance, že budou eliminována rizika spojená s možným vlivem, ať již přímým nebo nepřímým, na podobu konečného rozhodnutí ve věci samé.

Místem konání rozhodčího řízení se zabývá čl. 14 Pravidel, kde je pro případ absence konsenzu stran v této věci stanovena kompetence rozhodčího soudu toto místo

⁶⁵ prima facie

⁶⁶ Nejvýraznější odlišnost představuje jmenování rozhodců přímo soudem, kdy stranami navrhovaná osoba musí být schválena generálním tajemníkem. V případě nesouhlasu generálního tajemníka s navrhovaným rozhodcem je tato otázka předána rozhodčímu soudu.

⁶⁷ Článek 9 odst. 1. Pravidel

konání stanovit, a tím ovlivnit určení procesního práva rozhodného pro rozhodčí řízení, známého též jako "lex arbitri". Naopak vést slyšení a jednání je možné na kterémkoli vhodném místě, pokud opět nedojde v této otázce k dohodě stran. Nadto rozhodčí senát se může sejít k poradě na jakémkoli místě, tudíž vůle stran není v této věci naprosto zohledňována. Naopak volba jednacího jazyka v rámci rozhodčího řízení záleží při neshodě stran na rozhodnutí přímo rozhodčího senátu.

Spis se všemi podklady předloženými stranami je postupován rozhodcům, kteří jsou vázáni dvouměsíční lhůtou k tomu, aby na základě skutečností uvedených ve spise, popř. na základě slyšení stran, vyhotovili seznam sporných bodů (tzv. Soupis sporných otázek).⁶⁸ Soupis podepsaný stranami i rozhodci musí být předložen soudu. Jako pojistka před "případnými" průtahy či nedostatečnou součinností stran slouží institut schválení seznamu sporných otázek přímo soudem.⁶⁹ Podepsáním a schválením Soupisu sporných otázek přichází stěžejní stádium rozhodčího řízení, kdy v rámci šesti měsíců je rozhodčí senát povinen vydat rozhodčí nález. Tato fáze připomíná klasické soudní řízení, jak jej známe z českého právního řádu.⁷⁰ Na základě předložených či provedených důkazů je rozhodčím senátem vypracován návrh rozhodčího nálezu, který je přezkoumáván a schvalován soudem. Bez schválení formy rozhodčího nálezu soudem není možné jej vydat. Přesto však soud může navrhnout rozhodčímu senátu pouze úpravu formy nálezu, nikoliv však rozhodnout o konečné podobě rozhodčího nálezu. Rozhodovací pravomoc tak zůstává v rukou rozhodčího senátu. Role soudu v tomto stádiu rozhodčího řízení spočívá pouze v poukázání na určité nedostatky rozhodnutí. Rozhodčí nález musí být odůvodněn. Je-li rozhodnutí schváleno soudem, dochází k jeho vydání okamžikem, kdy jej rozhodci podepíší. Za předpokladu uhrazení všech nákladů rozhodčího řízení, mohou být strany s rozhodčím nálezem seznámeny.

⁶⁸ Tento soupis je významný z hlediska shrnutí žalobních návrhů obou stran a vyjasnění si všech sporných otázek, kterými se rozhodce či rozhodčí senát bude zabývat.

⁶⁹ Soupis by měl obsahovat též určení rozhodného práva, podle kterého bude spor řešen v meritu věci. Primárně je rozhodující dohoda stran, nicméně pokud k ní nedojde, aplikuje rozhodčí senát takové právo, které bude považovat za vhodné, přičemž přihlédne ke konkrétním ustanovením dané smlouvy či k příslušným obchodním zvyklostem. Rozhodování podle právní koncepce "amiable compositeur" či zásady "et aequo et bono" může být rozhodčímu senátu svěřeno výhradně na základě dohody stran. (Článek 17 Pravidel)

⁷⁰ Např. výslechy svědků nebo předkládání dalších důkazů.

1.5 Prameny mezinárodní obchodní arbitráže

Prameny práva jsou podle dnešní právní teorie chápány jako prameny práva ve formálním smyslu, tj. *"právě formy, v nichž je právo obsaženo, v nichž je třeba hledat právní normy, a které jsou tedy vlastně bezprostředním pramenem poznání práva."*⁷¹ Z pohledu mezinárodní obchodní arbitráže budou pro danou problematiku relevantní mezinárodní mnohostranné či dvoustranné dohody a právo vnitrostátní.⁷² Z hlediska mezinárodního rozhodčího řízení mají nezanedbatelný vliv i některé další právní normy, za které se považují řady rozhodčích institucí, vzorové řady vypracované mezinárodními organizacemi. V rámci tohoto výčtu je nezbytné vyzdvihnout zejména Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.⁷³ N. Rozehnalová zdůrazňuje, že vliv veškerých vzorových řádů či řádů těch nejvýznamnějších rozhodčích institucí předčí mnohé mezinárodní smlouvy.⁷⁴

1.5.1 Mezinárodní smlouvy

Z hlediska mezinárodní obchodní arbitráže představují tzv. multilaterální či bilaterální mezinárodní úmluvy prostředek, kterým dochází ke sjednocování nejrůznějších právních řádů v této oblasti sporů. Mezi mezinárodními smlouvami, které se přímo nezabývají problematikou rozhodčího řízení, se často připomíná právě *Úmluva*

⁷¹ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. Teorie práva. Praha: EUROLEX Bohemia, 2001, 36 s.

⁷² N. Rozehnalová poukazuje na skutečnost, že v současnosti mají normy evropského práva z pohledu mezinárodního rozhodčího řízení pouze okrajový význam. (ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 81 s.)

⁷³ Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž představuje rozhodčí pravidla, které nelze považovat ani za mezinárodní smlouvu ani za mezinárodní obchodní zvyklosti, avšak jimi je soubor procesních pravidel pro rozhodčí řízení určený pro tzv. ad hoc řízení. Jejich užití před rozhodčími soudy však nelze vyloučit. (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 168 s.)

⁷⁴ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 82 s.

o ochraně lidských práv a svobod (dále jen "Úmluva")⁷⁵, kdy je jí zásadně přičítán vliv na průběh řízení. Zejména je jím chápán význam článku 6 odst. 1 Úmluvy, podle které by stát měl garantovat zachování tohoto článku v rámci rozhodčího řízení, a dále nemožnost výkonu takového rozhodčího nálezu, který by hrubým způsobem shora uvedený článek porušil. Bez zajímavosti dále není ani funkce úmluvy, kdy se zřizuje zvláštní výbor, který pomáhá v řízení v případě neshody či nečinnosti stran.

Mezi další vícestranné mezinárodní dohody regionálního významu patří *"Inter-American Convention on International Commercial Arbitration"* z roku 1975, dohoda z roku 1998 mezi čtyřmi státy organizace MERCOSUR *"Acuerdo sobre arbitraje comercial internacional del MERCOSUR"*.

Mimo skupinu výše uvedených mezinárodních dohod lze postavit Úmluvu o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (ICSID Úmluva - *International Centre for Settlement of Investment Disputes*) z roku 1965, uzavřenou ve Washingtonu. ICSID Úmluva vytváří základ pro řešení sporů vzniklých mezi státy na jedné straně a osobami, které investují na území tohoto státu, na straně druhé. Aplikace se vztahuje na případy, ve kterých se shora uvedené strany sporu souhlasily, že jejich spor bude rozhodován v rámci senátu vzniklého podle této úmluvy.

1.5.1.1 Multilaterální mezinárodní smlouvy

Pro výčet nejpodstatnějších vícestranných mezinárodních dohod se zdá být nejjednodušším použít chronologického řazení. První takovouto dohodou s mezinárodním významem je *Ženevský protokol o doložkách o rozsudích* z roku 1923, na který navázala *Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků* z roku 1927, aby odstranila některé její nedostatky v oblasti vykonatelnosti cizích rozhodčích

⁷⁵ Publikovaná v Sbírce zákonů České republiky pod č. 209/1992.

rozhodnutí. Přestože obě výše zmíněné mezinárodní dohody představovaly významný pokrok a posun v rámci této problematiky, některé problémy nebyly vůbec řešeny.⁷⁶

Ačkoliv byla další z řady mnohostranných mezinárodních úmluv přijata již v roce 1958, představuje stále nejvýznamnější mezinárodní dohodu řešící otázku uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Tuto dohodu představuje *Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů* přijatá v New Yorku, kterou k dnešnímu dni ratifikovalo okolo 150 států. Často se o ní hovoří zkráceně jako o Newyorské úmluvě.⁷⁷ Hlavními tématy, které tato úmluva řeší, je povinnost členského státu uznat písemnou rozhodčí smlouvu a zastavit na žádost soudní řízení, jestliže v konkrétním případě existuje písemná rozhodčí smlouva. Stanoví okruh dokumentů, které je nezbytné předložit k žádosti o uznání a výkon rozhodčího nálezu. Dále je podle této mezinárodní úmluvy každý signatář povinen uznat rozhodčí nález vydaný na území jiného smluvního státu a současně také umožnit jeho výkon. Podrobný procesní postup v rámci uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů se řídí právními normami příslušného smluvního státu, na jehož území k uznání a výkonu dochází. Povinnost rovného přístupu státu z hlediska vyšších soudních poplatků či stanovení přísnějších podmínek při uznání a výkonu takovýchto rozhodčích nálezů a místních rozhodčích nálezů je stanoven v článku III Newyorské úmluvy. Obecně je postup při uznání a výkonu rozhodčího nálezu podle této úmluvy chápán jako snadný a jednoduchý, když příslušnému orgánu, který by měl provádět exekuci, bude předkládán originál rozhodčího nálezu a originál písemné rozhodčí smlouvy (či jejich ověřené kopie).⁷⁸ Úmluva taxativně v čl. V odst. 1 vypočítává případy, ve kterých lze uznání a výkon rozhodčího nálezu odepřít. Úmluva připouští přijetí výhrad, kdy Česká republika tohoto využila, a proto pro náš stát platí, že úmluvu lze využít jen pro nálezy, které byly vydány na území jiných smluvních států. Úmluva

⁷⁶ Zmiňován je např. problém tzv. double-exequatur. (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 84 s.) "Double-exequatur" představuje takový způsob uznávání rozhodčích nálezů, kdy nejdříve musí být rozhodčí nález prohlášen vykonatelným ve státě svého vydání, a až následně může být uznán a vykonán v jiném státě. (In BISHOP, R. MARTIN, E. Enforcement of Foreign Arbitral Awards. (zdroj: <http://www.kslaw.com/library/pdf/bishop6.pdf>)

⁷⁷ Publikována ve Sbírce zákonů pod č. 74/1959 Sb.

⁷⁸ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 195 - 196 s.

je využívána i ve vztahu k nesmluvním státům za předpokladu reciprocity.⁷⁹ Závěrem můžeme shrnout, že právě tato Úmluva způsobila, že na rozhodčí řízení je nahlíženo jako na řízení, které je daleko jednodušší a tudíž i výhodnější, a to z hlediska vymáhání rozhodčích nálezů, než tomu je v případě vymáhání rozhodnutí státních orgánů.⁸⁰

V řadě mezinárodních mnohostranných úmluv je *Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži*⁸¹ mezinárodní dohodou s evropským významem, třebaže zůstává často opomíjena. Obsahově se od předchozí úmluvy odlišuje koncentrací na samotné zahájení a průběh řízení, popř. poměr rozhodčích a státních soudů.

1.5.1.2 Bilaterální mezinárodní smlouvy

V rámci této skupiny dvoustranných mezinárodních smluv můžeme najít dvoustranné smlouvy o právní pomoci a dvoustranné smlouvy o podpoře investování a ochraně investic. Vzhledem k tomu, že o smlouvách o podpoře investování a ochraně investic, již bylo pojednáno výše, s tím rozdílem, že se jedná o dvoustranné smlouvy, bude dále pojednáno pouze o smlouvách o právní pomoci. Charakteristickým rysem těchto smluv je řešení problematiky zabezpečení právní pomoci mezi dvěma institucemi (soudy či jinými orgány) dvou států při uznávání a výkonu soudních či rozhodčích nálezů. Tento druh smluv představuje subsidiární úpravu vůči Newyorské úmluvě, na kterou je jimi často odkazováno.⁸²

⁷⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 84 s.

⁸⁰ Růžička, K. Rozhodování vnitrostátních sporů v rozhodčím řízení. Právní rádce, 1998/ 10, 3 s.

⁸¹ Publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 176/1964 Sb.

⁸² Toto využití Newyorské úmluvy v rámci dvoustranných mezinárodních smluv o právní pomoci však nebývá Českou republikou využíváno. (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 87 s.)

1.5.2 Vnitrostátní právní předpisy

Stěžejním právním předpisem v oblasti rozhodčího řízení na našem území je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění, který derogoval původní zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Oproti dřívější právní úpravě došlo se novým zákonem o rozhodčím řízení vztahuje též na mezinárodní obchodní spory. Obsahově řeší otázky rozhodčí smlouvy, rozhodců a jejich určení a jmenování, celý rozhodčí proces, včetně možnosti zrušení rozhodčího nálezu soudem a zastavení výkonu nařízeného výkonu rozhodnutí. Z hlediska mezinárodního rozhodčího řízení je podstatná právě ustanovení obsažená v čl. 5, který je věnován problematice poměru k cizině (tj. rozhodčího řízení obsahujícího mezinárodní prvek). Důvodová zpráva⁸³ zdůrazňuje, že při přípravě tohoto zákona bylo přihlíženo nejen k původnímu zákonu č. 98/1963 Sb., ale i k zahraničním právním úpravám. Dále potvrzuje vliv tzv. Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži na konečnou podobu zákona o rozhodčím řízení. Původně navrhovanou odchylkou od zahraničních úprav bylo zavedení seznamu rozhodců s ingerencí Ministerstva spravedlnosti. Výběr rozhodců by tak v případě přijetí zákona o rozhodčím řízení v této podobě byl omezen pouze na ty rozhodce, kteří by byli na seznamu uvedeni.⁸⁴ Někteří odborníci poukazují na určité negativní stránky tohoto zákona, které postupem času vyplynuly na povrch. Konkrétně byla kritizována přespříliš široce vymezená arbitralita, chceme-li též přípustnost sporu, která se ukázala být úskalím zejména v rámci spotřebitelských sporů. K původnímu návrhu seznamu rozhodců se tak zákonodárce částečně vrátil dne 20. prosince 2012 přijetím zákona č. 19/2012 Sb., kterým byl novelizován zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s účinností od 1.4.2012. Touto novelou byl pro oblast spotřebitelských sporů zřízen seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti, ve kterém musí být zapsán rozhodce rozhodující spotřebitelský spor.

Problematika již tak široce vymezené arbitrality novelou zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s účinností od 1.4.2012 byla vyřešena ještě rozšířením

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 216/1994 Sb. (zdroj: ASPI, ASPI ID: LIT27889CZ)

⁸⁴ Ke schválení však v té době nedošlo.

objektivní arbitrability.⁸⁵ Před novelou byly arbitrabilní pouze spory, které spadaly do pravomoci soudů a byly vyloučeny spory, které by jinak náležely do pravomoci jiných orgánů. Zákon o rozhodčím řízení nyní umožňuje projednávání i těchto sporů pokud tak stanoví zvláštní předpisy.⁸⁶

Za další problematické body je považováno ust. § 13 RozŘ, které vymezuje stálé rozhodčí soudy, popř. odkaz na přiměřené použití občanského soudního řádu uvedený v ust. § 30 RozŘ, atd.⁸⁷

Nelze se však nezmínit ani o právní normě, který upravuje působnost jednoho z nejznámějších stálých rozhodčích soudů na našem území, který v současnosti nese název "Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, tedy zákoně č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou ČR, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona ČNR č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb. Rozhodčí soud při Burze cenných papírů v Praze představuje další z řady stálých rozhodčích institucí působících na území České republiky, který byl založen na základě zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů.

1.5.3 Řády rozhodčích soudů

Řády rozhodčích soudů jsou chápány jako procesní pravidla, která se vztahují na rozhodčí řízení u určité konkrétní rozhodčí instituce. Jelikož tato pravidla nebyly vydány u žádným státem ani s jeho ingerencí, jsou chápány jako nestátní či soukromá pravidla. Pokud se však strany sporu jejich procesu podvolí, stávají se pro ně

⁸⁵ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2012/5, 15 s.

⁸⁶ viz. např. novelizace zákona o elektronických komunikacích, který nyní umožňuje sjednávat rozhodčí smlouvy ohledně sporů o peněžité plnění.

⁸⁷ Srov. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 89 s.

závaznými.⁸⁸ Shodným prvkem všech takových řádů je značná volnost stran, aby se dohodly na některých pro samotné řízení podstatných otázkách. Často tak můžeme při jejich čtení narazit na ustanovení začínající slovy: "*Nedohodnou-li se strany jinak.....*" Volba rozhodčího řádu konkrétní rozhodčí instituce je tak vždy v rukou stran, když si ji mohou sjednat v rámci rozhodčích smluv či rozhodčích doložek. Ačkoliv většinou své řády vytvářejí právě stálé rozhodčí soudy, jsou známy i řády určené pro tzv. ad hoc rozhodčí řízení, jako jsou *Rozhodčí pravidla UNCITRAL* pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc či *Rozhodčí řád Evropské hospodářské komise OSN*. Přestože se většina řádů snaží pokrýt celé řízení, není neznámá ani existence dílčích pravidel, které se věnují pouze jedné z fází rozhodčího řízení.⁸⁹

1.6 Rozhodčí smlouva

1.6.1 Definice rozhodčí smlouvy

Předpoklad možnosti projednání sporu v rámci rozhodčího řízení představuje rozhodčí smlouva, která je alfou a omegou k založení pravomoci rozhodování sporu před rozhodci. Pokud právní řád daného státu umožňuje institut arbitráže či rozhodčího řízení, potom je nezbytné zkoumat, zda uzavřená rozhodčí smlouva vznikla platně.⁹⁰ Ze shora uvedené tedy vyplývají dva základní předpoklady toho, aby rozhodčí řízení vůbec mohlo být realizováno: 1. Zákon daného právního řádu musí umožňovat, aby rozhodčí řízení mohlo být realizováno. 2. Platná rozhodčí smlouva.

Dle K. Růžičky je "*základní podmínkou pro možnost projednání sporu v rozhodčím řízení projev shodné vůle stran vyslovený rozhodčí smlouvou, že v případě*

⁸⁸ Závaznost je pak dána nepřímo odvozením ze zákona či mezinárodní dohody.

⁸⁹ Např. Supplementary Rules Governing the Presentation and Reception of Evidence in International Commercial Arbitration či Standard Rules of Evidence vydané Mediterranean and Middle East Institute of Arbitration.

⁹⁰ Nicméně i za situace, kdy by právní řád daného státu neumožňoval postupovat v rámci rozhodčího řízení, lze tuto překážku v rámci mezinárodního rozhodčího řízení jednoduše odstranit pomocí volby jiného místa "sudiště".

vzniku sporu z určitého vztahu nebo již sporu existujícího bude rozhodovat jeden nebo několik rozhodců nebo stálý rozhodčí soud."⁹¹ Autor zdůrazňuje, že samotné uzavření rozhodčí smlouvy, nemůže být chápáno jako okamžik, kdy již došlo k zahájení rozhodčího řízení.

K vymezení rozhodčí smlouvy je možné také použít tuto definici N. Rozehnalové: *"Rozhodčí smlouva je ujednání stran smlouvy, které přesunuje pravomoc k rozhodnutí existujícího(ch) nebo v budoucnu vzniklého(ych) sporu(ů) na rozhodce (nebo na stálý rozhodčí soud). Rozhodčí smlouva zavazuje pouze její smluvní strany, pokud zákon výslovně nestanoví jinak. Nezavazuje rozhodce či rozhodčí instituci. Pokud tak stanoví zákon či jiná právní norma, jsou soudy jako orgány státu povinny při splnění stanovených podmínek respektovat toto ujednání."*⁹²

Rozhodčí smlouva je současně doslova charakterizována v čl. 7 odst. 1 tzv. Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1985, ve znění z roku 2006, jako dohoda stran podrobit rozhodčímu řízení veškeré nebo určité spory, které vznikly nebo by mohly v budoucnosti vzniknout, a to s ohledem na určitý právní vztah mezi stranami, bez ohledu na to, zda se jedná o vztah smluvní anebo ne.⁹³

Nelze opomenout ani definici uvedenou v čl. II. odst. 1. Newyorské úmluvy: *"Každý smluvní stát uzná písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou*

⁹¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 36 s.

⁹² ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 99 s.

⁹³ Tuto definici převzal i zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění, který v ust. § 2 odst. 1 doslova uvádí: *"Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud."*

*vzniknout z určitého právního vztahu či mimosmluvního, týkajícího se věci, jež může být vyřízena rozhodčím řízením.*⁹⁴

Okamžikem uzavření platné rozhodčí smlouvy, vyvstane-li mezi jejími smluvními stranami spor, nespadá již řešení sporné otázky do pravomoci obecných soudů. Proto soudy budou v rámci zkoumání podmínek řízení přihlížet k námitkám nedostatku své pravomoci. Jak připomíná Růžička K., nestanoví-li jinak, rozhodčí smlouva se bude vztahovat i na právní nástupce.⁹⁵

1.6.2 Právní povaha rozhodčí smlouvy

K diskutované otázce právní povahy rozhodčí smlouvy se váže několik možných právních stanovisek. V prvním případě by bylo rozhodčí smlouvu možné charakterizovat jako smlouvu hmotněprávní. Hmotněprávní charakter by byl dán zejména obsahem hmotněprávního charakteru, tj. otázka vzniku, platnosti či trvání, popř. vzájemné povinnosti a plnění. Naproti tomu je rozhodčí smlouva dohodou procesní povahy, budeme-li ji vnímat jako institut, kterým dochází k přechodu pravomoci z obecných soudů na rozhodce. Varianta smíšené povahy je však také další možností, jak charakterizovat rozhodčí smlouvu.⁹⁶ Pohled na povahu rozhodčí smlouvy tak bude ovlivněn zejména tím, o jakou právní úpravu se rozhodčí řízení bude opírat. Vzhledem k tomu, že v českém právním řádu se jedná o právní úpravu veskrze procesní, potom tato skutečnost bude tedy alespoň na našem území potvrzovat její procesně právní charakter.⁹⁷

⁹⁴ Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku (viz. Příloha vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., v platném znění.).

⁹⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 37 s.

⁹⁶ Smluvní základ s účinky procesními.

⁹⁷ Srov. POSPÍŠIL, P.; Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu?, Bulletin advokacie 12/2010, 34 s.

1.6.3 Druhy rozhodčích smluv

Mezi základní tři typy rozhodčích smluv je řazena smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka a všeobecné ujednání či neomezený kompromis. Některými odborníky je jako čtvrtý typ zmiňována též tzv. asymetrická rozhodčí doložka.⁹⁸

Smlouva o rozhodci je využívána až v okamžiku, kdy smluvní vztah stran je již poznamenán sporem. Vzhledem k existenci sporu je hlavní obsahovou náležitostí tohoto prvního typu rozhodčích smluv ujednání o konkrétním osobě, která bude při řešení jejich sporu hrát roli rozhodce, či označení určité rozhodčí instituce. Ačkoliv N. Rozehnalová uvádí, že podstatnou náležitostí těchto smluv je právě ujednání obsahující jméno rozhodce či rozhodčí instituce, zároveň připouští, že toto lze nahradit ustanovením, které určí jiným způsob, jakým bude možné rozhodce určit. Například uvedením rozhodčího řádu, kterým se bude rozhodčí řízení řídit.⁹⁹ Spoléhat na uzavření smlouvy o rozhodci však nebývá odborníky příliš doporučováno, zejména s ohledem na případnou neochotu druhé strany sporu.¹⁰⁰

Zákonem č. 19/2012 Sb., kterým byla novelizován zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s účinností od 1.4.2012 byla pro oblast spotřebitelských sporů obligatorně stanovena povinnost sjednat rozhodčí smlouvu v samostatné listině a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, a to pod sankcí její absolutní neplatnosti. Z výše uvedeného zákonného ustanovení lze dovozovat, že zákon obligatorně zavádí formu rozhodčí smlouvy pro oblast spotřebitelských sporů.

Naproti tomu **rozhodčí doložka** představuje dohodu o řešení sporu cestou rozhodčího řízení, které vzniku sporu předchází. *"Představuje ujednání stran ve*

⁹⁸ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 43 s.

⁹⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 102 s.

¹⁰⁰ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 40 s.

smlouvě hlavní, že všechny spory, které by mezi stranami mohly v budoucnu vzniknout z konkrétního právního vztahu (např. z kupní smlouvy) budou rozhodnuty v rozhodčím řízení ad hoc nebo před stálým rozhodčím soudem."¹⁰¹ Doložka bývá vsunuta do samotné tzv. smlouvy hlavní. Není vyloučeno, aby se rozhodčí doložka vztahovala pouze na určitou část sporů, které by z daného smluvního vztahu mohly vzniknout. Rozhodčí doložky (arbitration clauses) bývají někdy označovány také jako půlnocní doložka či ustanovení (the midnight clause). Pojmenování vychází ze skutečnosti, že smluvní strany při vyjednávání jednotlivých podmínek a ustanovení určité smlouvy připojují rozhodčí doložku až na závěr, což může být v mnohých případech až okolo půlnoci. Zároveň však toto anglické označení naznačuje, že vzhledem k pozdním hodinám bývají rozhodčí doložky zpravidla velmi jednoduše formulovány a vyskytují se v nich chyby. Snad právě z toho důvodu, že strany stíženy optimismem, že došlo ke shodě, opomíjí fakt, že by v budoucnosti mohl vzniknout konflikt.¹⁰²

Neomezeným kompromisem, nazývaným taktéž všeobecné ujednání, bývá označována rozhodčí smlouva, která dopadá na veškeré spory z určité oblasti právních vztahů. Nejčastěji bývá uzavírána stranami, mezi kterými dochází k uzavírání smluv v rámci delšího časového období. Pro odlišení od rozhodčích doložek je zjevná vnější podoba všeobecného ujednání, kdy se vždy jedná o samostatný smluvní dokument.

Jako o tzv. **asymetrické rozhodčí doložce** se hovoří, pokud jedna ze stran má možnost podat klasickou žalobu u obecného soudu. V praxi se tento zvláštní typ rozhodčí doložky objevil například u leasingových smluv. Ačkoliv bychom mohli mít pochybnosti o platnosti tohoto typu rozhodčích doložek, K. Růžička uvádí, že v praxi se nikdy nevyskytl žádný případ, kdy by české soudy dospěly k názoru, podle kterého by takové ujednání bylo považováno za neplatné.¹⁰³ Autor upozorňuje, že podle práva Spojených států amerických či Velké Británie, jsou asymetrické rozhodčí doložky v

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² REDFERN, A., HUNTER, M. Law and Practice of International Commercial Arbitration, 3rd edition. London: Sweet & Maxwell, 1999, 136 s.

¹⁰³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 44 s.

souladu s právním řádem těchto států. Naopak např. ve Francii jsou chápány jako neplatné.

1.6.4 Obsah rozhodčí smlouvy

S ohledem na skutečnost, že ani vnitrostátní právní předpisy České republiky (s výjimkou rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv přijatou s účinností od 1.4.2012), ani žádná z mezinárodních dohod, kterou je Česká republika vázána, nepředepisuje obsah rozhodčích smluv, často jejich formulace jsou nedostatečné či jiným způsobem problematické. V této souvislosti se někdy hovoří tzv. patologických doložkách ("*pathological clauses*").¹⁰⁴ Za příklad takových patologických doložek můžeme uvést nejednoznačné doložky, doložky, které obsahují chybné informace, ustanovení obsahující špatné označení arbitrážní instituce nebo pravidel, chybou také může být označení konkrétního arbitra, který však následně zemře. Dokonce i mezi právníky, kteří jsou dobře obeznámeni s principy arbitráže nepanuje shoda, zda je lepší používat spíše kratší a jednoduché doložky, nebo raději široké a komplexní ustanovení. M. L. Moses se domnívá, že pokud si strany vyberou ad hoc rozhodčí řízení, potom by sjednané rozhodčí doložky měly být více určité.¹⁰⁵

Obecně je požadováno, aby rozhodčí smlouvy, bez ohledu na to, zda je stranami sjednáváno rozhodčí řízení ad hoc či řízení před rozhodčím soudem, byly v písemné formě. Písemná podoba je totiž vyžadována pro účely uznání a výkonu rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy. Vyžadována je však i téměř všemi právními řády, včetně Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

¹⁰⁴ Za tvůrce tohoto pojmu je považován Frederic Eisemann (bývalý generální tajemník Mezinárodního rozhodčího soudu ICC. (In MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 39 s.)

¹⁰⁵ Ibid.

Náležitosti, které by měla rozhodčí smlouva obsahovat, bychom mohli vyjmenovat následovně: Volba arbitrážů (včetně jejich počtu¹⁰⁶, způsobu jejich určení a odměny), místo konání arbitráže, jednací jazyk, hmotné právo (tj. aplikované rozhodné právo) a další procesní otázky. Mohou se však vyskytovat i jiná další ustanovení, kterými může být odkaz na již shora uvedená pravidla "*International Bar Association Rules on Taking Evidence*", předběžná opatření, ustanovení nezávislého experta ("*technical expertise*"), "*multistep dispute resolution clauses*"¹⁰⁷, ustanovení o mlčenlivosti, ustanovení o rozšíření možnosti soudního přezkumu ("*expanded judicial review*")¹⁰⁸, atd.

Rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí nově také obligatorně obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, o odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, o místě konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný. V případě stálých rozhodčích soudů mohou být tyto informace také splněny odkazem na statuty a řady stálých rozhodčích soudů.

1.6.5 Zánik rozhodčí smlouvy

K zániku rozhodčí smlouvy dochází dohodou stran o jejím zrušení. Požadavek písemné formy je dán i pro toto ujednání, a to vzhledem k předchozí obligatorní

¹⁰⁶ Řada právních řádů zakazuje, aby rozhodčí smlouva obsahovala sudý počet arbitrážů pod sankcí neplatnosti. (In ROZEHNALOVÁ, N. Doložky o právním režimu a o řešení sporů v případě smluv v mezinárodním obchodním styku. Právní praxe v podnikání: 1998/2, 12 s.)

¹⁰⁷ Také je často označováno jako "*combined mediation and arbitration clauses*", kdy doslovný překlad jednoznačně odpovídá na otázku, co lze pod takovouto doložkou chápat. Jedná se o takové ujednání, podle kterého se nejdříve bude spor řešit prostřednictvím mediace, a pokud ani potom nedojde ke shodě, může nastoupit arbitráž. (In MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 46 - 47 s.)

¹⁰⁸ V některých právních řádech může takovéto ustanovení způsobovat neplatnost rozhodčího nálezu. V rozhodnutí *Société de Diseno v. Société Mendes*, Cour d'appel, Paris, (27 October, 1994) rozhodl Pařížský odvolací soud, že mezinárodní rozhodčí nález je neplatný, vzhledem k tomu, že si strany sjednaly ustanovení, ve kterém došlo k rozšíření soudní pravomoci přezkumu rozhodčího nálezu v mezinárodním sporu. Ve Francii je možné se odvolat pouze vůči vnitrostátnímu rozhodčímu nálezu, nikoliv však vůči mezinárodnímu. (In MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 50 s.)

písemné formě, vedoucí k jejímu vzniku. Pokud by byla rozhodčí smlouvy sjednána na dobu určitou, k jejímu logickému zániku dojde právě jejím uplynutím. Praxe se však s takovými ujednáními zatím nesešla.¹⁰⁹ K zániku rozhodčí smlouvy může také dojít, pokud předem v ad hoc řízení dohodnutý arbitr odmítne funkci rozhodce, zemře či jiným způsobem ztratí způsobilost rozhodovat. Dále nebude sporu o tom, že rozhodčí smlouva by zanikla i uzavřením smíru či vydáním rozhodčího nálezu, vzhledem k tomu, že právě za tímto účelem byla sjednána a její další existenci již není nezbytná. Pakliže by byl v rámci arbitráže vydaný rozhodčí nález obecným soudem zrušen, zejména z důvodu neplatné rozhodčí smlouvy, nemůže rozhodčí řízení pokračovat a dochází opět k zániku rozhodčí smlouvy.

1.6.6 Právní režim rozhodčích smluv v mezinárodním styku

Naproti vnitrostátní arbitráži, kdy o podmínkách řízení i rozhodčí smlouvy rozhodují pouze právní předpisy jednoho státu, se mezinárodní rozhodčí řízení potýká s mnohými problematickými okamžiky, kdy nemusí být zřejmé, jakým právním režimem se bude smlouva řídit. Učebnicovými příklady jsou tyto situace:

1. Rozhodčí smlouva se řídí jiným právem než smlouva hlavní.
2. Jednotlivá ustanovení rozhodčí smlouvy se budou řídit jinými právními režimy.
3. Právní řád rozhodný pro rozhodčí řízení není totožný s právním řádem státu, kde má dojít k nucenému výkonu rozhodčího nálezu.

V souvislosti s právním režimem rozhodčích smluv se můžeme setkat s právními řády, které nemají vliv na právo, kterým se rozhodčí řízení řídí, až po právní řády, které vykazují vazbu na rozhodčí řízení. Hovoříme-li o tzv. *lex arbitri*, máme na mysli, "*právo státu, kde je nebo má být spor rozhodci řešen*".¹¹⁰ Právo státu, ve kterém by mělo dojít k nucenému výkonu rozhodčího nálezu, může být v mezinárodním

¹⁰⁹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 47 s.

¹¹⁰ Strany si volbou místa buď vyberou, anebo nepřímou jej určí výběrem stálého rozhodčího soudu, u kterého by měl být spor řešen. (ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 114 s.)

obchodním právu proměnlivé. Nucený výkon rozhodnutí tak bude závislí na místě, kde se nachází majetek, popř. sídlo společnosti. Naproti tomu za tzv. *lex causae* je považován právní řád, kterým se bude řídit "základní právní vztah" a bude odvozen od hlavní smlouvy.¹¹¹ Posledním v řadě se nachází právní řád, kterému podléhá rozhodčí smlouva. Volba tohoto práva je dána stranám, na druhou stranu však svobodná volba není možná v rámci otázky přípustnosti či arbitrality sporu.

1.6.7 Neplatnost a neexistence rozhodčích smluv

Zpochybnit platnost nebo existenci rozhodčí smlouvy je obecně možné buď v řízení před rozhodce nebo námitkou podanou v řízení před obecnými soudy. N. Rozehnalová odkazuje na dvě odlišné situace, jsou-li posuzovány z hlediska časového:

1. Nemožnost řešení sporu v rámci rozhodčího řízení.

2. Jiné námitky proti platnosti či existenci rozhodčí smlouvy.

Z hlediska zkoumání nedostatku arbitrality či přípustnosti k řešení sporu před rozhodci, kdy tuto námitku lze podle české právní úpravy podat kdykoliv v průběhu řízení, s odkazem na ust. § 15 odst. 2 ve spojení s ust. § 33 RozŘ, můžeme také hovořit o tzv. doktríně kompetence - kompetence ("*the doctrine of competence - competence*"). Tato doktrína je uplatňována ve většině jurisdikcích a označuje pravomoc rozhodce rozhodovat o své vlastní kompetenci. Někdy bývá tato nauka kritizována z obavy, že rozhodce vždy raději konstatuje, že daný spor se v jeho jurisdikci nachází, než aby přišel o pracovní příležitost.¹¹² Naproti tomu námitku neplatnosti či neexistence rozhodčí smlouvy lze z jiných důvodů vznést nejpozději při prvním úkonu ve věci samé.

Druhá varianta je představována situací, ve které je námitka o neplatnosti rozhodčí smlouvy vznesena před obecným soudem. V takovém případě budou české obecné soudy postupovat v souladu s ust. § 106 o.s.ř., podle kterého soud řízení zastaví, pokud k námitce žalované strany uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci

¹¹¹ Nikoliv od rozhodčí smlouvy.

¹¹² MOSES, Margaret L. *The principles and practice of international commercial arbitration*. Cambridge University Press, 2008, 88 s.

samé zjistí, že věc má být podle dohody účastníků (tj. rozhodčí smlouvy) projednána v rozhodčím řízení. Nicméně pokud by účastníci shodně netrvali na tom, aby spor byl rozhodnut rozhodci, je v pravomoci soudu věc rozhodnout. Obecný soud by dále měl pravomoc věc projednat, pokud by dospěl k tomu, že věc nemůže být podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že je rozhodčí smlouva neplatná, neexistuje, anebo že její projednání v rámci rozhodčího řízení přesahuje rámec rozhodcům smlouvou přiznané pravomoci, či rozhodce se jí odmítl zabývat. Právními teoretiky je taktéž zmiňován názor, podle kterého je možné u soudu podat žalobu na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy. Žaloba tohoto typu však v praxi vzbuzuje pochybnost.¹¹³

Z pohledu mezinárodní obchodní arbitráže, většina stran a rozhodců primárně nechce, aby do arbitráže zasahoval soud. Přesto však existují situace, kdy je podpora soudů nezbytná. Prvotním důvodem jsou rozhodcům či rozhodčím soudům chybějící donucovací pravomoci. Soudy také mohou v rámci rozhodčího řízení mít roli dozorce. Obecně pak strany sporu požadují, aby jim soud poskytl útočiště, například pokud se rozhodci v rámci rozhodčího řízení ukáží být podjatými nebo nepoctivými. Příkladem dokazujícím, že nezbytnost určitého kontrolního vlivu nad arbitráží, je stranami považována za důležitou, je případ Belgie, kdy belgické právní normy zakotvily, že rozhodčí nálezy nebude možné soudně přezkoumat. Od tohoto okamžiku se strany začaly vyhýbat ujednání, kde by jako místo konání arbitráže bylo sjednáno území Belgie. Následkem byla novela shora uvedeného právního předpisu, kdy v rámci nové úpravy si strany mohou možnost soudního přezkumu v rozhodčí smlouvě sjednat.¹¹⁴

1.6.8 Judikatura ve věcech rozhodčích smluv

S ohledem na shora deklarovanou výhodu arbitráže, jakou je neveřejnost rozhodčího řízení, se nelze až na několik výjimek setkat s judikaturou rozhodčích

¹¹³ Je vysvětlováno, že pokud se řízení zahájí před rozhodci, potom o neplatnosti rozhoduje rozhodce. Rozhodčí nález je pak možné obecným soudem zrušit. Jestliže strana se domnívá, že rozhodčí smlouva je neplatná či neexistuje, potom podá návrh přímo k obecnému soudu.

¹¹⁴ MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 84 s.

institucí. Přesto však některé rozhodčí nálezy byly zveřejněny a publikovány. Z těch nálezů, které se dostaly na světlo světa, lze zmínit několik z nich, které se týkají problematiky rozhodčích smluv. Jedno ze zajímavých rozhodnutí je případ, kdy rozhodčí doložka obsahovala ujednání, podle kterého bylo dohodnuto, že spory budou řešeny před Mezinárodní obchodní komorou v Paříži nebo v Praze (*"International chamber of Commerce either in Paris or Prague"*) s tím, že právo volby bylo dáno žalovanému. Když žalobce následně podal žalobu u Rozhodčího soudu u Československé obchodní a průmyslové komory v Praze, předsednictvo rozhodčí řízení zastavilo a vyhovělo tak námitce žalobce. Odůvodněním bylo nejednoznačné znění této rozhodčí doložky a současně skutečnost, že právo volby náleželo výhradně žalovanému.¹¹⁵ Další uveřejněný rozhodčí nález se týkal rozhodčí doložky, ve které byly nabídnuty dvě alternativy, kde má případné rozhodčí řízení probíhat. První variantou byl tehdejší Rozhodčí soud u Československé obchodní a průmyslové komory v Praze a druhou byl rozhodčí soud v Curychu. Když žalobce podal svou žalobu u rozhodčího soudu v Praze, podala druhá strana námitku nepříslušnosti této rozhodčí instituce. Argumentovala tím, že jedna z možností měla být druhou stranou vyškrtnuta, a to právě ta, která ustanovila k řešení sporů rozhodčí soud v Praze. Rozhodčí soud však uvedl, že tvrzení o tomto ujednání nelze shledat, když žalovaná strana, podepsala nejdříve smlouvu sama a teprve následně ji odeslala straně žalující k podpisu. Dle názoru rozhodčího soudu v Praze: *"Rozhodčí doložka je doložkou alternativní, není neurčitá a není v mezinárodním obchodním styku ojedinělá. Souhlasí-li strany s alternativní rozhodčí doložkou bez výslovného ujednání, kdy se použije té které alternativy, nelze takovou doložku rozumně, se zřetelem k poctivému obchodnímu styku, chápat jinak, než že volba alternativy přísluší straně zahajující rozhodčí řízení, tedy straně, jež se první obrátila na jeden z obou v úvahu přicházejících rozhodčích soudů."*¹¹⁶ V dále popsaném případě si strany sjednaly doložku, ve které bylo dohodnuto, že spory budou řešeny podle nyní platných pravidel UNCITRAL u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České

¹¹⁵ Viz. Rsp 26/76 (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 163 s.)

¹¹⁶ Viz. Rsp 184/73 (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 163 s.)

republiky. Žalovaná strana zpochybňovala platnost takto sjednané rozhodčí doložky a tvrdila, že takováto pravidla neexistují. S tímto názorem se však rozhodčí soud neztotožnil, když rozhodl, že ujednání odkazující na "nyní platná pravidla UNCITRAL" je jasné a srozumitelné, když existují pouze jediná taková pravidla, která byla schválena dne 15.12.1976.¹¹⁷ Další nemalé komplikace si způsobily strany sporu, které při uzavírání smlouvy uzavřely následující rozhodčí doložku: *"Případné spory, vyplývající z obsahu této smlouvy, se budou řešit v rámci rozhodčího řízení. Teprve v případě selhání jednání bude spor řešen soudem v rámci ustanovení příslušných právních předpisů."* Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky zaujal takovýto právní postoj. Nejdříve shledal, že takto uzavřená rozhodčí doložka je v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, a to i když nemá náležitosti uvedené v ust. § 7 odst. 1 uvedeného zákona. Na druhou stranu však uvedl, že v rámci této rozhodčí doložky nedošlo k ujednání, podle kterého by spor měl být řešen před tímto rozhodčím soudem, nýbrž měl by být řešen v rámci ad hoc řízení. Řízení proto bylo zastaveno.¹¹⁸

1.7 Otázka arbitrality

Arbitralita sporu alias přípustnost, aby spor byl řešen v rámci rozhodčího řízení, představuje základní předpoklad toho, aby se rozhodčí řízení vůbec mohlo konat. Arbitralitou je též označována *"možnost a oprávněnost stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy"*.¹¹⁹ Na problematiku arbitrality může pohlížet ve dvou rovinách. Z procesního hlediska představuje řešení otázky, zda je konkrétní spor vůbec přípustné řešit v rámci rozhodčího řízení. Z hlediska smluvního bude stěžejní, zda je předmět smlouvy dovolený.¹²⁰

¹¹⁷ Viz. Rsp 110/01 (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 165 s.)

¹¹⁸ Viz. Rsp 61/98 (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 166 s.)

¹¹⁹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 32 s.

¹²⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 116 s.

Arbitralitu lze z pohledu právních teoretiků rozdělit na tyto dva druhy, a to arbitralitu objektivní a arbitralitu subjektivní.¹²¹ Zatímco objektivní arbitralita, jak sám název napovídá, představuje přípustnost k projednání sporu před rozhodci danou konkrétním právním řádem, může se subjektivní arbitralita sporu od shora uvedené lišit, když si strany ve smlouvě její přípustnost zúží.¹²² V české právní úpravě je otázka arbitrality sporu řešena v ust. § 2 RozŘ, kde podle odst. 1 zákon umožňuje, aby si strany sjednaly možnost řešení sporu prostřednictvím rozhodců, jedná-li se o majetkové spory mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.¹²³ Nelze opomenout ani stanovisko Vrchního soudu v Praze¹²⁴, ve kterém bylo judikováno, že majetkovým sporem je třeba rozumět nejen spor o majetkové plnění, ale také i takové spory, ve kterých je řešena otázka existence či neexistence práva na takové plnění. Výjimkou jsou však tzv. indidenční spory ve smyslu ust. § 159 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění.¹²⁵ S odkazem na ust. § 99 o.s.ř. upravuje ust. § 2 odst. 2 RozŘ, že: "Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír." S ohledem na ust. § 99 odst. 1 o.s.ř. je možné, aby řízení

¹²¹ Viz. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 116 s. a RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 32 s.

¹²² Naopak rozšiřování arbitrality, v rozporu se zákonnou úpravou daného státu, není možné.

¹²³ "Za majetkové spory se v právní teorii považují všechny spory, jejich předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. zejména v penězích." (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 33 s.)

¹²⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95.

¹²⁵ Např. ve Spojených státech amerických se však objevují tendence zahrnout i tuto problematiku do okruhu sporů přípustných k řešení před rozhodci. (In BĚLOHLÁVEK, A., J.: Arbitralita sporů. Právní zpravodaj, 2003/3, 6 s.)

skončilo smírem, pokud to připouští povaha věci.¹²⁶ Příkladem mohou být především takové věci, kdy soud může podle ust. § 81 odst. 1 o.s.ř. zahájit řízení i bez návrhu, jako je *"řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, a další řízení, kde to připouští zákon."* . A. J. Bělohlávek však staví do kontrastu švýcarskou právní úpravu, podle které je arbitralita připuštěna u sporů o dědictví.¹²⁷ Do kategorie řízení, u kterých zákon připouští, aby byla zahájena i tzv. ex officio, spadá kupříkladu i řízení ve věcech obchodního rejstříku. V takovém případě je arbitralita z povahy věci vyloučena. Dalšími případy, ve kterých není možné uzavřít smír, budou spory o osobním stavu podle ust. § 80 písm. a) o.s.ř. A na závěr další skupinou záležitostí, u kterých je arbitralita sporů podle českého právního řádu vyloučena, jsou takové spory, u nichž povaha věci uzavření smíru nepřipouští, nebo-li dohoda stran není přípustná.¹²⁸ Obdobnou právní úpravu můžeme najít i v německém právním řádu, pokud se podíváme do zahraničí. Konkrétně v ust. § 1030 odst. 1 civilního procesního řádu (*"Zivilprozessordnung"*) se stanoví, že arbitrální je považován každý majetkový spor, s výjimkou případů, ve kterých lze uzavřít smír. Naopak výkladově jednoznačnější je slovenská úprava obsažená v ust. § 2 odst. 3 zákona č. 218/1996 Zb., o rozhodcovském konání, v platném znění, podle kterého se rozhodčí smlouva nemůže týkat případů, kdy je rozhodován spor o vznik, změnu či zánik práv nemovitostem, statusové spory, spory spojené s nuceným výkonem rozhodnutí a spory vztahující se ke konkurzu a vyrovnání.

K zdůraznění skutečné důležitosti vyřešení otázky, zda je konkrétní spor z hlediska arbitrality přípustný, lze připomenout ustanovení článku V odst. 2a Newyorské úmluvy, ve kterém se objevuje jako jeden z taxativních důvodů, kdy členský stát může odepřít uznání a výkon zahraničního rozhodčího nálezu, pokud předmět sporu není v

¹²⁶ Jak je dobře známo, pokud není hmotným právem umožněno, aby si strany mezi sebou upravily vzájemné vztahy, nebo účastníci nejsou v klasickém dvoustranném poměru, není ani možné uzavřít mezi nimi smír.

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Arbitralita sporů. Právní zpravodaj, 2003/3, 6 s.

¹²⁸ Např. zrušení podílového spoluvlastnictví, společného jmění manželů či dohody o vypořádání dědictví. (Viz. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ve věci 24 Co 106/94 ze dne 31. května 1994 uveřejněno v Ad notam, 1995/3, 69 s.)

tomto státě pro projednání před rozhodci přípustný. Nelze opomenout ani právní úpravu obsaženou v Evropské úmluvě, kdy ustanovení čl. VI odst. 2 se má uplatnit na situace, ve kterých je projednávána námitka nepřislušnosti. Otázka neplatnosti nebo neexistence smlouvy bude řešena v závislosti na právu, kterému byla stranami rozhodčí smlouva podrobena, anebo právu toho státu, ve kterém byl rozhodčí nález vydán, popř. za použití kolizních norem státu, jehož soudy tuto otázku řeší.¹²⁹

Jak již bylo zmíněno výše, novelou zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s účinností od 1.4.2012 byla objektivní arbitrabilita rozšířena. Před novelou byly arbitrabilní pouze spory, které spadaly do pravomoci soudů a současně byly vyloučeny spory, které jinak náležely do pravomoci jiných orgánů. Zákon o rozhodčím řízení nyní umožňuje projednávání i těchto sporů pokud tak stanoví zvláštní předpisy. Takovým zvláštním předpisem je ustanovení § 108 odst. 1 písm. g) zákona o elektronických komunikacích, podle kterého Český telekomunikační úřad rozhoduje soukromoprávní spory mezi operátory a tzv. účastnické spory mezi operátorem a účastníkem. Změnou § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení tak došlo k rozšíření objektivní arbitrability právě o možnost projednávat takovéto spory v rozhodčím řízení.¹³⁰

¹²⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 118 s.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, A., J.: Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2012/5, 15 s.

2. Rozhodci

Vzhledem k tomu, že arbitráž je považována za soukromoprávní institut sloužící k řešení sporů a zároveň postrádající některé záruky, které poskytují národní právní systémy, je možné kvalitu osob rozhodce označit za jednu z nejdůležitějších stránek vedoucích k tomu, aby tento systém fungoval. Jedním ze stěžejních okamžiků rozhodčího řízení je moment, kdy si strany vybírají svého rozhodce. Rozhodce jako osoba soukromého práva a nikoliv práva veřejného odvozuje svou pravomoc rozhodovat v rámci konkrétního případu od přijetí svého jmenování. Ustanovení rozhodce může předcházet okamžiku vzniku sporu, když strany v rámci rozhodčí smlouvy uvedou osobu konkrétního rozhodce a ten tuto svou funkci písemně přijme. Na druhou stranu však častěji se vyskytuje ustanovení rozhodce až na počátku arbitráže. Ať již dojde k výběru před vznikem sporu nebo následně, volba rozhodce je pravděpodobně nejdůležitějším rozhodnutím, které strany v rámci rozhodčího řízení mohou učinit. Dovednosti, zkušenosti a znalosti arbitrážních soudců mají významný vliv na kvalitu řízení a rozhodčího nález. Navíc je zdůrazňováno, že rozhodci mají obecně daleko větší moc než soudci, když jejich rozhodnutí nemohou být zrušena s ohledem na skutkový stav věci nebo právní posouzení daného případu. Je nezbytné zdůraznit, že i když rozhodce bude nesprávně interpretovat zákon, nebo se dopustí neslýchané chyby, soud obecně nebude schopen prohlásit rozhodčí nález za neplatný. Příkladem výjimky potvrzující pravidlo je doktrína "zjevného pohrdání právem" (čili "manifest disregard of the law"), která je však používána skutečně velice zřídka.¹³¹

Způsob výběru rozhodce před stálými arbitrážními soudy je poněkud odlišný od jeho výběru v rámci ad hoc rozhodčího řízení. Zatímco stálý rozhodčí soud na základě svého řádu předem stanoví postup a způsob výběru osoby, která bude v řízení zastávat funkci rozhodce, nejčastěji z osob, které se vyskytují na seznamu rozhodců vedeného u daného rozhodčího soudu, v rámci rozhodčího řízení ad hoc tato účinná pomůcka schází. Ad hoc rozhodčí řízení se tak stává riskantní volbou, když strany vzájemně dostatečně nespolupracují, nebo když jedna ze stran v okamžiku vzniku sporu nemá

¹³¹ MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008, 116 s.

skutečný zájem na jeho řešení v rámci arbitráže, či jednoduše je pro ní výhodné konečné rozhodnutí oddalovat.

2.1 Kvalifikace rozhodce

Ačkoliv rozhodcem může být podle většiny právních řádů výhradně fyzická osoba, K. Růžička upozorňuje na odlišnou libanonskou právní úpravu, kde je možné, aby v rámci mezinárodní obchodní arbitráže rozhodovala osoba právnická.¹³² Žádný speciální požadavek na vzdělání není pro rozhodce rozhodující jiné, než spotřebitelské spory v našem českém právním řádu stanoven. Proto hojně rozšířený názor, že rozhodcem může být pouze osoba s právním vzdělání nemá v žádném českém právním předpise oporu. Dokonce osobou, která bude v rámci arbitráže konané na území České republiky rozhodovat, může být i cizinec. Přesto však ust. § 4 odst. 1 a 2 RozŘ stanoví některé faktické požadavky, když doslova uvádí: "*Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Cizinec může vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňuje podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka způsobilosti k právním úkonům se řídí právním řádem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li takováto osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky.*" Požadavek na bezúhonnost rozhodce byl stanoven až poslední novelou s účinností od 1.4.2012. Do té doby nebyl požadavek bezúhonnost pro výkon funkce rozhodce právním řádem ČR vyžadován.

Shora uvedeným právním předpisem, který by mohl stanovit některá další omezení, je zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění, který upravuje v ust. § 80 odst. 5 neslučitelnost funkce soudce a rozhodce. Podle zákona č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu, v platném znění a zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění platí toto omezení i pro soudce Ústavního soudu České republiky a státní zástupce. S ohledem na ust. § 31 písm. c) RozŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodce nebyl způsobilý být rozhodcem. Takto stanovená

¹³² RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 48 s.

omezení představují kogentní právní úpravu, od které se nelze odchýlit. Pokud některý řád stálých rozhodčích soudů stanoví další omezení, potom tyto požadavky existují nad rámec v zákoně uvedených náležitostí.¹³³ Všeobecně lze tedy shrnout, že pokud jsou splněny shora uvedené podmínky stanovené RozŘ¹³⁴ potom může být funkce rozhodce v jiných než spotřebitelských sporech svěřena prakticky komukoliv.

Ve spotřebitelských sporech je situace od 1.4.2012 poněkud odlišná a poslední novela znamená průlom do kvalifikačních předpokladů rozhodce. Podle ustanovení § 4 odst. 4 RozŘ může být rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv jen taková osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.

Ministerstvo na žádost do seznamu rozhodců zapíše fyzickou osobu, která je způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná, získala vysokoškolské vzdělání o oboru právo v magisterském studijním programu studiem na vysoké škole v České republice, nebo studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno, nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtuta ze seznamu rozhodců a současně uhradila ministerstvu správní poplatek ve výši 5 000 Kč.

V právní úpravě různých států je otázka inkompatibility funkce soudce a rozhodce řešena různě. Nizozemská právní úprava umožňuje, aby soudce rozhodoval též jako rozhodce. Současně ani německé právní předpisy toto primárně nezakazují, nicméně souběh těchto dvou funkcí váží na předchozí "speciální povolení".¹³⁵ V některých případech se uvádí, že konkrétní osoba je nezpůsobilá být rozhodcem, pokud by měla rozhodovat věc, ve které je sama stranou. Na druhou stranu lze argumentovat, že by takováto situace ani nemohla nastat. Lze si jen stěží představit, že by jedna ze stran na takovouto volbu kývla. Nicméně není možné pochybovat o tom, že by rozhodcem měla být pouze osoba, která není podjatá. Nestrannost je totiž jedním ze

¹³³ Např. ust. § 21 odst. 1 Řádu pro vnitrostátní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky upravuje podmínku, kdy předseda rozhodčího senátu může být pouze osoba zapsaná na listině rozhodců, vedené tímto soudem.

¹³⁴ Alespoň tedy z pohledu právní úpravy v České republice.

¹³⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 180 s.

základních atributů a předpokladem spravedlivého rozhodnutí. Vyloučeny by tak byly např. rodinní příslušníci, statutární zástupci či právní zástupci.¹³⁶

Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce dokonce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.

S odkazem na ust. čl. III Evropské úmluvy, který se k osobě rozhodce vyjadřuje pouze tak, že jím může být jmenován i cizí státní příslušník, a s odkazem na ust. čl. 11 odst. 2 Vzorového zákona UNCITRAL, který uvádí, že žádná osoba nemůže být zbavena práva vystupovat jako rozhodce, a to pro své státní občanství, pokud si strany v rozhodčí smlouvě nestanoví jinak, lze dospět k právní úpravě obdobné té české. Nepřímo se k této otázce vyjadřuje i Newyorská úmluva, která v čl. V odst. 1 písm. d) vypočítává jako důvod, kdy lze odepřít uznání a výkon rozhodčího nálezu z důvodu složení rozhodčího senátu.

Jednu z nesporných výhod arbitráže představuje skutečnost, že strany si mohou zvolit rozhodce podle znalostí a zkušeností v rámci určité oblasti, která je předmětem sporu. Vhodným výběrem je možné ušetřit čas, který by jinak byl jiným rozhodcem potřebný k seznámením se s takovouto odbornou problematikou. Naopak pokud si strany zvolí špatně, veškeré riziko jejich nesprávného výběru dopadá na jejich hlavu. Pokud se opět podíváme na českou právní úpravu je nezbytné připomenout ust. § 5 odst. 1 RozŘ, podle kterého je osoba, která funkci rozhodce přijme, povinna vykonávat ji v souladu se zákonem o rozhodčím řízení a dalšími právními předpisy. Strany si tedy musí uvědomit, že osoba, kterou si vyberou, musí být schopna dostát svým povinnostem. A naopak osoba, která funkci rozhodce přijímá, si musí být vědoma toho, že je skutečně schopna zastávat tuto funkci v souladu s relevantními právními předpisy. Ačkoliv nelze beze zbytku jednoznačně doporučit, aby rozhodce měl právnické vzdělání, když existují i případy, kdy je vzdělání v jiném oboru pro konkrétní případ vhodnější, vzhledem k tomu, že v rámci rozhodčího řízení je nezbytné často vyřešit

¹³⁶ V české právní úpravě lze odkázat na ust. § 8 RozŘ.

hned několik právních problémů, budou rozhodci zpravidla osoby se vzděláním v právním oboru. Nemůžeme totiž zapomínat na fakt, že vždy je možné ustanovit znalce, který bude je způsobilý určitou jinou odbornou otázkou vyřešit.

Rozhodci působící u stálých rozhodčích soudů bývají zapisováni na listiny rozhodců. Pokud se tedy bude jednat o institucionální arbitráž, strany mohou provést výběr konkrétní osoby rozhodce, právě z osob na seznamu uvedených. Na otázku přípustnosti zapsání rozhodce tzv. ad hoc či pro konkrétní případ na listinu, pokud si strany výslovně tuto osobu přejí, je spíše nahlíženo v negativním smyslu. Převážně je argumentováno, že by takové řešení mohlo odporovat samotné rozhodčí instituci.¹³⁷ Různorodost podmínek pro zápis na listinu rozhodců vedené u stálých rozhodčích institucí lze ilustrovat několika případy ze zahraničí. Například u Arabského rozhodčího soudu v Casablance jsou každý rok sestavovány listiny rozhodců. Podmínkou pro zápis zájemce o funkci rozhodce je právnické vzdělání, dobrá pověst a výborné znalosti v oblasti práva finančního a obchodního.¹³⁸ Pro zápis na listinu rozhodců u Mezinárodního rozhodčího soudu při Rumunské obchodní a průmyslové komoře jsou vyžadovány odborné znalosti a zkušenosti v oboru obchodního práva a mezinárodní ekonomie.¹³⁹ V Bahrajnu by se člověk mohl stát rozhodce pokud by splňoval podmínku právní praxe, zkušeností v oborech financí, průmyslu a obchodu. Současně by podmínku právní praxe splnila osoba, která by byla soudcem. A na závěr můžeme uvést ustanovení čl. 14 odst. 1 Washingtonské úmluvy, ve které se uvádí, že na listinu rozhodců rozhodující spory v rámci Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic bude zapsána pouze osoba *"vysokých morálních kvalit a uznávaných odborností v oblastech práva, obchodu, průmyslu nebo financí, na něž je spolehnutí, že budou vydávat nezávislá rozhodnutí."*¹⁴⁰ Vzhledem k tomu, že je listina se seznamem rozhodců vedená u stálých rozhodčích institucí převážně doporučujícího charakteru, nelze

¹³⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 181 s.

¹³⁸ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 51 s.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Ibid.

vyložit, aby si strany vybraly k rozhodnutí jejich sporu i jinou osobu na seznamu nezapsanou. Podmínkou však zpravidla bývá, že musí splnit příslušné předpoklady stanovené řády jednotlivých rozhodčích soudů a musí být takovou institucí potvrzeny.¹⁴¹

2.2 Počet rozhodců

Pravidlem bývá, že ať už různé národní právní předpisy předepisují jakýkoliv počet rozhodců, vždy se předpokládá lichý počet rozhodců. Důvodem je jistota, že nebude moci dojít k rovnosti hlasů. Konkrétně ust. § 7 RozŘ explicitně hovoří o tom, že konečný počet rozhodců musí být pokaždé lichý.¹⁴² Otázka počtu rozhodců je upravena dispozitivně, proto si strany mohou v rozhodčí smlouvě ujednat takový počet rozhodců, který budou chtít, pokud se bude jednat o lichý počet. Vzhledem k tomu, že naše právní úprava nestanoví maximální počet rozhodců, mohla by čistě teoreticky nastat situace, že se strany dohodnou dokonce na dvouciferném čísle.¹⁴³ Při absenci dohody stran, platí, že rozhodčí senát bude tříčlenný.

Nebývá však výjimkou, pokud si strany ustanoví pouze jediného rozhodce. Toto řešení bude nejčastější v případech, kdy v rámci rozhodčí smlouvy bude již dohodnuta konkrétní osoba, která bude spor rozhodovat. Pravděpodobně se bude jednat o osobu s přirozenou autoritou, respektovanou oběma stranami.¹⁴⁴ Praktickým se jeví využití jediného rozhodce v rámci řešení sporů jednodušších a nepřilíš sporných. Konkrétně je zmiňováno využití v případech, kdy existuje písemné uznání závazku nebo se bude

¹⁴¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 52 - 53 s.

¹⁴² Dle některých názorů odborné veřejnosti by dohoda stran o sudém počtu rozhodců představovala důvod neplatnosti celé rozhodčí smlouvy. (In MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 36.)

¹⁴³ Jedná se spíše o teoretickou možnost, která pravděpodobně nebude příliš využívána s ohledem na vyšší náklady.

¹⁴⁴ RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H.Beck, 2004, 95 s.

jednat o menší peněžité obnosy.¹⁴⁵ Výhodou arbitráže rozhodované prostřednictvím jediného rozhodce jsou menší náklady a rychlost.

Častěji však bude rozhodovací pravomoc svěřena senátům složených ze tří rozhodců, kdy bude toto složení chápáno jako záruka nestranného rozhodnutí.¹⁴⁶ Postup bývá zpravidla následující. Každá ze stran sporu si vybere jednoho rozhodce a poté si takto vybraní a jmenovaní rozhodci vyberou předsedu rozhodčího senátu. Nastanou-li komplikace a za každou stranu jmenovaní rozhodci se nedohodnou na volbě třetího, potom je tento výběr často svěřován do rukou třetí nezávislé strany.¹⁴⁷ Touto stranou může být s odkazem na ust. § 9 odst. 1 RozŘ i soud. Role předsedy rozhodčího senátu nespočívá pouze v tom, že je tzv. třetím do party, jeho význam spočívá v řešení potenciálně nastalé patové situace. Nemůže tak nikdy dojít k situaci, kdy by takto složený senát nedošel ke konečnému rozhodnutí. Role předsedy je však spojena i s jinými funkcemi jako je příprava procesních rozhodnutí či rozhodčího nálezu. Jak uvádí autoři B. Klein a M. Doleček, předseda rozhodčího senátu též řídí i jednání v rámci rozhodčího řízení.¹⁴⁸

Krátkým pohledem na problematiku počtu rozhodců v rámci rozhodčího řízení dospějeme i v zahraničních právních úpravách k podobnému řešení, jako je to stanovené v českém zákoně o rozhodčím řízení. Například Vzorový zákon UNCITRAL obdobně stanoví, že pokud strany nedojdou k dohodě ohledně počtu rozhodců, potom bude ustanoven tříčlenný senát.¹⁴⁹ Naproti tomu anglická právní úprava hovoří o ustanovení pouze jediného rozhodce, pokud nastane absence dohody mezi stranami.¹⁵⁰ Na

¹⁴⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 53 s.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Odkaz na takovouto třetí stranu může být obsažen přímo v rozhodčí smlouvě, popř. se vyskytuje v mnohých řádech stálých rozhodčích soudů.

¹⁴⁸ KLEIN, B.; DOLEČEK, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, 2007, 43 s.

¹⁴⁹ Viz. ust. čl. 10 odst. 2.

¹⁵⁰ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 53 s.

problematickou situaci je poukazováno v případě, že spor bude veden mezi vícero účastníky na straně žalované nebo i na straně žalující.¹⁵¹ Tuto situaci Rozhodčí řád pro mezinárodní spory u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky řeší následovně: *"Vystupuje-li ve sporu více žalobců nebo více žalovaných, jednoho rozhodce jmenují žalobci a jednoho rozhodce žalovaní. Nedohodnou-li se žalobci nebo žalovaní na jmenování rozhodce, bude rozhodce jmenován předsedou Rozhodčího soudu."*¹⁵² Jako další příklad uveďme úpravu obsaženou v čl. 8 odst. 2 rozhodčích pravidel ICC, podle které pokud si strany nezvolí počet rozhodců sami, potom rozhodčí soud ICC sám rozhodne, zda je nezbytné, aby byl ustanoven tříčlenný senát, nebo aby rozhodl pouze jeden rozhodce. Toto řešení je pak daleko flexibilnější, protože rozhodčí soud ICC bude moci rozhodovat podle konkrétních okolností s přihlédnutím k složitosti případu. Za zmínku stojí také rozhodčí pravidla LCIA, která přepokládají ustanovení jediného rozhodce, pokud nebude dohoda stran znít jinak, popř. nestanovil-li rozhodčí soud LCIA, že by měl s ohledem na situaci rozhodovat senát tříčlenný.¹⁵³

2.3 Ustanovení a jmenování rozhodců

Odborníky se připouští, že není lehké poskytnout obecný návod pro způsob výběru rozhodců. Podle konkrétního předmětu sporu by mělo být při výběru vhodného kandidáta přihlíženo k jazykovým znalostem, státnímu občanství, specializaci a vzdělání, povolání, anebo také k tomu, zda je konkrétní osoba známá a jakou má reputaci.¹⁵⁴

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Viz. ust. § 21 odst. 3. Řádu pro mezinárodní spory u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

¹⁵³ Viz. čl. 5.4 rozhodčích pravidel LCIA.

¹⁵⁴ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 55 s.

Jak již bylo shora uvedeno, strany si mohou, nejčastěji v rámci smlouvy o rozhodci, stanovit konkrétní osobnost či osobnosti. Tento postup je doporučován v případě, že sporná otázka je stranám známa. Naproti tomu takovéto ujednání nebude příliš praktické, pokud spor ještě nevznikl. Nejen, že pravděpodobně ani vzniknout nemusí, což je samozřejmě z pohledu smluvních stran situace jednoznačně ideální, avšak pokud by vznikl až v řádu několika let, nelze zaručit, že takto sjednaná osoba bude vůbec schopna spor řešit. Nastalá rizika a komplikace s tímto spojené by následně musely být řešeny uzavřením nové rozhodčí smlouvy, což nemusí být v okamžiku, kdy již spor vznikl v přímém zájmu některé ze stran.

Nejčastěji známým a používaným způsobem jmenování rozhodců je již jednou výše zmíněný postup. Proto se většinou můžeme setkat s tím, že každá ze stran označí jednoho rozhodce a ti následně vyberou třetí osobnost. Současně se objevují i případy, kdy předseda rozhodčího senátu je určován jiným způsobem, který je dohodnut přímo v rozhodčí smlouvě. Pro ilustraci uveďme případ, kdy by třetí člen rozhodčího senátu byl jmenován osobou, která bude v daném okamžiku zastávat funkci vedoucího katedry obchodního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Právě pokud strany budou při jmenování rozhodců pamatovat na úpravu mechanismu jmenování náhradního rozhodce, mohou se snadno vyhnout rizikům spojeným se vznikem patové situace, ze které nebude existovat žádné východisko.

Na otázku jmenování náhradního rozhodce pamatují též i rozhodčí pravidla. Například ust. čl. 12 odst. 1 a 2 Rozhodčích pravidel ICC obsahuje právní úpravu, podle které rozhodčí soud ICC jmenuje náhradního rozhodce. Oproti tomu však Rozhodčí pravidla UNCITRAL toto nestanoví, a to vzhledem k tomu, že v případě jejich aplikace neexistuje žádný stálý rozhodčí soud, který by jmenování náhradního rozhodce provedl. Ustanovení čl. 13 odst. 1 tak odkazuje na kompetentní orgán, který volbu náhradního rozhodce učiní. Za tento kompetentní orgán (tzv. "appointing authority") je však považován takový orgán, na kterém se strany dohodly. Mechanismem bránícím vzniku neřešitelné situace je ustanovení, podle kterého pokud dohoda stran nenastane, mohou se strany sporu obrátit na generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu

s tím, aby v souladu s čl. 6 odst. 2 Pravidel UNCITRAL určil orgán pro jmenování.¹⁵⁵ Na žádost jedné ze stran jmenuje orgán pro jmenování co nejdříve jediného rozhodce. Jestliže mají být jmenováni tři rozhodci, jmenuje každá strana jednoho rozhodce. Oba takto jmenovaní rozhodci zvolí třetího rozhodce, který bude působit jako předseda senátu. Současně v případě, pokud se bude jednat o arbitráž, která bude podléhat Evropské úmluvě, rozhodce bude jmenován na žádost druhé strany předsedou konkrétní obchodní komory¹⁵⁶ té země, kde má sídlo či pobyt ta strana sporu, která zatím rozhodce nejmenovala, ačkoliv k tomu již mělo dojít dříve.

Nelze vyloučit ani situaci, kdy si strany nedohodnou ani žádnou jmenující autoritu ani si nestanoví žádný jiný náhradní způsob jejího určení. Jedinou možností je pak obrátit se s žádostí o jmenování rozhodce na obecné soudy, dle místa konání rozhodčího řízení.¹⁵⁷ Je však otázkou, kdo, resp. soud jaké země, by určil rozhodce, pokud by rozhodčí smlouva neobsahovala ujednání o místě konání rozhodčího řízení.

Jmenování rozhodce musí být v souladu s naší právní úpravou písemně touto osobou přijato.¹⁵⁸ Důvodem je dobrovolnost výkonu funkce rozhodce. Nelze tedy žádného nutit k tomu, aby v daném sporu rozhodoval. Pravidelně se bude podepisovat prohlášení, ve kterém jmenovaný rozhodce uvede, že tuto funkci přijímá. Naproti tomu, pokud se rozhodce bude chtít své funkce vzdát, je toto možné výhradně na základě souhlasu stran nebo jen pokud k tomu existuje závažný důvod. *"Bude jistě závažným důvodem ke vzdání se funkce rozhodce z osobních důvodů vážné onemocnění nebo úmrtí člena rozhodcovy rodiny, dlouhodobá zahraniční cesta nebo změna zaměstnání bránící rozhodci z časových nebo jiných podobných důvodů vykonávat funkci rozhodce.... závažným objektivním důvodem ke vzdání se funkce by mohla být živelná pohroma nebo*

¹⁵⁵ Viz. ust. čl. 6 odst. 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL.

¹⁵⁶ Druhou variantou je však i jmenování rozhodce prostřednictvím Zvláštního výboru, který byl na základě Evropské úmluvy vytvořen. (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 55 s.)

¹⁵⁷ Viz. ust. § 9 odst. 2 RozŘ.

¹⁵⁸ Viz. ust. § 5 odst. 2 RozŘ.

zásadní změna politických poměrů v místě jeho bydliště nebo výkonu rozhodcovské funkce."¹⁵⁹

2.4 Vyloučení rozhodce

Institut možnosti vyloučení rozhodce představuje jeden ze základních kamenů nestrannosti a nezávislosti rozhodčího řízení. Nezávislost je zpravidla předpokladem k nestrannému a spravedlivému rozhodnutí. Pouze nezávislý rozhodce bude rozhodovat až poté, co dojde k pečlivému zjištění a posouzení všech okolností, týkajících se konkrétního případu. Nestrannost je naopak od nezávislosti spojována s vnitřním (subjektivním) vztahem rozhodce k řešené otázce či stranám sporu. Za nestranného je pak považován takový arbitr, který bude spor posuzovat objektivně a bez zaujetí. Současně musí splňovat požadavek neutrality vůči stranám řízení. Na neutrální postoj rozhodce ukazuje absence předsudků či antipatií, anebo naopak sympatií, vůči jednotlivým stranám.¹⁶⁰

Okolnosti, ze kterých by jakákoliv ze stran sporu, popř. i rozhodce, mohla usoudit, že zakládají možnost vyloučení rozhodce, mohou nastat již před okamžikem jeho ustanovení, ale i dodatečně v průběhu rozhodčího řízení. Obecně je odbornou literaturou zmiňováno, že případy, které naznačují, že rozhodce nesplňuje podmínku nezávislosti, mohou být pro přehlednost rozčleněny celkem do pěti skupin. První případem je vazba rozhodce na jednu nebo více stran sporu. Druhá situace je představována vztahem rozhodce s určitou "osobou" propojenou s jednou ze stran sporu. Třetím případem je chápána vazba rozhodce na zástupce jedné ze stran. Další důvod je spatřován v propojení rozhodce s osobou, která má sama vazbu na zástupce

¹⁵⁹ MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 38. (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 55 s.)

¹⁶⁰ MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce - vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. Právní praxe, 1993/8, 460 s.

strany. A za poslední pátý případ je považován vztah rozhodce k souvisejícímu případu.¹⁶¹

S ohledem na ust. § 11 RozŘ je jmenovaný rozhodce vyloučen z projednání konkrétního sporu, jestliže následně vyjdou najevo skutečnosti, které vzbuzují oprávněné pochybnosti o nepodjatosti, anebo pro které by rozhodce mohl být vyloučen z jiných důvodů.¹⁶² K. Růžička uvádí, že k vyloučení rozhodce dochází přímo zákonem, tudíž není nezbytné vznášet námitku podjatosti.¹⁶³ Konkrétními způsoby, jakými je možné k vyloučení rozhodce z projednávaného případu dospět, jsou tyto možnosti:

1. Rozhodce se s odkazem na ust. § 12 odst. 1 RozŘ sám vzdá své funkce.
2. Strany si samy podle ust. § 12 odst. 2 RozŘ ustanoví způsob, jakým budou v případě vyloučení rozhodce postupovat.
3. O vyloučení rozhodne soud, a to na návrh jakékoli strany sporu.
4. Nebo se bude postupovat podle řádu rozhodčího soudu, má-li být spor takto řešen.

Zajímavým rozhodnutím o námitce podjatosti podané jednou ze stran sporu byl rozhodčí nálezn Rsp 18/97 ze dne 22.6.1998.¹⁶⁴ Spor byl projednáván tříčlenným senátem, ve kterém všichni jmenovaní rozhodci byli zároveň funkcionáři Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Během řízení se však stal advokátem jedné ze stran sporu další funkcionář tohoto shora uvedeného rozhodčího soudu. Námitce podjatosti směřující proti tomuto rozhodčímu soudu však nebylo vyhověno a došlo k jejímu zamítnutí. I následující námitku, která však již směřovala vůči všem rozhodcům tohoto rozhodčího soudu, rozhodčí senát zamítnul. Následně se tímto zabýval i Nejvyšší soud České republiky, který v dané věci

¹⁶¹ WHITESELL, A. M. Independence in ICC Arbitration: IC Court Practice concerning the Appointment, Confirmation, Challenge and Replace of Arbitrators. Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin. 8 s.

¹⁶² Za jiné důvody je nezbytné považovat ztrátu způsobilosti k právním úkonům, a to například neslučitelnost funkcí pro kumulaci funkce soudce a rozhodce.

¹⁶³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 56 s.

¹⁶⁴ Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 191 s.)

opět námitku podjatosti zamítl, když se ztotožnil s předchozími dvěma rozhodnutími a s odůvodněním, že námitku podjatosti lze vznášet pouze vůči jednotlivcům, avšak ne vůči rozhodčímu soudu jako celku.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.11.2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004.

3. Rozhodné právo v mezinárodní obchodní arbitráži

Ačkoliv problematika práva rozhodného v rámci řízení před mezinárodními rozhodci byla shora již krátce vymezena, vzhledem k tomu, že vyřešení těchto otázek je nezbytné ke zdárnému platnému zahájení a pokračování rozhodčího řízení, je třeba této otázce věnovat celou kapitolu. Spornou se stává otázka, zda problematika výběru práva rozhodného v rámci arbitráže může vzniknout pouze v rámci mezinárodního rozhodčího řízení. Jak uvádí N. Rozehnalová: *"U vnitrostátní arbitráže vzniknout nemůže, pokud sdílíme názor, že aplikace cizího práva je možná jen tak, že se jedná o rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. v případě doktríny smluvní či autonomní se ocitáme opět v jiné situaci, kdy mezinárodní prvek není rozhodující pro možnost přesunout sudiště na území jiného státu."*¹⁶⁶ Současně autorka připomíná, že tento názor nesdílí.

Svoboda volby rozhodného práva je považována za jednu z významných výhod rozhodčího řízení. Můžeme se však setkat s různými koncepcemi a pohledy, které ovlivňují mimo jiné způsob, jakým bývá rozhodné právo určováno. Pojem rozhodné právo může být chápán v několika způsoby. Jednou je používán jako právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu, podruhé se s ním můžeme setkat jako s právem rozhodným pro vedení rozhodčího řízení a nakonec se objevuje v souvislosti s právem rozhodným pro projednání merita sporu. Nejčastěji bývá za takové právo považováno právo státu, kde se řízení vede.

3.1 Právo místa sudiště

Místo volby sudiště často ovlivňuje skutečnost, jaké právo bude ovládat rozhodčí řízení, jako spory vůbec mohou být rozhodovány, kdo se může stát rozhodcem a jak bude rozhodčí řízení probíhat. Na výběr místa, kde se rozhodčí řízení bude konat, může mít vliv několik nejrůznějších faktorů. N. Rozehnalová hovoří o důvodech

¹⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 207 s.

právních i mimoprávních.¹⁶⁷ Zatímco z právního pohledu může mít na volbu stran vliv odbornost rozhodců, administrativní zázemí, popř. výběr místa, kde nehrozí soudní přezkum rozhodčích nálezů, tak z pohledu mimoprávního může rozhodnutí stran ovlivnit vyšší prestiž dané lokality, výběr místa celosvětově známého jako neutrální území,¹⁶⁸ místo, které je považováno za geograficky atraktivní, anebo jiné další důvody. Nelze zaměňovat místo, kde došlo k uzavření rozhodčí smlouvy, s místem, kde se bude nacházet sudiště. Dále nelze místo konání rozhodčího řízení chápat jako místo, jehož právnímu řádu podléhá rozhodčí smlouva, nebo místo, kde budou prováděny důkazy, místo, kde bude vydán rozhodčí nález, popř. místo, kde dojde ke schválení či podpisu nálezu rozhodce.¹⁶⁹

K tomu, abychom mohli dospět ke konkrétnímu místu, kde se má rozhodčí řízení konat, lze vycházet z několika možných alternativ. Obvykle bývá místo konání rozhodčího řízení ujednáno v rozhodčí smlouvě. Děje se tak zpravidla odkazem na stálý rozhodčí soud, proto je za místo konání rozhodčího řízení považováno sídlo takové instituce. V českém právním řádu je tato otázka upravena v ust. § 17 RozŘ, ve kterém se uvádí, že řízení se koná v místě dohodnutém stranami. Pakliže však taková dohoda schází, bude se konat v místě, které určí sami rozhodci, a to s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran. Ve smyslu ustanovení § 18 RozŘ se pak za místo s oprávněným zájmem stran rozumí místo, kde bude stranám sporu dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Jak rozvádí A. J. Bělohávek¹⁷⁰, spor s mezinárodním prvkem musí být chápán v užším slova smyslu, než jak je charakterizován Řádem pro vnitrostátní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Podle ust. § 1 odst. 3 shora uvedeného řádu je se vnitrostátním sporem rozumí: "*..... spor, v němž všechny strany (účastníci) mají sídlo (bydliště) na území České republiky, nebo spor, v němž organizační složky zahraničních osob dle § 21 obchodního zákoníku a nebo organizační složky vykonávající činnost dle*

¹⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 207 s.

¹⁶⁸ Viz. Švýcarsko.

¹⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Místo konání rozhodčího řízení, Právní zpravodaj, 2004/3, 11 s.

¹⁷⁰ Ibid.

zvláštního zákona (např. zákon č. 21/1992 Sb., o bankách) mají sídlo (bydliště) na území České republiky a jsou zapsané v obchodním rejstříku. Dále podmínkou pro projednání sporu jako vnitrostátního je použití českého hmotného práva na takový spor, veškerá písemná podání a přednesy stran v češtině (popř. slovenštině) a konání rozhodčího řízení na území České republiky a vynesení rozhodnutí v češtině (popř. slovenštině)."¹⁷¹ Naproti tomu je odborníky spíše přijímán okruh sporů s mezinárodním prvkem ve smyslu uvedeném v ust. § 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění (dále také jen "ZMPS"), kde se stanoví účel tohoto zákona. Konkrétně toto ustanovení říká: "Účelem tohoto zákona je stanovit, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, upravit právní postavení cizinců, jakož i stanovit postup československých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů a rozhodování o nich a tím napomáhat mezinárodní spolupráci." S ohledem na takto vymezený smysl zákona o mezinárodním soukromém a procesním lze chápat spory s mezinárodním prvkem, nejen jako spory, kde jsou strany či účastníci rozhodčího řízení z různých států, popř. s místem podnikání v odlišných zemích, ale naopak jako veškeré spory s vazbou na jiný zahraniční právní řád.

Místo sudiště či místo, kde se koná rozhodčí řízení, je proto zcela podstatné pro vyřešení otázky, zda daný spor je možné rozhodnout v rámci rozhodčího řízení a současně zda je právním řádem takového státu dána arbitralita sporu. Není možné řešit spor v rámci arbitráže, pokud v místě sudiště vůbec nelze problematiku řešit v rámci rozhodčího řízení, anebo pokud konkrétní otázku není možné v rámci tohoto řízení řešit. Nelze ani opomenout vliv volby sudiště na otázku rozhodného práva, a to procesního, kterými jsou chápána procesní pravidla, podle kterých rozhodují rozhodci, na otázku rozhodného práva kolizního, jinak řečeno právního řádu rozhodného pro meritum věci, rozhodného práva pro aplikaci veřejného práva.

¹⁷¹ účinnost tohoto Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory končí 30.6.2012, neboť dne 24.5.2012 schválilo předsednictvo Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky na svém zasedání nový řád, který byl publikován dne 6.6.2012 v Obchodním věstníku č. 23/12 a nabude účinnosti dne 1.7.2012. Tento nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR takovou definici postrádá.

N. Rozehnalová¹⁷² rozlišuje dva teoretické přístupy, a to koncepci teritoriální a koncepci smluvní. Zatímco přístup teritoriální presumuje, že výběr místa sudiště s sebou automaticky nese i volbu právních norem dané země, která jako *lex arbitri*, následné řízení ovládá. Zdůrazňuje, že volnost stran ovlivnit právo rozhodné, je omezená prostřednictvím volby sudiště. Jedná se o kogentní ustanovení, které vytváří rámec v jehož mezích je možné se pohybovat. Na druhé straně pak stojí smluvní přístup, který akcentuje možnost volby. Výběr místa sudiště nutně nesdílí svou povahu s rozhodným právem. Tento přístup zaručuje stranám svobodu vůle, kdy strany mají neomezenou možnost určit si nejen rozhodné právo, ale i *lex arbitri* nezávisle na volbě sídla rozhodčího řízení. Oba dva shora uvedené přístupy mohou být chápány jako určité názorové protipóly, tudíž lze v praktickém životě spíše spatřovat i přístupy, které představují jakýsi kompromis, který mezi oběma dvěma výše uvedenými koncepcemi může oscilovat.¹⁷³

3.2 Právo rozhodné pro proces

Právo rozhodné pro procesní část sporu je odlišné od práva rozhodného pro meritum věci. Oba typy rozhodného práva sice mohou být stejné, nicméně se spíše budou lišit. Zatímco určení práva rozhodného pro vedení sporu je možné chápat jako technickou záležitost. Naopak vymezení práva rozhodného pro podstatu sporu představuje klíč vedoucí k výsledku sporu a znění rozhodčího nálezu. S ohledem na dispozitivní charakter právních norem upravujících rozhodčí řízení, bývají často procesní ujednání typu určení rozhodců, průběhu řízení, místa konání řízení, jazyku, anebo počtu rozhodců stanovena dohodou stran. Meze smluvní svobody stran mohou být dány s ohledem na dříve uvedené teritoriální či smluvní pojetí. Podle prvního tak bude řešení procesních otázek ovlivněno rámcem práva sudiště, jako práva rozhodného pro procesní otázky. Naopak dáme-li za pravdu smluvnímu přístupu, potom si strany mohou sami určit procesní pravidla, kterými se bude konkrétní rozhodčí řízení řídit,

¹⁷² ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 210 s.

¹⁷³ Například může být dána vazba na *lex arbitri*, které však umožňuje stranám široké možnosti.

aniž by tato jejich volba byla ovlivněna právem místa fóra.¹⁷⁴ Praxí dokonce dochází ke vzájemným kombinacím různých procesních předpisů, avšak toto řešení nebývá příliš běžné.¹⁷⁵ Objevují se však i další teorie jako tzv. delokalizace¹⁷⁶ či tzv. denacionalizace.¹⁷⁷ Rozhodné procesní normy bývají aplikovány, jak ve fázi nalézací, tak v rámci fáze exekuční, tj. při uznávání a výkonu rozhodčích nálezů.

3.3 Právo rozhodné pro řešení merita sporu

Právo rozhodné pro řešení merita sporu představuje hmotné právo, kterým se řídí sporný vztah mezi stranami. Výsledek rozhodčího řízení proto bude odrazem tohoto práva. Za pomoci kolizních norem či přímo stanoveného právního řádu tak bude možné aplikovat právo určitého státu, nebo naopak dojde k uplatnění tzv. transnacionálního práva.

V okamžiku, kdy si strany vyberou právo, které bude rozhodné pro výklad a interpretaci smlouvy, včetně případných sporů, většinou si vybírají jako právo rozhodné národní právo jedné ze smluvních stran. Jestliže žádná ze smluvních stran nemá dostatečný vliv k tomu, aby donutila druhou smluvní stranu, aby přijala právní řád jejího státu a za podmínky, že smlouva se týká koupě a prodeje zboží, potom se strany

¹⁷⁴ Nebo také právem sudiště.

¹⁷⁵ Například otázka určení počtu rozhodců se řídí právním řádem jednoho státu, avšak otázka dokazování jiným. (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 212 s.)

¹⁷⁶ Koncepce delokalizace oproti teritoriálnímu přístupu umožňuje záměnu právního režimu procesních norem, nicméně v rozporu s druhou základní teorií (tj. smluvní) stanoví, že přímo lex fori (čili právo sudiště) musí takovouto záměnu umožnit.

¹⁷⁷ Teorie denacionalizace zase naprosto popírá, že by mezinárodní obchodní arbitráž mohla být propojena s právním řádem nějakého konkrétního státu. Přívrženci těchto teorií jsou toho názoru, že neexistuje vliv národního práva na mezinárodní obchodní arbitráž, nýbrž rozhodčí řízení je dle jejich názoru založeno na "transnacionálním právu", které nemá ani charakter práva národního ani práva mezinárodního. Jako příklad obdoby takového transnacionálního práva bývá v hmotném právu označováno lex mercatoria. (In PETROCHILOS, G. Procedural Law in International Arbitration. Oxford: Oxford University Press, 2004, 436 s.) Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. Law Applicable to the Merits of International Arbitration and Current Developments in European Private International Law: Conflict-of-laws Rules and the Applicability of the Rome Convention Rome I Regulation and Other EU Law Standards in International Arbitration. Czech Yearbook of International Law. Second Decade Ahead: Tracing the Global Crisis, Juris Publishing, Inc. 2010, 31 s.

zpravidla dohodnou, že jejich právní vztah se bude řídit Úmluvou OSN o mezinárodní koupi zboží.¹⁷⁸ Přesto však existují otázky, které shora uvedená Úmluva neřeší. Proto lze stranám doporučit, aby si i tak zvolily národní právo, kterým se budou řešit otázky Úmluvou neupravené.¹⁷⁹ Zvoleným právem nebo právním řádem rozhodným na základě kolizních norem se rozumí, pokud z volby stran neplyne jinak, hmotné právo, přičemž se nepřihlíží přitom ke kolizně právním předpisům práva stranami zvoleného nebo jinak rozhodného.¹⁸⁰

Pakliže nastane situace, kdy stany nejsou schopny se dohodnout na rozhodném právu národním či mezinárodním, nebo si ani nechtějí mezi nimi volit, nabízí se jim možnost aplikovat na jejich smluvní vztah tzv. *lex mercatoria*, které je považováno za transnacionální právo mezinárodních obchodníků.¹⁸¹ Do *lex mercatoria* jsou zahrnovány:

1. mezinárodní obchodní zvyklosti,¹⁸²
2. obecně uznané právní principy či zásady,
3. institucionalizované produkty smluvní svobody¹⁸³ a
4. uměle vzniklé soubory zásad mezinárodních smluv či smluvního práva.¹⁸⁴

Tento druh transnacionálních principů bývá využíván ve vztazích mezi státy a soukromými stranami. Naproti tomu volba využití *lex mercatoria* nebývá mezi stranami soukromého práva příliš obvyklá. Z hlediska aplikace *lex mercatoria* smluvními

¹⁷⁸ Také nazývaná jako Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980. Pro Českou republiku je závazná od roku 1980.

¹⁷⁹ MOSES, Margaret L. *The principles and practice of international commercial arbitration*. Cambridge University Press, 2008, 69 - 70 s.

¹⁸⁰ viz. § 37 odst. 1 RozŘ.

¹⁸¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 231 s.

¹⁸² Např. INCOTERMS, které představují soubor mezinárodních pravidel publikovaných Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.

¹⁸³ Např. smluvní podmínky připravené k obecnému použití.

¹⁸⁴ Např. Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT.

stranami se můžeme setkat se subsidiární aplikací, speciální aplikací a použitím lex mercatoria, kdy je jejich aplikace rovnocenná s aplikací národních právních předpisů.

Nastane-li situace, že strany možnost zvolit rozhodné právo zcela pominuly, použijí rozhodci dle § 37 odst. 2 RozŘ právo státu určené podle tuzemských kolizně právních předpisů. Takovými předpisy jsou především kolizní normy platného zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, dále Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, tzv. Řím I a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy, tzv. Řím II.

Rovněž nový zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, který vstoupí v účinnost od 1. ledna 2014 (nový ZMPS), v zásadě respektuje stávající právní úpravu použití rozhodného práva dle ustanovení § 4 odst. 2, § 25 odst. 3, § 37 RozŘ. Nový ZMPS také preferuje pro spor volbu práva stranami. Pokud si strany takové právo nezvolí, bude rozhodné právo určeno rozhodci na základě kolizních ustanovení nového ZMPS. Ke kolizním ustanovením rozhodného práva bude možné přihlídnout jen tehdy, jestliže to bude vyplývat z volby práva učiněné stranami. Zachovává se i stávající úprava, podle které mohou rozhodci rozhodnout spor podle zásad spravedlnosti, jestliže je strany k tomu výslovně pověřily. V případě sporů ze spotřebitelských smluv musí být také použita ustanovení jinak rozhodného práva na ochranu spotřebitelů a spotřebitel nemůže být v žádném případě zbaven ochrany příslušející mu podle českého práva, pokud řízení probíhá v České republice, i když pro smlouvu bylo zvoleno nebo i jinak se má použít právo jiného než členského státu Evropské unie.¹⁸⁵

3.4 Rozhodování o meritu sporu podle zásad ekvity

Pouze za předpokladu, že se strany, které podřídily řešení svého sporu rozhodčímu řízení, dohodnou na tom, že rozhodci mohou rozhodnout podle zásad

¹⁸⁵ viz. ust. § 87 odst. 2 nového ZMPS

spravedlnosti, je možné takto při řešení merita věci takto postupovat.¹⁸⁶ Často se pro zásadu spravedlnosti používají tato synonyma: "nach Billigkeit", "en equite", "ex aequo et bono", anebo se hovoří o zásadě ekvity, atd. Přesto však je možné s ohledem na právní vědu odlišovat dvě hlavní koncepce, kdy první je označována jako "amiable compositeur" a druhá jako "ex aequo et bono" či "ekvita". Ačkoliv rozdíl mezi oběma shora vymezenými děleními nemusí být jednoznačně zřetelný, v odborné literatuře je zjednodušeně řečeno považován institut rozhodování "amiable compositeur" jako situace, kdy rozhodce sice rozhoduje podle práva, přesto je však oprávněn měnit negativní dopad vycházející z aplikovaných právních norem.¹⁸⁷ Naproti tomu rozhodování dle zásady "ex aequo et bono" je chápáno jako rozhodování, které je činěno mimo právo. Rozhodce v takovém případě přihlíží ke všem okolnostem daného případu a rozhoduje dle svého osobního chápání toho, co považuje za spravedlivé.

¹⁸⁶ Tato možnost je například vyjádřena v ustanovení čl. 28 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

¹⁸⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 238 s.

4. Zahájení a průběh rozhodčího řízení

4.1 Zahájení a průběh rozhodčího řízení – obecně

Nemůže být sporu o tom, že k zahájení rozhodčího řízení nedochází uzavřením rozhodčí smlouvy. Nicméně je nezbytné poukázat na skutečnost, že můžeme v různých právních řádech pozorovat rozdílné okamžiky či právní úpravy, podle kterých bývá rozhodčí řízení považováno za zahájené. Například dle Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži dochází k zahájení rozhodčího řízení, a s tím i k účinkům v procesní oblasti¹⁸⁸ i účinkům hmotně-právním¹⁸⁹, okamžikem, kdy je zahájení řízení oznámeno druhé straně. Naopak dle ust. § 14 odst. 1 RozŘ je rozhodčí řízení považováno za zahájené dnem, kdy byla žaloba doručena rozhodčímu soudu, tj. stálému rozhodčímu soudu, nebo určenému či jmenovanému rozhodci.¹⁹⁰ Takto obdobně je upraveno též i okamžik zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčích pravidel ICC nebo ve smyslu pravidel LCIA.¹⁹¹

Dalším stádiem poté, co je rozhodčí řízení již zahájeno, je fáze přípravy řízení, která započne okamžikem, kdy je konkrétní arbitráž zahájena a končí okamžikem, kdy se rozhodci začnou jednat o meritu věci (sporu). Tato etapa rozhodčího řízení slouží k prověření, zda jsou splněny procesní podmínky řízení. V některých případech mohou být v rámci tohoto stádia rozhodčího řízení stanoveny procesní podmínky, za nichž budou rozhodci rozhodovat spor. Příkladem bývají uváděny tzv. Terms of Reference dle Rozhodčích pravidel Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži, které mimo jiné obsahují též i shrnutí vzájemných nároků stran, včetně případných peněžitou sumou vyjádřených nároků stran. Takto nadefinované podmínky řízení pak

¹⁸⁸ litispence

¹⁸⁹ promlčení

¹⁹⁰ Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci... (viz. ust. § 14 odst. 1 RozŘ)

¹⁹¹ V článku 4 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC se stanoví, že rozhodčí řízení je zahájeno dnem, kdy sekretariát ICC obdrží žalobu.

představují rámec rozhodčího řízení a žádná ze stran poté nemůže vznášet další nové nároky, které by nebyly zahrnuty v tzv. Terms of Reference.

Dalším stádiem, které následuje po přípravě rozhodčího řízení, je fáze, která začíná jednáním o meritu věci a končí vydáním rozhodčího nálezu. Pokud se podíváme na význam odlišení fáze přípravné a této fáze, nacházíme z hlediska vad, pro které by mohl být rozhodčí nález později soudem zrušen, že některé námitky (například námitka nezpůsobilosti rozhodce či neplatnost rozhodčí smlouvy) mohou být uplatněny pouze do konce přípravné fáze a později k nim již nemůže být přihlédnuto.¹⁹² Vydáním rozhodčího nálezu je arbitráž považována za ukončenou.

4.2 Návrh na zahájení řízení

Žaloba ve smyslu ust. § 14 RozŘ může být adresována ke stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci, pokud se bude jednat o rozhodčí řízení ad hoc. Řád stálého rozhodčího soudu pak stanoví konkrétní pravidla, ze kterých vyplývá, kam má být žaloba podána. Zpravidla se bude jednat o sídlo stálého rozhodčího soudu. Budeme-li však hovořit o ad hoc arbitráži, potom se žaloba bude adresovat určenému nebo jmenovanému rozhodci.¹⁹³ Obsah žaloby bývá opět stanoven v případě řízení u rozhodčích soudů jejich řády. Za příklad si můžeme vzít Řády Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře a Agrární komoře České republiky v Praze¹⁹⁴, kdy v ust. § 17 se uvádí, že v žalobě musí být uvedeno označení stran (včetně identifikačního čísla či rodného čísla), adres, nároků žalobce a podpisu žalobce. Dále by žaloba měla obsahovat zdůvodnění, kterými je pravomoc (příslušnost) Rozhodčího soudu založena, skutkové vylíčení věci, právní okolnosti a důkazy, hodnotu předmětu sporu, doklad, že poplatky za rozhodčí řízení byly uhrazeny a označení jmenovaných rozhodců, nebo žádost, aby rozhodce byl předsedou Rozhodčího soudu jmenován. Obdobné úpravy obsahují též

¹⁹² Například dle ust. § 33 RozŘ stanoví, že soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c), jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé.

¹⁹³ Pokud by rozhodce nebyl určen či jmenován, bude se žaloba podávat kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci.

¹⁹⁴ A to, jak pro spory vnitrostátní, tak i pro mezinárodní spory.

Rozhodčí pravidla při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži¹⁹⁵ nebo Rozhodčí pravidla WIPO¹⁹⁶.

S odkazem na ust. § 14 odst. 1 RozŘ je možné konstatovat, že právní účinky zahájení rozhodčího řízení jsou stejné, jako kdyby se jednalo o žalobu u soudu. Nejprve se budeme zabývat procesními účinky spojenými se zahájením rozhodčího řízení. Zahájením řízení nastává překážka litispendence. V praxi mohou nastat situace, kdy by rozhodčí řízení bylo zahájeno před soudy a současně v rozhodčím řízení, anebo kdy bude rozhodčí řízení započato před více rozhodčími soudy či rozhodci.¹⁹⁷ Zatímco první případ je českým právním řádem řešen, v druhém případě žádné řešení nenajdeme ani v české, ani v mezinárodní právní úpravě¹⁹⁸. Naproti tomu základním hmotněprávním účinkem je tzv. stavění promlčecích lhůt, včetně lhůt prekluzivních.

Pro řešení účinků zahájení rozhodčího řízení bude bezpochyby významné, jaké a zda nastanou hmotněprávní účinky zahájení arbitráže v případech, kdy rozhodčí řízení bylo zahájeno u nepříslušného fóra. Pokud by nastala situace, kdy bude podána žaloba u obecného soudu, přestože smluvní strany uzavřely platnou rozhodčí smlouvu, potom obecné soudy jsou povinny respektovat takto stranami sjednanou rozhodčí smlouvu, a řízení na základě námítky druhého účastníka zastavit.¹⁹⁹ Pokud bude podán návrh na zahájení řízení v rámci arbitráže do 30 dnů, ode dne doručení usnesení soudu o zastavení řízení, zůstanou účinky zahájení arbitrážního řízení zachovány, jako kdyby původní žaloba byla adresována příslušnému fóru. Dalším případem by mohla být situace, kdy dojde k zahájení rozhodčího řízení, přestože není dána pravomoc

¹⁹⁵ Rozhodčí pravidla při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži vyžadují uvedení jména a adres stran, povahu a okolnosti sporu, označení rozhodčí smlouvy a dalších smluv, kterých se daný spor týká, počet rozhodců, otázku jejich výběru, doporučení týkající se místa sporu, rozhodné právo a jednacím jazyk.

¹⁹⁶ Konkrétně se v Rozhodčích pravidlech WIPO hovoří o určení stran, přiložení kopie rozhodčí smlouvy, označení sporných událostí, uvedení důkazů a hodnoty sporu.

¹⁹⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 261 s.

¹⁹⁸ Ust. § 15 RozŘ umožňuje rozhodci rozhodovat o své vlastní pravomoci. Pokud by rozhodčí řízení bylo zahájeno dříve než řízení soudní, potom by soud řízení přerušil do doby rozhodnutí o pravomoci v řízení rozhodčím nebo rozhodnutí ve věci samé.

¹⁹⁹ Viz. ust. § 106 OSŘ

k rozhodování nebo řízení má být zahájeno u jiného rozhodčího soudu či rozhodců. Z pohledu včasnosti podání rozhodčí žaloby pak bude stěžejní, pokud bude v případě nepříslušnosti, podán opětovný návrh u příslušného orgánu do 30 dnů, ode dne, kdy bude žalobci doručeno rozhodnutí, ze kterého bude vyplývat, že původně podaná žaloba byla podána u nepříslušného rozhodčího orgánu. Bude-li rozhodčí nález zrušen, potom účinky podané žaloby zůstanou zachovány, pokud bude podán nový návrh do 30 dnů ode dne rozhodnutí o zrušení tohoto rozhodčího nálezu.

4.3 Průběh rozhodčího řízení

Jelikož je rozhodčí řízení ovládáno zásadou dispoziční, bude samotný průběh rozhodčího řízení podléhat dohodě stran, pokud strany pouze neodkážou na postup dle příslušných pravidel stálého rozhodčího soudu, u něhož je řízení vedeno. Bez ohledu na konkrétní druh rozhodčího řízení můžeme rozeznat celkem čtyři jednotlivá na sebe navazující stádia rozhodčího řízení. Po fázi zahájení řízení následuje příprava jednání, poté jednání ve věci samé a na závěr dochází ke skončení takového řízení. Otázka přípustnosti druhé odvolací instance rozhodčího řízení závisí na dohodě stran, když ustanovení § 27 RozŘ výslovně připouští i tuto možnost.

Ve fázi přípravy řízení bývají mnohé otázky svěřeny do pravomoci předsedy soudu, než dojde k ustanovení rozhodčího senátu, pokud tedy již nebyl určen dohodou stran sporu. Pokud by žaloba nesplňovala esenciální podmínky stanovené v jednotlivých rozhodčích řádech,²⁰⁰ zajistí předseda soudu či jiná osoba uvedená v rozhodčím řádu odstranění vad žaloby, a to například tím, že vyzve žalobce, aby odstranil zjištěné vady. V konkrétních případech jsou stanoveny rozhodčími řády lhůty pro odstranění vad.²⁰¹ Dalšími v tomto stádiu řízení prováděnými úkony je zajištění důkazů, kdy je rozhodčímu soudu ukládáno zajistit v naléhavých případech důkazy, pokud o to jedna ze stran řízení požádá. Případně je v tomto stádiu řízení možné vydávat předběžná

²⁰⁰ Viz. ust. § 17 Rozhodčích pravidel RS při HK a AK ČR

²⁰¹ Viz. ust. § 19 odst. 1 Rozhodčích pravidel RS při HK a AK ČR, kde se stanoví maximální lhůta pro odstranění vad v délce 2 měsíců ode dne, kdy byla výzva k jejich odstranění příslušnému účastníkovi rozhodčího řízení doručena.

opatření, pokud by mohlo dojít k ohrožení výkonu rozhodčího nálezu, a pokud o to jedna ze stran požádá. Dalším nezbytným úkonem prováděným v rámci tohoto stádia řízení je uvědomit druhou stranu o podání žaloby a vyzvat ji, aby se v blíže určené lhůtě vyjádřila. Pokud rozhodce či rozhodčí senát zjistí, že budou potřebná doplňující opatření v rámci přípravy projednání merita věci, může požádat strany, aby doplnila svá tvrzení o důkazy a další doplnění. Pokud však veškerá tvrzení a důkazy budou shledána jako dostatečná, dochází k nařízení ústního jednání. Do stádia přípravy řízení je možné zahrnout i rozhodování o pravomoci (příslušnosti) rozhodčího soudu, a to v případě, že jedna ze stran sporu toto napadne.

Ustanovení § 26 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory účinný do 30.6.2012 a ustanovení § 28 odst. 1 nového Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinný od 1.7.2012 upravují projednání sporu v rámci ústního jednání, které má podobu neveřejného zasedání. Přítomnost dalších osob, které nejsou účastníky sporu, je přípustná pouze za předchozího souhlasu rozhodčího senátu a stran sporu. Jako je tomu v rámci občanského soudního řízení, mohou být i v rámci rozhodčího řízení strany zastoupeny prostřednictvím svých zplnomocněných zástupců. Kdo může být zmocněnou osobou k zastupování účastníka arbitráže, není shora uvedeným Řádem Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory nikterak primárně omezeno, když samotné ustanovení § 26 odst. 2 připouští i zmocnění cizích státních příslušníků. Žádné omezení ohledně zástupců nestanoví ani nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinný od 1.7.2012. Dokonce ani nepřítomnost řádně předvolaného účastníka nebrání tomu, aby byl spor projednán.²⁰² Současně je také možné, aby účastník požádal rozhodce, aby se ústní jednání proběhlo za jeho nepřítomnosti. Pokus rozhodci uznají za vhodné, je možné ústní jednání odročit na jiný termín, a to i na základě žádosti stran. Pokud by jedna ze stran měla v úmyslu podat návrh na změnu termínu ústního jednání, potom tento návrh musí být podán tak, aby o této skutečnosti mohli být informováni členové rozhodčího senátu a druhý účastník sporu. Pokud by si strany sporu v rámci dispozice s podobou rozhodčího řízení nezvolily místo konání ústního jednání, potom se bude konat v sídle Rozhodčího soudu

²⁰² Pokud strana, která se nedostavila, a to pouze z vážných důvodů, nepožádá o odročení jednání.

při HK ČR a AK ČR v Praze.²⁰³ Podnět k tomu, aby se rozhodčí řízení konalo na jiném místě v rámci České republiky, anebo i v zahraničí, je oprávněn podat nejen účastník řízení, ale i tajemník nebo rozhodčí senát.²⁰⁴ Pokud by se ústní jednání mělo konat v zahraničí, na základě podnětu rozhodčího senátu, musí s tímto vyslovit souhlas všichni účastníky arbitráže. Podmínkou pro konání ústního jednání v zahraničí bývá informování předsednictva Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.

Pokud by dohoda stran sporu směřovala k tomu, že bude rozhodováno pouze na základě předložených písemných dokladů, hovoří Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory o zjednodušeném řízení v ust. § 27.²⁰⁵ Rozhodčí senát by však mohl dohodu tohoto charakteru zvrátit, jestliže se předložené písemnosti ukážou být nedostatečné pro rozhodnutí ve věci. O zjednodušeném či zkráceném řízení lze hovořit i v případě, kdy ze strany rozhodců nedochází k odůvodnění rozhodčího nálezu.²⁰⁶

Nejpozději do skončení ústního jednání ve věci je přípustné, aby druhý účastník sporu uplatnit vůči první straně vzájemnou žalobu. Náležitosti takové vzájemné žaloby jsou stejné, jako je tomu u žaloby hlavní. Pod sankcí nesení zvýšených nákladů je možné, aby žalovaná stran uplatnila protinávrh i později než do skončení ústního jednání, pokud průtahy s tímto spjaté nebudou odůvodněné, a pokud žalovaná strana mohla vzájemnou žalobu uplatnit již dříve před skončením ústního jednání. Pokud druhá stran uplatní námitku započtení, použijí se přiměřeně ustanovení Rozhodčích pravidel o vzájemné žalobě, za situace, kdy uplatněný protinárok vychází z jiného právního vztahu, než je nárok hlavní.

S odkazem na ust. § 29 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory účinného do 30.6.2012 a na ust. § 32 nového Řádu Rozhodčího soudu

²⁰³ Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR má sídlo v ulici Dlouhá, č.p. 13, Praha 1.

²⁰⁴ Viz. ust. § 5 odst. 1 Rozhodčích pravidel RS při HK ČR a AK ČR

²⁰⁵ obdobně i nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinný od 1.7.2012.

²⁰⁶ Předpokladem je však písemná dohoda či prohlášení do zápisu z ústního jednání před rozhodčím senátem všech účastníků řízení.

při HK ČR a AK ČR účinného od 1.7.2012 vyplývá, že rozhodčí senát se pokouší v rámci jednotlivých stádií rozhodčího řízení o smír mezi stranami sporu. Nejen, že rozhodčí senát může smírné řešení navrhnout, ale i může stranám předkládat doporučení a podněty k tomu, jak by mohl být sporný případ řešen smírnou cestou.

Stejně jako žaloba má svá pravidla, je tomu tak i v případě zápisu z ústního jednání, kdy Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory v ust. § 30 a v ust. § 33 nového Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinného od 1.7.2012 vymezují jeho podstatné obsahované body, kterými je uvedení a označení Rozhodčího soudu, čísla sporu, místa a data zasedání, označení účastníků sporu, včetně jejich zástupců, záznam, kdo se ústního jednání zúčastnil, jména rozhodců, svědků, znalců, tlumočnicků a dalších účastníků ústního jednání, popis průběhu jednání, požadavky stran na obsah protokolace, důvod pro odročení ústního jednání nebo údaj o zakončení řízení, a v neposlední řadě též podpisy rozhodců. Nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinný od 1.7.2012 nově nepožaduje v zápisu o ústním jednání uvedení důvodu pro odročení ústního jednání nebo zakončení řízení. Strany se mohou na zápis z ústního jednání podepsat a seznámit se s jeho zněním. Strany mají též právo, aby jim byla vydána kopie zápisu z jednání, a to i s případným překladem. Přestože Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory, stejně jako nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinný od 1.7.2012 striktně vymezují obsahové náležitosti zápisu z ústního jednání, je otázkou, zda reálné využití takového zápisu je natolik významné, když s ohledem na důvody, pro které ke zrušení rozhodčího nálezu může dojít, není jeho obsah zdaleka tak podstatný.

Stejně tak, jako strany přednášejí v rámci rozhodčího řízení svá tvrzení, jsou povinny tyto skutečnosti opírat o důkazy. Pokud z pohledu rozhodčího senátu nebudou jejich nároky řádně podloženy o důkazy svědčící o jejich pravdivosti a správnosti, je rozhodčí senát povinen vyžádat si předložení dalších důkazů. Listinné důkazy mohou být předkládány v originále nebo v kopii.²⁰⁷ Pokud je předkládán písemný důkaz

²⁰⁷ viz. ust. § 31 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory účinný do 30.6.2012 a ust. § 34 odst. 2 nového Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, účinného od 1.7.2012.

v cizím jazyce, mohou si rozhodci vyžádat jeho překlad. Samotný způsob provedení důkazů spočívá na rozhodnutí rozhodčího senátu, který jej může sám určit. Jako tomu je v případě provádění důkazů, dochází k hodnocení důkazů na základě uvážení rozhodčího senátu či předsednictva Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR. Při řešení otázky provádění důkazů se lze setkat s tím, že místo provádění důkazů vůbec nemusí být místem, kde se koná ústní jednání. Ačkoliv je přípustné, aby se účastníci dohodli na místě a postupu při provádění důkazů, z praktického hlediska bude spíše vhodnější ponechat tuto otázku na rozhodcích.²⁰⁸ Odborná veřejnost v souvislosti s mezinárodním rozhodčím řízením poukazuje na skutečnost, že do určité míry může být problematický okamžik, kdy se střetnou různé představy o průběhu dokazování a významu jednotlivých druhů důkazů, například v rámci řízení v zemích kontinentálního práva a práva common law.²⁰⁹ V souvislosti o otázkou provádění dokazování a získávání důkazů lze poukázat na skutečnost, že na rozdíl od soudů rozhodci nemají k dispozici žádné donucovací prostředky, které by jim umožňovaly vynucování si procesních povinností vůči třetím osobám. Provedení důkazu svědeckou výpovědí tak lze dosáhnout bez ingerence soudu pouze za předpokladu, že se svědek nebo znalec svobodně dostaví a vypovídá. Současně též i jiné důkazy mohou být rozhodci prováděny pouze za předpokladu, že jim jsou dobrovolně poskytnuty.²¹⁰ Ze shora uvedeného je zřejmé, že český zákon o rozhodčím řízení stojí na zásadě dobrovolnosti poskytnutí důkazů. Pokud se však bude jednat o procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, mohou dožádat soud, aby je provedl. Soud je povinen dožádání rozhodců vyhovět, za podmínky, že se nejedná o procesní úkon, který by byl dle zákona nepřípustný. Samotné hodnocení stranami předložených důkazů pak stojí na zásadě volného hodnocení důkazů, když právními předpisy nejsou stanovena žádná omezení, jakým způsobem by měl rozhodce důkazy hodnotit.

²⁰⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Místo konání rozhodčího řízení, Právní zpravodaj 3/2004, 11 s.

²⁰⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 266 s.

²¹⁰ Viz. ust. § 20 odst. 1 RozŘ

4.4 Skončení rozhodčího řízení

O skončení rozhodčího řízení hovoříme v okamžiku, kdy dochází k vydání rozhodčího nálezu, nebo rozhodnutí o tom, že rozhodčí nález nebude vydán a rozhodčí řízení je zastaveno.

4.4.1 Usnesení o zastavení rozhodčího řízení

Ačkoliv nedojde k vydání rozhodčího nálezu, považuje se arbitráž za skončenou též na základě rozhodnutí, podle kterého dochází k zastavení rozhodčího řízení, kterým je usnesení o zastavení rozhodčího řízení. Důvodem pro rozhodnutí tohoto druhu může být zpětvzetí žaloby, uzavření smíru, anebo jiné důvody, které však většinou vedou k zastavení rozhodčího řízení dříve, než dojde k ústnímu projednání merita věci. Příkladem by například mohla být nepřislusnost rozhodců k rozhodování sporu, nezpůsobilost věci, aby byla rozhodována v rámci arbitráže, popř. jiné důvody. Tento druh usnesení není schopen nabýt ani právní moci ani vykonatelnosti, a proto se výrazně liší od soudního usnesení o zastavení řízení.²¹¹ Na rozdíl od nálezu tak mohou být usnesení rozhodčího senátu měněna.

4.4.2 Rozhodčí nález

Rozhoduje-li rozhodčí senát ve věci samé, vydává za tímto účelem rozhodčí nález, kterému však musí předcházet skutečnost, že rozhodčí senát považuje všechny okolnosti spojené s daným sporným případem za dostatečně vyjasněné.²¹² Rozhodčí nález představuje formu rozhodnutí v rozhodčím řízení, která bývá nejčastější. Rozhodčí nález by bylo možné definovat jako konečné rozhodnutí rozhodčího senátu v meritu věci za použití práva, které si strany zvolily jako právo rozhodné, popř. na základě kolizních norem.²¹³ Společně s rozhodnutím ve věci se rozhodčí nález zabývá i

²¹¹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 280 s.

²¹² Viz. ust. § 34 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory účinný do 30.6.2012 a ust. § 37 odst. 1 nového Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinného od 1.7.2012.

²¹³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 174 s.

otázkou náhrady nákladů řízení. V souvislosti s tímto je nezbytné poukázat, že pokud dojde k vydání usnesení o zastavení rozhodčího řízení, nebývají v něm řešeny náklady řízení, neboť by takové rozhodnutí nebylo s ohledem na shora uvedené vykonatelné. Pokud by mezi stranami došlo k uzavření smíru, existují i případy, kdy strany sporu požádají, aby byl vydán rozhodčí nález ve znění jimi sjednaného smíru.

Budeme-li hledat mezinárodní úmluvu, která by upravovalo podobu, druhy či obsah rozhodčího nálezu, bohužel budeme hledat marně, neboť žádná mezinárodní smlouva takového druhu neexistuje. Přesto se však nabízí mnohé snahy najít, co možná nejvýstižnější, definici tohoto termínu. Například K. Růžička uvádí: „*Rozhodčí nález můžeme obecně definovat jako konečné rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci samé (jde tedy o autoritativní výrok nestátního orgánu – soukromé osoby – oprávněného věc rozhodnout) a jsou mu přiznávány, je-li stranám doručen, stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí.*“²¹⁴ Další z existujících definic rozhodčího nálezu je charakteristika dle N. Rozehnalové, ze které vyplývá: „*Rozhodčí nález je písemné, konečné rozhodnutí, vydané řádně ustanovenými rozhodci ve věci samé, obsahující mj. určitě formulovaný výrok o předložené otázce spolu s jeho odůvodněním. Toto rozhodnutí je podepsáno aspoň většinou rozhodců z příslušného tribunálu nebo samorozhodcem. Rozhodnutí má účinky pravomocného soudního rozhodnutí.*“²¹⁵

4.4.2.1 Druhy rozhodčích nálezů

V rámci dělení druhů rozhodčích nálezů se můžeme setkat s přívlastky jakými je například rozhodčí nález konečný, celkový, částečný, anebo mezitímní. S ohledem na místo konání rozhodčího řízení, anebo vzhledem k rozhodující procesní normě, podle které je v daném případě rozhodováno, lze rozlišovat cizí a domácí rozhodčí nálezy. Dále se můžeme setkat s rozhodčími nálezy předběžnými (preliminary award), doplňujícími (additional award), anebo s rozhodčím nálezem přezkumným.

²¹⁴ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 138 s.

²¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 269 s.

Za **konečný rozhodčí** nález bývá považováno takové rozhodnutí rozhodčího senátu, ve kterém je rozhodováno o všech nárocích uplatněných spornými stranami s konečnými důsledky. Mnohými odborníky je označení konečný rozhodčí nález doplněno o zpřesnění, že by se mělo mluvit o konečném a celkovém rozhodčím nálezu.²¹⁶ Konečný a celkový rozhodčí nález poté bývá spojován se zánikem pravomoci rozhodců k rozhodování v daném sporu. Lze se setkat též s rozhodčím nálezem souhlasným (consent award), za který je považován rozhodčí nález, který je vydán na základě smíru, který byl uzavřen stranami s výslovným prohlášením v tomto směru.²¹⁷

Pokud mají rozhodci pochybnost o tom, zda stranami uplatněný nárok je odůvodněný, vydávají **mezitímní rozhodčí nález** (interim award). Přesto však rozhodci vydávají rozhodčí nález tohoto druhu zpravidla za předpokladu existence předchozího návrhu jednoho z účastníků řízení. Toto však není podmínkou a takový mezitímní rozhodčí nález může být vydán i z iniciativy rozhodců. Stěžejní otázkou, která je mezitímním rozhodčím nálezem řešena, je otázka, zda uplatněný nárok existuje nebo ne. Důvodem, pro který strany nejčastěji navrhují vydání mezitímního rozhodčího nálezu, je skutečnost, že žalující strana nechce platit nemalý poplatek za rozhodčí řízení, a proto určí nízkou hodnotu sporu. Teprve na základě úspěchu v rámci vydaného mezitímního rozhodčího nálezu, dochází k následnému rozšíření žalobního petitu.

Jak zdůrazňuje K. Růžička: „*Mezitímním rozhodčím nálezem může být rozhodnuto pouze o základu projednávané věci, nemůže jím být rozhodnuto o části uplatněného nároku nebo o některém z uplatněných nároků a v podstatě ani o některé dílčí právní otázce, která se týká zažalovaného nároku.*“²¹⁸ A. Bělohlávek připomíná, že „*mezitímním ani částečným rozhodčím nález neslouží ani k rozhodnutí o prejudiciální otázce, jejíž posouzení nemůže být vyjádřeno ve výroku – na posouzení prejudiciální otázky však může být závislé rozhodnutí o základu nároku uplatněného v návrhu, které pak samo o sobě může nalézt své vyjádření ve výroku mezitímního rozhodčího*

²¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 270 s.

²¹⁷ RŮŽIČKA, K. Mezitímní a částečný rozhodčí nález. Právní fórum, č. 4, 2008, 153 s.

²¹⁸ RŮŽIČKA, K. Mezitímní a částečný rozhodčí nález. Právní fórum, č. 4, 2008, 153 s.

*nálezu.*²¹⁹ Mezitímní rozhodčí nález může přispět k tomu, že rozhodčí řízení bude probíhat rychleji, když o nejprve je rozhodnuto o opodstatněnosti nároku, a teprve až následně je prováděno mnohdy rozsáhlé dokazování o jeho výši. Přestože je možné setkat se s názory, že pokud rozhodci dospějí k názoru, že nárok není po právu, potom by měl být mezitímní rozhodčí nález současně nálezem konečným,²²⁰ tento názor bývá jinými odborníky odmítnut s tím, že v době, kdy strany požadují, aby byl vydán mezitímní rozhodčí nález, nejsou náklady řízení specifikovány, a proto lze o těchto rozhodnout až rozhodčím nálezem konečným.²²¹ Současně je poukazováno na skutečnost, že v případě mezitímního rozhodčího nálezu, nelze hovořit o exekučním titulu, neboť v něm nebývá stanovena povinnost ani pro jednu ze stran řízení.²²² Naproti tomu za exekuční titul mohou být považován buď částečný, anebo konečný rozhodčí nález. K. Růžička zdůrazňuje, že: „*Vydáním mezitímního rozhodčího nálezu nezaniká rozhodcům jejich mandát ani nezaniká rozhodčí smlouva.*“²²³

Česká (& Středoevropská) ročenka rozhodčího řízení dále publikuje rozhodnutí rozhodčího senátu s následujícími závěry K. Růžičky týkající se mezitímního rozhodčího nálezu:²²⁴

- Mezitímní rozhodčí nález obvykle řeší základní hmotněprávní prejudiciální závěry vztahující se k předmětu sporu a argumentům sporných stran. Tato forma rozhodnutí tak zajistí to, že se strany při dalším projednávání věci budou koncentrovat pouze na zbývající sporné otázky a umožní jim to lepší a efektivnější uplatňování jejich práv.
- Rozhodnutí mezitímní je sice rozhodnutím o hmotněprávních otázkách, s konečnou platností však nerozhoduje o žádném z nároků uplatněných v rozhodčím řízení. Jde tedy o závazné rozhodnutí o prejudiciálních

²¹⁹ BĚLOHLÁVEK, A. Procesní předpisy a rozhodčí řízení. Právní fórum, č. 12, 2007, 444 s.

²²⁰ FOREJT, A. Řešení sporu v rozhodčím řízení. Prospektrum Praha 1995, 54 s.

²²¹ RŮŽIČKA, K. Mezitímní a částečný rozhodčí nález. Právní fórum, č. 4, 2008, 153 s.

²²² Ibid.

²²³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 138 s.

²²⁴ RŮŽIČKA, K. Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration, Volume II, JURIS, 2012, 413 s.

hmotněprávních otázkách, jejichž vyřešení je vztahu mezi účastníky nezbytné proto, aby bylo možno dokončit projednávání a následně rozhodnout o nárocích, jež jsou předmětem sporu v tomto řízení.

- Mezitímní rozhodčí nález je ve vztahu ke konečnému projednání a rozhodnutí o nárocích stranami uplatněných v daném řízení způsobilý do jisté míry splnit i to, co je v řízení před [obecnými] soudy účelem poučovací povinnosti soudu. I k vydání mezitímního rozhodčího nálezu lze přistoupit teprve poté, co je věc projednána do té míry, že umožní rozhodcům učinit závazné a konečné rozhodnutí o otázkách, které jsou předmětem jeho výroku (obvykle významné prejudiciální hmotněprávní závěry). Míru takového projednání je zapotřebí zvažovat vždy ve vztahu k předmětu výroku mezitímního rozhodčího nálezu.
- Mezitímním rozhodčím nálezem však nekončí řízení tak, jak to má na mysli uvozující věta k § 23 RozŘ. Jde o určitý mezistupeň směřující (pro futuro) z procesního hlediska k tomu, aby řízení probíhalo co nejehospodárněji a účelně a aby touto cestou vytvořilo předpoklady pro budoucí [konečný] rozhodčí nález podle § 23 písm. a) RozŘ. Ve vztahu k předmětu výroku mezitímního rozhodčího nálezu je však i toto rozhodnutí konečné, byť jím nekončí [celé] řízení. Při posuzování o tom, zda je vhodné vydat takovou formu rozhodnutí (mezitímní rozhodčí nález) jsou rozhodci vázáni především § 18 až 20 RozŘ a v jejich duchu dalšími předpisy a pravidly použitelnými na dané konkrétní řízení.

Za částečný rozhodčí nález (partial award) bývá označován rozhodčí nález, jímž bývá rozhodován pouze o některém nároku nebo o části nároku. Neplatí žádné omezení pro počet částečných rozhodčích nálezů, přestože jejich příliš vysoký počet nebude mít příliš vysoký smysl. Částečný rozhodčí nález může být exekučním titulem, je-li v něm stanovena povinnost a lhůta k jejímu splnění. Stejně jako je tomu u mezitímního rozhodčího nálezu, tak ani v případě částečného rozhodčího nálezu nedochází k tomu, aby rozhodcům zanikl mandát, či aby došlo k zániku rozhodčí smlouvy.²²⁵

²²⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 139 s.

Konečným rozhodčím nálezem je rozhodováno o všech žalovaných nárocích či protinávrzích v daném sporu, a to společně s výrokem o náhradě nákladů řízení. Konečným rozhodčím nálezem dochází ke skončení rozhodčího řízení a zániku rozhodčí smlouvy.²²⁶

Za doplňující rozhodčí nález bývá označován rozhodčí nález, který je vydáván na základě žádosti stran, když byla podána do třiceti dnů²²⁷ ode dne doručení rozhodčího nálezu. Doplňující rozhodčí nález je vydán v případě, kdy se ukáže, že rozhodčí nález nevyřešil všechny otázky, přestože tomu tak mělo být.

Ačkoliv rozhodčí nálezy musí být písemný, dochází zpravidla po skončení ústního jednání k tomu, že výrok rozhodčího nálezu bývá stranám přednesen či vyhlášen ústně, pokud jsou na jednání přítomny. V opačném případě se rozhodčí nález oznamuje pouze písemně, popřípadě bývá pouze doručován v písemném vyhotovení, pokud takto v odůvodněných případech rozhodčí senát rozhodne. Po celou dobu, kdy zatím nedošlo k vyhlášení nebo odeslání písemného vyhotovení rozhodčího nálezu, pokud byl vydán bez vyhlášení, je přípustné, aby rozhodčí senát nařídil nové jednání.

Obsahové požadavky na rozhodčí nález stanoví ust. § 25 RozŘ, když rozhodčí nález musí být vydán na základě usnesení většiny rozhodců a vyhotoven písemně. Další podstatnou náležitostí je podepsání rozhodčího nálezu alespoň většinou rozhodců. Výroky rozhodčího nálezu musí být určité a musí obsahovat odůvodnění. Z ust. § 25 odst. 1 RozŘ vyplývá, že o obsahu rozhodčího nálezu se rozhodci usnáší. Zpravidla se toto usnášení koná v rámci neveřejného hlasování na základě většiny hlasů. Rozhodčí řád pro mezinárodní obchodní spory Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR stanoví v ust. § 36 odst. 2 pravidlo, že pokud se vyskytnou více než dvě mínění o částkách, které má rozhodčí senát přiznat nebo zamítnout, připočítává se hlas odevzdaný pro částku, která je nejvyšší, k hlasu, který hlasoval pro částku, která je jí nejbližší. Dalšími podstatnými obsahovými náležitostmi je uvedení názvu rozhodčího soudu, místa a data

²²⁶ Výjimkami by však byl případ, kdy by došlo k opravě konečného rozhodčího nálezu prostřednictvím opravného usnesení, anebo k vydání doplňujícího rozhodčího nálezu.

²²⁷ Viz. § 38 Řádu před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR

vydání nálezu, jména a příjmení rozhodců, označení stran sporu²²⁸, předmět sporu a krátké vyličení skutkových okolností, výroky o žalobních nárocích, nákladech sporu a o poplatecích (tzv. výroková část), včetně odůvodnění rozhodčího nálezu. Dále pak bývá připojováno poučení o možnosti podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu k soudním instancím a o možnosti přezkumu rozhodčího nálezu.

Pokud je ve shora uvedeném výčtu podstatných obsahových náležitostí rozhodčího nálezu uváděno, že rozhodčí nález musí být odůvodněn, je toto pravdou pouze za předpokladu, kdy se strany nedohodly na tom, že rozhodčí nález není třeba odůvodňovat.²²⁹ Obecně lze shrnout, že rozhodčí nález se nikterak výrazně neodchyluje od všem dobře známých soudních rozhodnutí, když jej lze rozdělit na úvodní část, ve které je obsaženo označení „rozhodčí nález“, označení sporných stran, rozhodčího soudu a složení rozhodčího senátu, místo a datum vydání rozhodčího nálezu, stručný popis předmětu sporu, včetně skutkových okolností případu. Následována je částí výrokovou, která je pro strany sporu závaznou, a která autoritativně rozhoduje o otázkách, které jsou předmětem sporu,²³⁰ a o nákladech rozhodčího řízení, včetně poplatků. Třetí konečnou částí uzavírající členění rozhodčího nálezu pak bývá odůvodnění, ve kterém rozhodčí senát hodnotí důkazy, aplikuje příslušné právní předpisy rozhodné pro řešení sporu.²³¹ Na závěr bývá rozhodčí nález podepsán alespoň většinou rozhodců.²³²

²²⁸ Konkrétně uvedení jména, adres, atd.

²²⁹ Srov. ust. § 35 odst. 1 písm. g) Rozhodčích pravidel pro mezinárodní obchod RS při HK ČR a AK ČR a ust. § 25 odst. 2 RozŘ. Dle ust. § 25 odst. 2 RozŘ však musí být rozhodčí nález odůvodněn vždy, pokud se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy.

²³⁰ sporných nárocích s případným příslušenstvím

²³¹ Popřípadě obsahuje argumentaci k závěrům rozhodčího senátu, je-li rozhodováno dle zásad spravedlnosti.

²³² Viz. ust. § 25 odst. 1 RozŘ

4.4.2.2. Opravné usnesení a doplňující rozhodčí nález

Pokud jakákoliv ze stran zjistí, že rozhodčí nález neřeší veškeré otázky, které byly předmětem rozhodčího řízení, anebo obsahuje chyby v psaní nebo počtech či jiné zřejmé nesprávnosti, potom je oprávněna požádat rozhodčí senát, aby vydal doplňující či opravný rozhodčí nález. Obecně je možné žádost o vydání doplňujícího rozhodčího nálezu podat rozhodčímu senátu pouze v určité konkrétní lhůtě.²³³ Žádosti však není vždy zapotřebí, pokud se jedná o opravu chyb v psaní, počtech a jiných zřejmých nesprávnostech, kdy rozhodčí senát může opravné usnesení vydat též z vlastního podnětu.²³⁴ Nebude sporu o tom, co lze považovat za chybu v psaní nebo počtech. Avšak zákonem o rozhodčím řízení použitá formulace, kdy zákon hovoří o jiných zřejmých nesprávnostech, může vyvolávat pochyby o tom, co vše lze pod tento pojem skrýt. N. Rozehnalová má za to, že pokud by se mělo jednat o jinou zřejmou nesprávnost, potom se musí jít o „*přehlédnutí čili neúmyslné jednání, kdy určitá část rozhodnutí by byla v logickém či formálním rozporu s částmi ostatními nebo písemně zachyceným průběhem řízení*“.²³⁵

O doplnění rozhodčího nálezu se bude jednat tehdy, pokud je nezbytné rozhodčí nález rozšířit o další výrok, který bude řešit nároky, o kterých nebylo v původním rozhodčím nálezu rozhodnuto, přestože tomu tak mělo být, neboť nárok, jehož se doplnění týká, byl řádně a v souladu s rozhodčí smlouvou uplatněn. Doplňující rozhodčí nález z pohledu Rozhodčích pravidel pro mezinárodní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR nebývá spjat pouze s vydáním nového

²³³ Dle ust. § 38 odst. 1 Rozhodčích pravidel pro mezinárodní spory RS při HK ČR a AK ČR „Na žádost strany podanou do 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu stranám, může rozhodčí senát vydat doplňující nález, jestliže se ukáže, že rozhodčí nález neobsahuje odpověď na všechny nároky stran.“ Naproti tomu s odkazem na ust. § 38 odst. 2 Rozhodčích pravidel pro mezinárodní spory RS při HK ČR a AK ČR „Chyby v psaní nebo počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, které se vyskytnou v rozhodčím nálezu, opraví rozhodčí senát kdykoliv na žádost kterékoli ze stran nebo z vlastního podnětu.“

²³⁴ Přestože ust. § 26 RozŘ připouští vydání opravného usnesení pouze v případech, kdy o opravu požádá kterákoliv ze stran, lze s ohledem na přiměřenou aplikaci zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění, dospět k závěru, že i v takovémto případě může opravu iniciovat sám rozhodce, když přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu připouští ust. § 30 RozŘ.

²³⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 273 s.

doplňujícího rozhodčího nálezu. Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR pro vnitrostátní spory v ust. § 38 odst. 1 podmiňuje vydání doplňujícího rozhodčího nálezu tím, že se musí konat nové ústní jednání ve věci, na které budou strany sporu předvolány. Toto však nastane pouze v případě, kdy rozhodčí senát žádost o doplnění rozhodčího nálezu shledá oprávněnou. Podle ust. § 42 nového Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR účinného od 1.7.2012 nového ústního jednání s předvoláním stran zapotřebí nadále není.

4.4.3 Přezkum rozhodčího nálezu

Ačkoliv právě jednoinstančnost bývá považována za jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení oproti klasickému soudnímu procesu a současně za jeden z jeho tradičních rysů, neplatí toto pravidlo bez výjimky, neboť v některých případech se připouští, aby rozhodčí nález byl přezkoumán jinými rozhodci nebo zrušen obecnými soudy. K. Růžička zdůrazňuje, že: „*S odvoláním nepočítá ani Vzorový zákon UNCITRAL, ani Evropská úmluva.*“²³⁶ Ze shora uvedeného je patrné, že otázka přezkumu znění rozhodčího nálezu, primárně žádným významnějším právním předpisem či mezinárodní úmluvou upravena, a proto bude podléhat dohodě stran.

Přestože přezkum v rámci rozhodčího řízení nebývá v právních řádech automaticky zakotven, český zákon o rozhodčím řízení předvídá možnost svobodného sjednání přezkumu dohodou stran. Dle ust. § 27 RozŘ si strany mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout, že rozhodčí nález může k žádosti některé z nich nebo obou podléhat přezkumu jiným rozhodcem či jinými rozhodci. K přezkumu dle zákona o rozhodčím řízení je tedy nezbytná existence dohody stran v rozhodčí smlouvě, podání žádosti jedné nebo obou stran a dále splnění lhůty 30 dnů ode dne, kdy byl rozhodčí nález příslušné straně sporu doručen. Obecně lze připustit, že k využití možnosti dohody o přezkumu rozhodčího nálezu dochází zcela výjimečně, ačkoliv právě toto řešení představuje jeden z hlavních argumentů, který vyvrací obavy mnohých z jednoinstančního charakteru rozhodčího řízení a nemožnosti zvrátit již vydaný

²³⁶ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 179 s.

rozhodčí nález. Za předpokladu, že se strany dohodly na přezkumu rozhodčího nálezu, nemají rozhodci, kteří přezkoumávají rozhodčí nález, možnost celou záležitost znovu projednat, a proto pouze potvrdí, či vydají rozhodčí nález nového znění. Možnost dalšího přezkumu jako třetí instance v rozhodčím řízení A. BĚLOHLÁVEK odmítá, přestože poukazuje na skutečnost, že zákon o rozhodčím řízení dohodu tohoto druhu nevylučuje. Svůj názor staví na ust. § 30 RozŘ a přiměřené aplikaci občanského soudního řádu, s tím, že by tento postup byl v rozporu se základními principy aplikovatelnými pro řízení před soudy, tj. zásadou dvouinstančnosti soudního řízení.²³⁷

Přezkum v rámci rozhodčího řízení by se měl s ohledem na znění ust. § 27 RozŘ dotknout výhradně rozhodčího nálezu, nikoliv usnesení, kterým dochází ke skončení rozhodčího řízení. Zákon o rozhodčím řízení výslovně připouští, aby k žádosti některé nebo obou stran, byl proveden jinými rozhodci přezkum „rozhodčího nálezu“. S ohledem na charakter usnesení, kterým se rozhodčí řízení končí, kdy bude takto obvykle rozhodováno o nedostatku pravomoci rozhodců, je nesporné, že zákon skutečně měl na mysli pouze přezkum rozhodčího nálezu. Důvodem, pro který zákon o rozhodčím řízení z možnosti přezkumu usnesení o skončení rozhodčího řízení vyloučil, je neměnnost práv a povinností stran řízení, když účinky podané žaloby ve vztahu k promlčení a prekluzi zůstávají zachovány.²³⁸

Přestože v zákoně o rozhodčím řízení není žádným způsobem vyřešena otázka, jakým způsobem rozhodci, přezkoumávající napadený rozhodčí nález, získají spis se všemi písemnostmi, lze z povahy přezkumného řízení dovodit, že rozhodci, kteří rozhodčí nález vydali, a kteří mají k dispozici spisovou dokumentaci, jsou povinni veškeré podklady předat rozhodcům, kteří byli jmenováni nebo určeni k přezkoumání rozhodčího nálezu.

²³⁷ BĚLOHLÁVEK, A., J. Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003/6, 5 s.

²³⁸ Dle ust. § 16 RozŘ uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, nebo došlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu a podala-li strana znovu u soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu, zůstávají účinky podané žaloby zachovány.

Pro určení přezkumného rozhodčího senátu mají strany sporu značnou volnost, nicméně z logiky věci vyplývá, že se musí jednat o jiné rozhodce, než kteří tvořili rozhodčí senát v rámci původního rozhodčího řízení. Pokud rozhodčí smlouva neupravuje zásady pro jmenování rozhodců, kteří budou provádět přezkum rozhodčího nálezu, bude nezbytné postupovat dle obecných pravidel pro jmenování rozhodců dle zákona o rozhodčím řízení.²³⁹ A. Bělohávek poukazuje na skutečnost, že v zákoně o rozhodčím řízení stanovené třicetidenní lhůtě k podání žádosti o přezkum rozhodčího nálezu, bude též nutné podat výzvu ke jmenování rozhodce a současně i za sebe rozhodce jmenovat.²⁴⁰ Konkrétní složení a počet členů přezkumného rozhodčího senátu je ponechán na dohodě stran sporu, když zásada smluvní volnosti připouští prakticky cokoliv, pokud bude zachováno ust. § 7 odst. 1 RozŘ.²⁴¹

K jisté formě přezkumu rozhodčího nálezu dochází taktéž v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, kdy soud v případě, že spotřebitel podá soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu, vždy *ex offo* přezkoumá, zda

- rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem,
- rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5 RozŘ, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé

A. J. Bělohávek zastává názor, že není možné dovodit, že by byl umožněn soudní přezkum rozhodčích nálezů ve věci samé. Takový soudní přezkum by ve své podstatě znamenal, že by rozhodci rozhodovali jako v prvoinstančním řízení před soudem. Soud proto v řízení o zrušení rozhodčího nálezu ve spotřebitelských sporech proto provádí ve smyslu § 31 písm. g) RozŘ přezkum omezený na případy rozporu s dobrými mravy a

²³⁹ Ust. § 7 a násl. RozŘ

²⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, A., J. Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003/6, 5 s.

²⁴¹ Dle ust. § 7 odst. 1 RozŘ: „Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.“

veřejným pořádkem. Nejedná se tak o plnohodnotný přezkum ve věci samé, nýbrž jen o přezkum základních pilířů právního státu.²⁴²

4.4.4 Právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu

Neboť je rozhodčí nález zpravidla konečný, nabývá dnem doručení písemného vyhotovení rozhodčího nálezu stranám právní moci. Obdobně nabývá právní moci dle ust. § 28 odst. 2 RozŘ rozhodčí nález, u něhož nelze podat žádost o přezkum, nebo u kterého lhůta k podání žádosti o přezkum uplynula. Pravomocný rozhodčí nález se současně stává soudně vykonatelným. Podobně, jako je tomu u soudních rozsudků, bývá rozhodčí nález po doručení opatřen doložkou právní moci.²⁴³ Přestože je doručení rozhodčího nálezu stranám významné pro nabytí právní moci, zákon o rozhodčím řízení otázku doručování přímo neřeší. Proto otázka doručování bude záležet na pravidlech rozhodčího soudu, které si strany sporu zvolily, pokud si v rozhodčí smlouvě tuto otázku předem sami neupraví. Současně však je přípustná i přiměřená aplikace občanského soudního řádu. N. Rozehnalová k vysvětlení uvádí, že bude záležet na tom, zda doručování bude probíhat v rámci řízení nebo se bude jednat o doručování až po skončení projednávání sporu, tedy doručování rozhodčího nálezu.²⁴⁴ Zatímco v prvním případě, bude možné dle jejího názoru použít všechny shora uvedené způsoby doručování, doručování rozhodčího nálezu bude v souladu s konstantní judikaturou Nejvyšší soudu probíhat dle pravidel obsažených v občanském soudním řádu. Příkladem může být rozhodnutí Nejvyšší soudu ČR ze dne 26. 4. 2007, sp.zn. 20 Cdo 1592/2006, kdy se zabýval otázkou doručování rozhodnutí vydaných v rozhodčím řízení a vyslovil tento názor: „*Písemné vyhotovení rozhodčích nálezů nebo usnesení se stranám doručuje postupem upraveným v § 45 a následujících o.s.ř.; odlišná úprava postupu při doručování dohodou stran podle § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, není možná.*“ Bezsporu by však byla

²⁴² BĚLOHLÁVEK, A., J.: Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, 2012/5, 17 s.

²⁴³ Ust. § 28 odst. 1 RozŘ

²⁴⁴ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 273 s.

situace jiná, pokud by docházelo k doručování za hranice České republiky. S poukazem na postavení rozhodce, který nepředstavuje státní orgán, se N. Rozehnalová domnívá, že by bylo možné doručovat přímo stranám či právním zástupcům, pokud to právní úprava státu, do kterého je příslušné rozhodnutí doručováno, nevyklučuje.²⁴⁵ K účinkům, které přináší rozhodčí nález, lze doplnit, že jejich obsah se bude odvíjet od rozhodného procesního práva, nebo-li práva místa konání rozhodčího řízení. Zatímco v České republice je na rozhodčí nález nahlíženo, jako by se jednalo o soudní rozhodnutí, a proto je vykonatelné bez dalšího, v jiných právních řádech podléhá rozhodčí nález potvrzení soudem o tom, že je vykonatelný.²⁴⁶

4.4.5 Zrušení rozhodčího nálezu

Zrušení rozhodčího nálezu dle ust. § 31 a násl. RozŘ nemůže být zaměňováno s přezkumem rozhodčího nálezu ve smyslu ust. § 27 RozŘ. Zatímco účelem přezkumu rozhodčího nálezu je prověřit správnost rozhodčího nálezu jako takového, zrušení rozhodčího nálezu představuje způsob, jakým zajistit, aby byly dodrženy všechny základní zásady rozhodčího řízení. V návaznosti na výše uvedené je třeba podotknout, že rozhodci či rozhodčí senáty nemohou rozhodčí nález zrušit. K. Růžička uvádí výjimku z této zásady a odkazuje na Washingtonskou úmluvu, kdy se toto pravidlo nepoužije.²⁴⁷ Zrušení rozhodčího nálezu souvisí s jednou z funkcí obecných soudů v rámci jejich vztahu se soudy rozhodčími, a to funkcí kontrolní.²⁴⁸ Přestože obecné

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ např. Německo

²⁴⁷ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 181 s.

²⁴⁸ Do pomocné funkce českých obecných soudů v rámci fáze před a po zahájení rozhodčího řízení, avšak pouze do jednání ve věci samé, spadá zejména jmenování či vyloučení rozhodců, popř. zproštění mlčenlivosti. V navazující fázi, která končí vydáním rozhodčího nálezu, mohou obecné soudy napomáhat v rozhodčím řízení tím, že provádění důkazy nebo vydávají předběžná opatření. Poté, co je rozhodčí nález vydán, slouží obecné soudy k úschově písemného vyhotovení rozhodčího nálezu. V rámci kontrolní funkce mohou rozhodovat o zrušení rozhodčího nálezu, odepření výkonu, nebo odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu. (In ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 291 s.)

soudy mohou poskytovat rozhodčímu řízení též významné pomocné funkce, nebude tato otázka v rámci této kapitoly podstatná.

Nezbytnost tohoto kontrolního mechanismu přináší čím dál tím častější uzavírání rozhodčích smluv, kdy aplikace rozhodčího řízení pro řešení sporů bývá zaběhlou praxí. Právě možnost zrušení rozhodčího nálezu soudem připomíná, že přestože je rozhodčí smlouvou přenesena pravomoc rozhodovat spory mimo kompetence obecných soudů, v žádném případě se nejedná o absolutní vyloučení pravomoci obecných soudů.²⁴⁹ Ve svém důsledku zrušení rozhodčího nálezu a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí představuje jedinou možnost, kdy obecné soudy mohou zasáhnout do rozhodčího řízení. Z hlediska teritoriálního lze návrh na zrušení rozhodčího nálezu podat pouze v místě, resp. státě, které je místem sudiště. Pokud by se tedy jednalo o rozhodčí nález vydaný v rámci arbitráže konané na území České republiky, mohou pouze české soudy tento nález zrušit. N. Rozehnalová zdůrazňuje, že tento přístup je logickým vyústěním, vzhledem k tomu, že cizí rozhodčí nálezy nejsou sami o sobě účinné na území České republiky.²⁵⁰ Ke zrušení vydaného rozhodčího nálezu nebude nutné, aby strany rozhodčího řízení uzavíraly jakoukoliv dohodu, neboť kterákoliv ze stran může podat k obecnému soudu návrh na jeho zrušení. Právě tak ani není možné, aby se jedna či obě strany předem vzdaly práva podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu.²⁵¹ Již ze samotného termínu „zrušení rozhodčího nálezu“ vyplývá, že obecné soudy budou omezeny tím, že mohou rozhodčí nálezy, u kterých shledají rozpor se zákonem, pouze rušit. Soudy nemohou rozhodčí nález měnit či nahrazovat je vlastními rozhodnutími. Rozpor se zákonem, pro který mohou obecné soudy rozhodčí nález zrušit, nemůže být jen tak jakýkoliv. Důvody, pro které dochází ke zrušení rozhodčích nálezů, ať již vycházejí z nejrůznějších právních řádů, mají hlavně procení charakter. K. Růžička výstižně člení důvody pro zrušení rozhodčích nálezů následujícím

²⁴⁹ JANOVEC, M.: Zrušení rozhodčího nálezu soudem. Právní fórum, č. 4, 2010, s. 181

²⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 297 s.

²⁵¹ K. Růžička zdůrazňuje, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu může podat pouze strana rozhodčího řízení, tj. jeho účastník, kdy zákon o rozhodčím řízení jinou možnost vylučuje. (In RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 181 s.)

způsobem:²⁵²

- a) Vady, které se týkají rozhodčí smlouvy.²⁵³
- b) Vady, které se týkají samotného rozhodčího řízení.²⁵⁴
- c) Vady, které se týkají vlastního rozhodčího řízení.²⁵⁵

Česká právní úprava předkládá v ust. § 31 RozŘ výčet případů, ve kterých může soud na návrh jakékoliv ze stran rozhodčího řízení rozhodčí nález zrušit. „*Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže:*

- a) Byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,*²⁵⁶
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,*
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,*
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,*
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,*²⁵⁷
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,*
- g) rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem,*

²⁵² RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 182 s.

²⁵³ Vady týkající se rozhodčí smlouvy spočívají například v tom, že daná věc není tzv. arbitrabilní, anebo v tom, že rozhodčí smlouva není platná.

²⁵⁴ Neumožnění straně sporu projednat věc v rámci rozhodčího řízení řádně projednat, rozhodování neoprávněného rozhodce.

²⁵⁵ Rozhodčí nález vybočuje z mezí rozhodčí smlouvy, neusnesla se na něm většina rozhodců, nebyl vydán písemně.

²⁵⁶ Tzv. nearbitrabilita sporu.

²⁵⁷ V takovém případě se jedná o porušení zásadních procesních práv účastníka rozhodčího řízení.

h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, nebo i) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.“²⁵⁸

V souladu s ust. § 32 RozŘ musí být návrh na zrušení rozhodčího nálezu podán soudu do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu.²⁵⁹ V případech, kdy se bude jednat o návrh na zrušení rozhodčího nálezu vycházejícího ze spotřebitelské smlouvy, bude soud ex officio přezkoumávat, zda nejsou dány důvody pro jeho zrušení dle ust. § 31 písm. a) až d) nebo h) RozŘ. Spolu s podáním návrhu nenastupuje odkladný účinek vykonatelnosti napadeného rozhodčího nálezu. Nicméně pokud o to povinný z rozhodčího nálezu požádá, může soud jeho vykonatelnost odložit, za předpokladu, že by hrozila „závažná újma“ nebo „jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný“.²⁶⁰ N. Rozehnalová poukazuje na názorový posun v otázce, zda je soud při svém rozhodování vždy vázán důvodem, pro který strana sporu podává k soudu návrh na zrušení rozhodnutí. Přestože dřívější autorčin názor důrazně odmítal možnost, že by soud mohl jít i nad rámec návrhu na zrušení rozhodčího nálezu a s odkazem na jiný důvod jej zrušit, nyní s ohledem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.4.2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005, tuto možnost připouští.²⁶¹ Konkrétně Nejvyšší soud ČR v předmětném rozhodnutí uvádí: „Není však překročením návrhu, jestliže soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudí po právní stránce jinak, než to učinil žalobce, a jestliže na základě takového právního posouzení věci přizná žalobci požadované plnění (srov. Bureš, Drápal, Krčmář a kolektiv, *Občanský soudní řád – komentář, I. díl, 7. vydání, C. H. Beck, strana 692*). Soud tedy není při posuzování věci vázán právním názorem žalobce. V dané věci je proto nerozhodné, zda odvolací soud

²⁵⁸ Ust. § 228 odst. 1 písm. a) a b) občanského soudního řádu.

²⁵⁹ Tato lhůta běží pro každou jednotlivou stranu zvlášť, když stěžejní pro běh této lhůty je doručení rozhodčího nálezu právě této straně.

²⁶⁰ Ust. § 32 odst. 2 RozŘ.

²⁶¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 300 s.

dospěl ke stejnému právnímu závěru jako žalobkyně. Svým právním závěrem, kterým nalezl důvod pro zrušení předmětného rozhodčího nálezu vymezeného § 31 zákona o rozhodčím řízení, nemohl soud překročit návrh žalobkyně vymezený jednak skutkem (skutkovými tvrzeními) a jednak žalobním petittem (srov. vymezení věci z hlediska překážky věci zahájené - § 83 o. s. ř. nebo překážky věci rozsouzené - § 159a o. s. ř.), nikoliv však právním posouzením uplatňovaného nároku, a proto je zcela nerozhodné, který důvod zrušení rozhodčího nálezu odvolací soud nakonec shledal.“ Zákon o rozhodčím řízení nepřipouští jiný rozsah rozhodnutí, než zrušení rozhodčího nálezu. Změna rozhodčího nálezu proto nepřipadá v úvahu.

Zrušení rozhodčího nálezu neupravují pouze právní řády jednotlivých států, nýbrž lze jej najít i v Evropské úmluvě či Washingtonské úmluvě. Pokud se bude jednat o rozhodčí řízení konané na území České republiky s mezinárodním prvkem, potom bude mít právní úprava obsažená v Evropské úmluvě přednost před úpravou obsaženou v zákoně o rozhodčím řízení. Důvody, pro které je možné v souladu s Evropskou úmluvou zrušit rozhodčí nález, jsou uvedeny v ust. čl. IX Evropské úmluvy, a jsou obdobné těm, které stanoví český zákon o rozhodčím řízení. Prvním z těchto důvodů je ten, že strany, nebyly způsobilé k uzavření rozhodčí smlouvy, nebo rozhodčí smlouva není platná podle právního řádu státu, kterému ji podrobily. Druhým důvodem je skutečnost, že strana, která žádá o zrušení rozhodčího nálezu, nebyla řádně vyrozuměna o jmenování rozhodce, nebo o konání rozhodčího řízení, anebo se nemohla z jiného důvodu uplatňovat v rozhodčím řízení svá práva a nároky. Za třetí důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle Evropské úmluvy je uváděno, že rozhodčí nález řeší nároky, na které se rozhodčí smlouva nevztahuje. Posledním z důvodů je složení rozhodčího senátu nebo podoba rozhodčího řízení, které neodpovídalo dohodě stran. Dle Washingtonské úmluvy může být rozhodčí nález zrušen pouze Mezinárodním střediskem pro řešení sporů z investic. Podat žádost o zrušení rozhodčího nálezu k Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic může každá ze stran, a to z důvodů spočívajících v tom, že nedošlo k řádnému vytvoření rozhodčího soudu, přešlo k překročení pravomoci

rozhodčího soudu, z důvodu korupčního jednání rozhodce, závažné porušení procesních norem, anebo rozhodčí nález nebyl odůvodněn.²⁶²

²⁶² RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 190 s.

5. Uznání a výkon rozhodčích nálezů

Bez možnosti, aby rozhodčí nález byl vykonatelný, by nedošlo k naplnění hlavního smyslu rozhodčího řízení. Rozhodčím nálezům, které jsou v právní moci, je právními řády jednotlivých států přiznáván ty samé účinky, jaké mají pravomocná soudní rozhodnutí. V případě, kdy strana povinná z rozhodčího nálezu, neplní povinnosti jí tímto rozhodnutím uložené, nastupuje nucený výkon rozhodnutí, čili exekuce. Rozhodčí řízení obecně nebývá zpravidla ztotožňováno s výkonem rozhodnutí v konkrétním státu. Vzhledem k tomu, že často dochází k uzavírání dvoustranných či vícestranných mezinárodních smluv, které usnadňují uznání a výkon rozhodčího nálezu na území ostatních smluvních stran, lze dospět k názoru, že výkon cizího rozhodčího nálezu může být jednodušší než v případě výkonu cizích soudních rozsudků.²⁶³

Pokud se jedná o cizí rozhodčí nález, vždy nejprve musí dojít k uznání, popř. prohlášení vykonatelnosti tohoto rozhodčího nálezu, než bude možné přistoupit k jeho výkonu. První fáze, jak již bylo shora uvedeno, spočívá v uznání cizího rozhodčího nálezu, kdy dochází zejména k tomu, že státní orgán, který má rozhodčí nález uznat, jej podrobí přezkumu jeho souladu s procesními pravidly daného státu a souladu s veřejným pořádkem. Ačkoliv N. Rozehnalová zdůrazňuje, že uznávající stát nemůže provádět přezkum cizího rozhodčího nálezu z hlediska věcného, nelze nepřipomenout, že v souladu s ust. § 39 písm. b) RozŘ ve spojení s ust. § 31 RozŘ by tento závěr nemusel být zcela bez dalšího platný.²⁶⁴ Samotné stádium uznání cizího rozhodčího nálezu může probíhat buď v odděleném řízení, anebo společně s výkonem tohoto rozhodnutí. V případě, kdy by došlo k odmítnutí uznání cizího rozhodčího nálezu soudem v jednom státě, nelze se domnívat, že by tímto současně docházelo ke zrušení rozhodčího nálezu jako takového. Rozhodčí nález přestože není uznatelný v jednom státě, může být uznán ve státě jiném.

²⁶³ Srov. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 321 s.

²⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 322 s.

Situace, kdy se bude jednat o rozhodčí nález vydaný na českém území, nebude příliš komplikovaná, neboť by se na tento nález nahlíželo jako na domácí (český) rozhodčí nález. Zákon o rozhodčím řízení připouští, aby povinná strana podala při výkonu rozhodčího nálezu návrh na zastavení výkonu rozhodnutí, a to i tehdy pokud dříve nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Důvody, pro které je možné podat shora uvedený návrh na zastavení nuceného výkonu rozhodnutí, jsou vymezeny v ust. § 35 odst. 1 RozŘ.²⁶⁵

Zákon o rozhodčím řízení ukládá straně, která se brání proti nařízenému výkonu rozhodnutí, aby návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudu podala nejpozději do tří měsíců poté, co byl rozhodčí nález navrhovateli doručen. Přestože podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí nemá ze zákona vliv na vykonatelnost rozhodčího nálezu, může v případech, kdy by hrozila „závažná újma“ nebo pokud je evidentní, že návrh je opodstatněný, vykonatelnost tohoto rozhodčího nálezu odložit. Samotný postup českých soudů v rámci výkonu rozhodčího nálezu probíhá v souladu s příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu.²⁶⁶

5.1 Newyorská úmluva

Newyorská úmluva, o které se již tato práce zmiňuje výše, je spojena s uznáváním a výkonem cizích rozhodčích nálezů.²⁶⁷ Ve svých důsledcích má cizí

²⁶⁵ „I když nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem, může strana, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, bez ohledu na lhůtu stanovenou v § 32 odst. 1, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí kromě důvodů uvedených ve zvláštním předpisu u tehdy, jestliže a) rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f), b) jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem, c) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno, d) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno“

²⁶⁶ Viz. část šestá občanského soudního řádu.

²⁶⁷ Srov. kapitolu 1.1.5.1.

rozhodčí nález, který byl na základě Newyorské úmluvy uznán, stejné právní účinky, jako vnitrostátní rozhodčí nález. Přestože se Newyorská úmluva zabývá mimo jiné otázkami konfliktu pramenů, podoby či formy rozhodčích smluv, či vztahem zrušení a výkonu rozhodčího nálezu, její hlavní přínos spočívá v řešení dvou základních otázek, kterými je uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů. Ačkoliv některé smluvní strany Newyorské úmluvy (mezi nimi i Česká republika) využily práva k uplatnění výhrad, přináší tato úmluva jednotný přístup v rámci všech signatářských států.²⁶⁸ S odkazem na ust. § 47 RozŘ bude Newyorská úmluva aplikována přednostně před českým zákonem o rozhodčím řízení.²⁶⁹ Při využití pravidla „*lex specialis derogat legi generali*“ platí, že Newyorská úmluva bude použita přednostně i před bilaterálními mezinárodními úmluvami o poskytnutí právní pomoci.

Obecně s výjimkami výhrad dle předchozího odstavce platí, že každá smluvní strana Newyorské úmluvy musí uznat cizí rozhodčí nález (rozhodčí nález vydaný na území jiného státu, popř. rozhodčí nález, který sice byl vydán na území uznávajícího státu, avšak není považován za vnitrostátní rozhodčí nález) právně závazným a pokud je žádán výkon rozhodnutí, povolit jej. Procesní postup při uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů je dán vždy konkrétními právními předpisy platnými na území toho státu, který je žádán o uznání a výkon tohoto rozhodčího nálezu. Základní ustanovení Newyorské úmluvy představuje článek III, který doslova uvádí: „*Každý smluvní stát uzná rozhodčí nález za závazný a povolí jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde nález je uplatňován, za podmínek stanových v následujících člancích. Pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se vztahuje Úmluva, nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních (národních).*“ S odkazem na shora uvedené je zřejmé, že v případě nuceného výkonu cizího rozhodčího nálezu na území České

²⁶⁸ Česká republika například uplatnila tzv. výhradu recipacity, to s odkazem na ustanovení čl. I odst. 3 věta první Newyorské úmluvy, na základě které je možné na našem území uznávat výhradně cizí rozhodčí nálezy vydané na území jiných signatářských států. N. Rozeňalová poukazuje na názory V. Steinerja a V. Sedláčka, které však nesdílí, podle kterých je zásada vzájemnosti (recipacity) jednou ze základních podmínek k tomu, aby mohlo dojít k uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu jako takového. (In. ROZEŇALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 342 s.) Dalšími výhradami, se kterými se lze setkat jsou výhrada podle čl. I odst. 3 věta druhá, které omezuje uznání a výkon rozhodčích nálezů pouze na obchodní spory.

²⁶⁹ Srov. § 47 RozŘ: „*Ustanovení tohoto zákona se použije, jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů.*“

republiky by se použila příslušná ustanovení občanského soudního řádu a zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, v platném znění (exekuční řád). Základními podmínkami stanovenými Newyorskou úmluvou proto, aby mohlo dojít k uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, musí být žádající stranou společně se žádostí předložen originál či ověřená kopie rozhodčího nálezu, včetně originálu nebo ověřené kopie rozhodčí smlouvy.²⁷⁰ Z uvedeného je zřejmé, že se nejedná o žádné složité a příliš formalistické postupy, a proto proces uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů je poměrně jednoduchý. Snad jen pro bližší objasnění je vhodné doplnit, že žádost bude doručována orgánu, který bude nucený výkon rozhodnutí provádět.

Podobně jako tomu je v českém zákoně o rozhodčím řízení, lze v Newyorské úmluvě najít ustanovení, která pojednávají o případech, kdy může být uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu odepřeno. Dle čl. V Newyorské úmluvy je možné uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu odepřít buď na žádost povinného, anebo ex officio v případech uvedených v odst. 2 výše zmíněného článku. Dle čl. V odst. 1 Newyorské úmluvy odepře orgán provádějící výkon rozhodnutí dle cizího rozhodčího nálezu exekuci na žádost strany v případě, kdy je strana rozhodčí smlouvy nezpůsobilá k jednání, pokud rozhodčí smlouva není platná s odkazem na právní řád státu vydání rozhodčího nálezu, nebo státu, jemuž byla rozhodčí smlouva podrobena. Dalšími důvody, pro které je možné exekuci na žádost povinné strany odepřít, je situace, kdy povinná strana nebyla o ustanovení rozhodců či konání rozhodčího řízení vyrozuměna, obsah rozhodčího nálezu není kryt rozhodčí smlouvou,²⁷¹ pochybení ve složení rozhodčího soudu, nesoulad rozhodčího řízení s dohodou stran, či místem konání daného rozhodčího řízení, popř. rozhodčí nález není dosud pro strany závazný, byl zrušen, či došlo k odložení jeho výkonu v zemi, ve které byl vydán, anebo podle jejíhož právního řádu byl vydán. Naopak v případě, kdy se jedná o nearbitrabilní předmět sporu dle země, ve které je o uznání a výkon rozhodčího rozhodnutí žádáno, anebo by se

²⁷⁰ Srov. čl. IV Newyorské úmluvy.

²⁷¹ Nicméně pokud je možné, aby část rozhodčího nálezu, která je kryta rozhodčí smlouvou, byla oddělena od části rozhodčího nálezu, který není podroben rozhodčí smlouvě, může být první část uznána a vykonána.

jednalo o rozpor s veřejným pořádkem, bude příslušný orgán zabývající se žádostí postupovat tak, že uznání a výkon tohoto rozhodčího nálezu odepře i bez návrhu stran.

5.2 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů dle nového ZMPS

Zatímco stávající zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS) uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v zásadě neřeší a právní úpravu přenechává v zásadě zákonu č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, nový zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém vstupující v účinnost ke dni 1. ledna 2014 (nový ZMPS), jež původní ZMPS zcela nahradí, se této kapitole věnuje v § 117 – 122.

Přípustnost rozhodčí smlouvy se dle nového ZMPS posuzuje podle českého právního řádu, čímž se v zásadě přejímá stávající úprava dle § 36 RozŘ. Nově se stanoví, že ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle právního řádu státu, v němž má být vydán rozhodčí nález. Důvodová zpráva k novému ZMPS uvádí příklad, že bude třeba otázku platnosti rozhodčí smlouvy, podle níž se má rozhodčí řízení konat v cizině, kde tak má být vydán i rozhodčí nález, posoudit i u českého soudu vzhledem k ustanovení § 106 odst. 1 o.s.ř., jestliže žalovaný namítne existenci takové rozhodčí smlouvy.

Podle ust. § 120 nového ZMPS budou rozhodčí nálezy vydané v cizím státě v České republice uznány a vykonány jako české rozhodčí nálezy, je-li zaručena vzájemnost. Vzájemnost se považuje za zaručenou také v případě, že cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti. I tato právní úprava respektuje režim ust. § 38 RozŘ.

Právní režim uznání nebo výkonu cizího rozhodčího nálezu v zásadě vychází z režimu ust. § 39 RozŘ, tedy že uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen, jestliže

- a) rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný,
- b) rozhodčí nález je stížen vadou uvedenou v § 31 RozŘ,
- c) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.

Nový ZMPS v § 121 písm. b) doplňuje shora uvedené důvody odepření uznání nebo výkonu cizího rozhodčího nález, a to v případě, že takový rozhodčí nález byl ve státě, v němž byl vydán, zrušen.

Je-li dle nového ZMPS cizí rozhodčí nález uznán, takové uznání se nevyslovuje zvláštním rozhodnutím a takový nález se uznává tím, že se k němu přihlédne tak, jako by šlo o český rozhodčí nález. V takovém případě se i výkon rozhodnutí cizího rozhodčího nález nařizuje rozhodnutím českého soudu, které je však třeba vždy odůvodnit.²⁷² I tato nová úprava v zásadě vychází ze stávající právní úpravy v ustanovení § 38-40 RozŘ.

²⁷² viz. § 122 nového ZMPS

6. Rozhodčí pravidla UNCITRAL

6.1 Charakter rozhodčích pravidel UNCITRAL

Jako rozhodčí pravidla UNCITRAL²⁷³ bývají označována pravidla, která byla předložena Komisí OSN²⁷⁴ pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) a schválena dne 15. prosince 1976 v New Yorku Valným shromážděním OSN. Jednalo se o řadu procesních pravidel, na kterých se mohly strany dohodnout, k vedení rozhodčího řízení vycházejícího z obchodních vztahů. V roce 2006 se Komise OSN rozhodla, že rozhodčí pravidla UNCITRAL by měla být přepracována, a to s ohledem praktické zkušenosti, ke kterým došlo v průběhu posledních třiceti let. Vzhledem k tomuto je s účinností od 15. 8. 2010 používáno nové revidované znění těchto pravidel. Konkrétně je v čl. 1 odst. 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL stanoveno, že pokud strany uzavřely rozhodčí smlouvu po 15. 8. 2010, použije se toto nové revidované znění Rozhodčích pravidel, pokud si strany výslovně nesjednaly, že se použije znění původní. Obecně vzato tato pravidla pokrývají všechny možné aspekty rozhodčího řízení, poskytují vzorovou či modelovou rozhodčí doložku, dále stanoví procesní pravidla, pokud jde o jmenování rozhodců a vedení rozhodčího řízení a stanoví pravidla ve vztahu k podobě, účinnosti a interpretaci rozhodčího nálezu. Souhrnně vzato nelze Rozhodčí pravidla UNCITRAL chápat jako mezinárodní dohodu ani jako mezinárodní obchodní zvyklosti.²⁷⁵ O univerzální povaze Rozhodčího řádu UNCITRAL svědčí jeho výrazná obliba, a to zejména v rámci rozhodčího řízení ad hoc. Existují však i případy, kdy mezinárodní rozhodčí instituce přijaly tato pravidla jako svůj vlastní procesní řád.²⁷⁶

²⁷³ UNCITRAL Arbitration Rules

²⁷⁴ Organizace spojených národů (zkráceně OSN) v anglickém originálním znění "United Nations Organization".

²⁷⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 168 s.

²⁷⁶ Příkladem může být: the Permanent Court of Arbitration (PCA) in the Hague, the Cairo International Commerce Arbitration Center, the American Association (AAA), the International Center for Dispute Resolutions (IDCR), atd. (In TORTEROLA, I. The transparency requirement in the new UNCITRAL Arbitration Rules: A premonitory view, <http://iisd.org>, cit. 31.1.2012)

Rozhodčí řád či pravidla UNCITRAL v závěru samotného textu obsahují vzorovou rozhodčí doložku, jejíž doslovný text zní: "Jakýkoliv spory, neshody nebo nároky vznikající z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, z jejího porušení, ukončení platnosti nebo z její neplatnosti, budou řešeny v rámci rozhodčího řízení podle nyní platných rozhodčích pravidel UNCITRAL. Do rozhodčí doložky mohou strany zahrnout: a) orgán pro jmenování je (jméno instituce nebo osob), b) rozhodčí senát se bude skládat z rozhodců (jednoho nebo tří), c) místem rozhodčího řízení bude (město nebo země), d) rozhodčí řízení se bude konat v jazyku (jazycích)."²⁷⁷

Jak bývá v rámci rozhodčího řízení zvykem i pro Rozhodčí pravidla UNCITRAL se musí nejdříve strany svobodně rozhodnout. V článku 1 je na tuto skutečnost odkazováno s tím, že účastníci si nejdříve musí písemně dohodnout, že jejich budoucí, popř. již existující, spor bude řešen a rozhodován dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL. Pokud se strany rozhodnout pro použití tohoto řádu, tato skutečnost neznámá, že by nebylo možné se od jednotlivých ustanovení těchto pravidel odchýlit. Nicméně pro tento případ je opět vyžadována, aby jakákoliv rozdílná úprava měla písemnou podobu. S ohledem na článek 1 odst. 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL se rozhodčí řízení bude tímto řádem řídit pouze za předpokladu, že rozhodné právo pro rozhodčí řízení nebude stanovit jiné pravidlo, od kterého by se strany nemohly odchýlit. V takovém případě by se odlišné ustanovení Rozhodčího řádu UNCITRAL nepoužilo.

6.2 Průběh rozhodčího řízení podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL

6.2.1 Zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL

Zahájení rozhodčího řízení v souladu s Rozhodčími pravidly UNCITRAL musí být žalující stranou druhé straně sporu oznámeno. Teprve až dnem, kdy dojde k oznámení je rozhodčí řízení považováno za zahájené.²⁷⁸ Oznámení, které mimo jiné

²⁷⁷ V anglickém originále zní tato vzorová rozhodčí doložka takto: "Any dispute, controversy or claim arising out of or relating to this contract, or the breach, termination or invalidity thereof, shall be settled by arbitration in accordance with the UNCITRAL Arbitration Rule."

²⁷⁸ viz. čl. 3 odst. 1 a 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

musí obsahovat samotnou žalobu, je právním úkonem bez kterého rozhodčí řízení podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL nemůže probíhat. Dalšími podstatnými obsahovými náležitostmi uvedenými v čl. 3 odst. 3 a 4 těchto Pravidel jsou:

- a) požadavek, aby spor byl řešen v rozhodčím řízení;
- b) jména a kontaktní údaje stran;
- c) poukaz na příslušnou rozhodčí doložku nebo na smlouvu o rozhodci;
- d) poukaz na smlouvu, z níž nebo v souvislosti s níž vznikl spor, nebo v případě neexistence takové smlouvy stručný popis příslušného vztahu;
- e) stručné vymezení nároku a popřípadě uvedení sporné částky;
- f) žalobní žádání, nebo-li požadovanou pomoc nebo nápravu;
- g) navrhovaný počet rozhodců (tj. jeden nebo tři), jazyku a místu rozhodčího řízení, jestli se strany na tom již předtím nedohodly.

Fakultativně je možné k oznámení o zahájení rozhodčího řízení přiložit tyto další dokumenty:

- a) návrhy na jmenování orgánu pro jmenování podle čl. 6 odst. 1 Rozhodčích pravidel UNCITRAL;²⁷⁹
- b) návrh na jmenování jediného rozhodce ve smyslu čl. 8 odst. 1 Rozhodčích pravidel UNCITRAL;²⁸⁰
- c) oznámení o jmenování rozhodce podle článku 9 nebo 10 Rozhodčích pravidel UNCITRAL.

Ze shora uvedeného je patrné, že v okamžiku zahájení rozhodčího řízení nemusí být znění samotné žaloby žalované straně známo, ani nemusí padnout žádné konkrétní návrhy na jmenování rozhodců, neboť tyto skutečnosti lze sjednat, popřípadě doplnit, až následně. Oproti původnímu znění se nově revidované znění zabývá v čl. 4 Rozhodčích pravidel UNCITRAL otázkou odpovědi na oznámení o zahájení rozhodčího řízení, kdy

²⁷⁹ Dle čl. 6 odst. 1 Rozhodčích pravidel UNCITRAL: *"Pokud se strany již nedohodly na výběru orgánu pro jmenování, strana může kdykoliv navrhnout jméno nebo jména jedné nebo více institucí nebo osob včetně generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu, kdy jeden z nich by představoval orgán pro jmenování."*

²⁸⁰ Pokud by nedošlo ve lhůtě 30 dnů po obdržení návrhu na jmenování jediného rozhodce k dohodě stran, potom bude jediný rozhodce jmenován na žádost stran orgánem pro jmenování.

žalované straně ukládá povinnost do 30 dní od okamžiku, kdy obdrží oznámení o zahájení rozhodčího řízení, předložit žalující straně odpověď, ve které uvede jméno a kontaktní údaje každého případně žalovaného, a vyjádření se k vymezení příslušné rozhodčí doložky či smlouvy o rozhodci, ke smlouvě na jejímž základě vznikl spor, popřípadě příslušného vztahu, není-li takovéto smlouvy, vyjádření k nároku či sporné částce, k žalobnímu požadavku a navrhovanému počtu rozhodců, jazyku a místu rozhodčího řízení. Dále tato strana může v rámci své odpovědi uvést též jakékoliv námitky, ze kterých by vyplývalo, že rozhodčí soud, který by měl být ustanoven s ohledem na tato Rozhodčí pravidla UNCITRAL, není příslušný. Současně je možné připojit návrhy této strany na určení orgánu pro jmenování, návrhy na jmenování jediného rozhodce, atd. Jako ochrana proti nečinnosti žalované strany v rámci této odpovědi žalované strany slouží ustanovení čl. 4 odst. 3 Rozhodčích pravidel UNCITRAL, kde se uvádí, že nesdělení odpovědi či pozdní nebo neúplná odpověď nemá vliv na sestavení případného rozhodčího tribunálu, a proto by nemělo docházet k průtahům.

Jak je tomu běžné v rámci klasického soudního řízení podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění, tak i v rámci rozhodčího řízení podřízeného těmto pravidlům je možné se nechat zastoupit, nebo si nechat pomoci od dobrovolně účastníkem rozhodčího řízení zvolené osoby. Podmínkou je uvést, zda se jedná o poradce nebo zástupce, když zástupce musí na vyzvání rozhodčího senátu či rozhodce prokázat, že toto zmocnění mu bylo skutečně uděleno.

Snad pro všechny účastníky rozhodčího řízení, kteří se rozhodnou podřídit mezi nimi vzniklý spor Rozhodčím pravidlům UNCITRAL, je podstatná zejména otázka, jakým způsobem dojde ke stanovení rozhodců příslušných k projednání jejich záležitosti a vydání rozhodčího nálezu. Výběr počtu a osob rozhodců může dle tohoto řádu probíhat jednak přímo účastníky rozhodčího řízení, anebo prostřednictvím orgánu pro určení a jmenování rozhodců.

Výběr orgánu, který bude jmenovat rozhodce probíhá nejprve prostřednictvím návrhů každé ze stran, kdy při nedostatku shody nejpozději do 30 dnů od obdržení

návrhu všemi účastníky sporu, může jakákoliv strana požádat generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu, aby určil orgán, který bude rozhodce jmenovat. Dle čl. 6 odst. 4 Rozhodčích pravidel UNCITRAL, odmítne-li orgán pro jmenování jednat, nebo nejmenuje-li rozhodce do 30 dní po obdržení žádosti, poté opět na žádost jedné ze stran přechází kompetence na generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu k určení náhradního orgánu pro jmenování. Ustanovením jmenujícího orgánu se mohou strany obracet na tento orgán se žádostí o jmenování rozhodce či rozhodců, jejíž přílohou bude kopie oznámení o zahájení rozhodčího řízení a případná odpověď na oznámení o zahájení rozhodčího řízení.

Rozhodčí pravidla UNCITRAL svěčují rozhodnutí sporu buď jednomu, nebo třem rozhodcům, nicméně připouštějí i odchýlnou dohodu stran sporu. Do článku 7 odst. 1 pravidel je vtěleno pravidlo, že při absenci předchozí dohody či následné dohody, bude spor rozhodován třemi rozhodci. Nicméně bez ohledu na výše uvedené je možné, aby prostřednictvím orgánu pro jmenování byl na žádost jedné ze stran určen pouze jeden rozhodce, a to vzhledem k vhodnosti v daném případě.²⁸¹ Pokud by měl být jmenován pouze jeden rozhodce, potom pokud nedojde k dohodě v období 30 dní poté, co druhá strana obdrží návrh, bude tento jediný rozhodce určen orgánem pro jmenování, a to na žádost jedné ze stran. Samotný postup tohoto jmenování probíhá způsobem uvedeným v čl. 8 odst. 2 písm. a) - d) Rozhodčích pravidel UNCITRAL, pokud nebude stranami vyloučen. Jmenování tří rozhodců probíhá obvyklým způsobem, kdy každá ze stran určí jednoho rozhodce, kteří si následně sami zvolí třetího rozhodce, který zastává funkci předsedy senátu. Opět i v případě jmenování tří rozhodců Rozhodčí pravidla UNCITRAL připouští na žádost jedné ze stran intervenci orgánu pro jmenování, za předpokladu, že druhá strana první straně nesdělí svůj návrh na jmenování rozhodce ve lhůtě 30 dnů ode dne oznámení první strany, anebo pokud se dva již dříve jmenování rozhodci na volbě třetího člena rozhodčího senátu nedohodnou.²⁸²

²⁸¹ Viz. čl. 7 odst. 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL: *"Notwithstanding paragraph 1, if no other parties have responded to a party's proposal to appoint a sole arbitrator within the time limit provided for in paragraph 1 and the party or parties concerned have failed to appoint a second arbitrator in accordance with article 9 or 10, the appointing authority may, at the request of a party, appoint a sole arbitrator pursuant to the procedure provided for in article 8 paragraph 2, if it determines that, in view of the circumstances of the case, this is more appropriate."*

²⁸² viz. článek 9 odst. 2 a 3 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

Orgán jmenující rozhodce by měl postupovat tak, aby došlo k výběru osoby nestranné a nezávislé.²⁸³ Dále by měl tento orgán vzít v úvahu vhodnou volbu rozhodce jiné státní příslušnosti, než mají strany. Jelikož se jedná pouze o doporučení, nebude se jednat o pravidlo, přesto však je zřejmé, že důvodem tohoto ustanovení je zabránit možnému nadržování krajanům rozhodce. Rozhodčí pravidla UNCITRAL v této souvislosti pamatují na povinnost osoby rozhodce sdělovat veškeré okolnosti, které by mohly přinášet důvodné pochybnosti o jeho nezávislosti a nestrannosti, a dále na možnost ustanovení náhradního rozhodce.²⁸⁴ Rozhodčí pravidla UNCITRAL rovněž připouštějí možnost odmítnutí a nahrazení rozhodce v případech, kdy jmenovaný rozhodce svou funkci nevykonává, anebo ji ani de iure či de facto vykonávat nemůže.

6.2.2 Postup po zahájení rozhodčího řízení dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL

Jednání rozhodčího senátu je vedeno zejména zásadami rovnosti stran a tzv. kontradiktornosti.²⁸⁵ Současně je však nezbytné mimo jiné zmínit i princip rychlosti, neboť řízení by mělo probíhat pokud možno bez průtahů a s tím spojeným nepřiměřeným nákladům. Rozhodci po svém ustanovení sestavují předběžný plán rozhodčího řízení, který však může být s ohledem na aktuální průběh rozhodčího řízení průběžně upravován.

K ústnímu jednání v rámci rozhodčího řízení dochází až v okamžiku, kdy o jeho konání požádá jedna ze stran, nebo tehdy pokud se na tom usnese rozhodčí senát. Jeho smyslem je provést důkazy, které nemohou být předloženy v listinné podobě, tedy zejména výslechy účastníků, svědků, anebo znalců. Bude-li rozhodcům předloženo

²⁸³ viz. článek 6 odst. 7 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

²⁸⁴ viz. čl. 11 až 14 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

²⁸⁵ Zásada kontradiktornosti (contra dicere - mluvit proti, oponovat) znamená vyjevování sporných skutečností cestou sporu. (WINTEROVÁ, A. in Winterová, A. a kol., Civilní právo procesní, 3. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., 2004, 77 s.)

jakékoliv podání druhé smluvní strany, je jejich povinností toto sdělení předat druhé straně.

Místem rozhodčího řízení je místo, na kterém se strany dohodly. Pokud však takováto dohoda neexistuje určí toto místo rozhodčí senát, který při svém rozhodování přihlíží ke všem okolnostem daného případu. Místo rozhodčího řízení je stěžejní pro označení místa vydání rozhodčího nálezu.²⁸⁶ Přestože si strany mohou dohodnout místo rozhodčího řízení, tato samotná skutečnost ještě neznamená, že by bylo vyloučeno, aby se rozhodčí senát sešel na jakémkoliv jiném místě, které je pro účastníky řízení a členy rozhodčího senátu vhodné. Otázka jazyka, ve kterém bude rozhodčí řízení probíhat, záleží primárně na vůli stran, přesto však pokud takováto dohoda neexistuje, nebo není možná, je řešení této otázky v rukách rozhodců. Veškeré dokumenty, které se stanou předmětem spisu daného sporu musí být předkládány v jednacím jazyce, popřípadě jazycích.

Nebyla-li žaloba předložena společně s oznámením o zahájení rozhodčího řízení, určí rozhodci žalobci lhůtu pro předložení písemného vyhotovení žaloby žalovanému a rozhodčímu senátu (rozhodci). Žaloba je považována za perfektní, pokud je z ní patrné, kdo je stranou sporu, včetně adres, o jaký skutkový stav se žaloba opírá, v čem žalobce spatřuje spor, čeho se žalobce domáhá a dále právní argumentaci.²⁸⁷ Povinnými přílohami žaloby bývá smlouva, ze které spor vznikl, a rozhodčí smlouva. Současně se k žalobě připojují listinné důkazy, anebo alespoň odkaz na tyto dokumenty.

Poté, co je žalovanému doručena či předložena žaloba, stanoví článek 21 Rozhodčích pravidel UNCITRAL, že žalovaný má právo se k žalobě vyjádřit ve své žalobní odpovědi, a to nejpozději ve lhůtě stanovené rozhodčím senátem. Samozřejmě součástí je předložení důkazů a dalších podkladů dokládajících tvrzení, o které se žalovaný ve své žalobní odpovědi opírá. Rozhodčí pravidla UNCITRAL výslovně připouští též možnost započtení či podání protižaloby.²⁸⁸

²⁸⁶ viz. čl. 18 odst. 1 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

²⁸⁷ Viz. čl. 20 odst. 2 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

²⁸⁸ viz. článek 21 odst. 3 Rozhodčích pravidel UNCITRAL

Pokud dochází ze strany účastníků rozhodčího řízení ke změnám či doplněním žaloby či žalobní odpovědi, je tato změna závislá na jejím povolení rozhodčím senátem, který shora uvedené posuzuje z hlediska vhodnosti.²⁸⁹ Striktně se však nepřipouští taková změna, kdy by došlo ke změně nároku nebo vybočení z pravomoci rozhodčího senátu.

Lhůty pro veškerá písemná podání nemohou být chápány jako lhůty prekluzivní, ostatně tuto skutečnost vyvrací ustanovení čl. 25 Rozhodčích pravidel UNCITRAL, které stanoví doporučení, že tyto lhůty by neměly být než 45 dní. Jelikož v kompetenci rozhodce je možnost prodloužit tyto lhůty, mohli bychom hovořit o těchto mezních termínech jako o "rozhodcovských lhůtách". Nicméně důsledkem zmeškání těchto lhůt ze strany žalobce může být s odkazem na čl. 30 Rozhodčích pravidel UNCITRAL zastavení rozhodčího řízení, anebo pokračování v rozhodčím řízení i přes nečinnost strany žalované. Ze shora uvedeného je patrná snaha těchto rozhodčích pravidel minimalizovat možné průtahy.

Určitou zajímavostí je přípustnost písemného prohlášení podepsaného svědkem nebo znalcem, kdy takovýto písemný dokument může být považován za plnohodnotný důkazní prostředek, který není a priori Rozhodčími pravidly UNCITRAL vyloučen. Posouzení přípustnosti, váhy či relevance stranami předkládaných důkazů bude však v rukou rozhodčího senátu.

Ústní jednání probíhá neveřejně, pokud strany nepřipustí opak. Podmínkou pro přípustnost konání nařízeného ústního jednání je oznámení jeho konání s dostatečným předstihem. Otázkou by bylo, jakým způsobem by bylo posuzováno, zda k naplnění tohoto předpokladu pro konání ústního jednání skutečně došlo. Tato pravidla také pamatují na moderní technologie a umožňují výslech svědků či znalců prostřednictvím telekomunikačních prostředků.²⁹⁰ Po celé rozhodčí řízení mohou strany sporu podávat

²⁸⁹ Například nevhodná by byla taková změna či doplnění, které by bylo opožděné, nebo kdy by druhé straně hrozila újma.

²⁹⁰ V článku 28 odst. 4 Rozhodčích pravidel UNCITRAL je příkladem uváděna videokonference.

námítky, pokud nabydou dojmu, že dochází k překročení či nedodržení jakéhokoli požadavku rozhodčí smlouvy.

6.2.3 Rozhodčí nález dle Rozhodčích pravidel UNCITRAL

Rozhodčím senátem (rozhodcem) vydaný konečný rozhodčí nález představuje konec rozhodčího řízení. Rozhodnutí rozhodčího senátu je označováno jako usnesení a podléhá souhlasu většiny rozhodců. Důsledkem snahy po větší transparentnosti rozhodčích nálezů oproti původnímu znění Rozhodčích pravidel UNCITRAL z roku 1976, které v článku 32 odst. 1 připouštělo, aby rozhodčí nález byl zveřejněn pouze se souhlasem obou stran, je oproti tomu v revidované úpravě z roku 2010 v článku 34 odst. 5 Rozhodčích pravidel UNCITRAL rozvedeno, že: *"Rozhodčí nález smí být zveřejněn se souhlasem všech stran nebo v případě a v rozsahu, v jakém je jeho zveřejnění vyžadováno stranou s ohledem na právní povinnost, ochrany nebo naplnění práva nebo v souvislosti s právním procesem před soudem nebo jiným příslušným orgánem."*²⁹¹ Toto nové pravidlo vychází z modelu přijatého Rozhodčími pravidly Londýnského soudu mezinárodního rozhodčího řízení²⁹² (*"the London Court of International Arbitration"*), neboť reflektuje například povinnost některých států zveřejňovat rozhodčí nálezy, a to s ohledem na právo veřejnosti na informace.

Obsah rozhodčího nálezu vydaného rozhodčím senátem se bude řídit právem rozhodným, který si strany k řešení jejich sporu zvolily. Pokud by však k volně práva nedošlo, bude rozhodčí senát postupovat podle kolizní normy k určení rozhodného práva. *"Rozhodčí senát může rozhodovat podle zásad spravedlnosti, ale jen v případě, že byl k tomu stranami zmocněn a jestliže to připouští právo aplikovatelné na rozhodčí řízení."*²⁹³

²⁹¹ *"An award may be made public with the consent of all parties or where and to the extent disclosure is required of a party by legal duty, to protect or pursue a legal right or in relation to legal proceedings before a court or other competent authority."*

²⁹² Viz. článek 30 odst. 30.1 Rozhodčích pravidel LCIA

²⁹³ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 174 s.

Rozhodčí pravidla UNCITRAL taktéž připouštějí možnost smíru za podmínek uvedených v článku 36 a dále umožňují požádat rozhodčí senát o výklad rozhodčího nálezu, a to ve lhůtě do 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu. Současně je možné požádat rozhodčí senát o provedení oprav početních chyb, písařských chyb, chyb vzniklých v tisku, nebo jiných chyb či opomenutí podobné povahy, který je při oprávněnosti opraví ve lhůtě 45 dní od žádosti.

Rozhodčí pravidla UNCITRAL se také zabývají otázkou nákladů řízení, včetně odměn a výloh rozhodců. Náklady rozhodčího řízení jsou vyjmenovány v ustanovení čl. 40 odst. 2, podle něhož jsou do tohoto pojmu zahrnuty:

- a) poplatky rozhodčího senátu;²⁹⁴
- b) cestovní a jiné výlohy rozhodců;²⁹⁵
- c) náklady na odborné poradenství a jinou pomoc, která byla vyžádána rozhodci;
- d) cestovní a jiné náklady svědků ve výši, která podléhá schválení rozhodci;
- e) právní a ostatní náklady vynaložené stranami v souvislosti s rozhodčím řízením;²⁹⁶
- f) další poplatky nebo výlohy orgánu pro jmenování, včetně generálního tajemníka Stálého rozhodčího soudu v Haagu.

7. Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži a jeho vliv na právní českou právní úpravu

Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži ("*UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*") byl vytvořen za účelem, aby zákonodárci jednotlivých států jej mohly využít jako podklad pro vnitrostátní právní předpisy upravující mezinárodní rozhodčí řízení. Jedná se o další z řady legislativních

²⁹⁴ Pro každého rozhodce zvlášť.

²⁹⁵ Tyto výlohy je stanoven požadavek přiměřenosti.

²⁹⁶ Náklady tohoto druhu podléhají schválení rozhodčím senátem, pokud jsou důvodné.

počinů Komise ONS, který zahrnuje všechna stádia arbitrážního procesu počínaje od rozhodčí smlouvy a konče uznáváním a výkonem rozhodčích nálezů.

Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži byl přijat Spojenými národy rezolucí A/40/17 dne 21.6.1985. Tento Vzorový zákon, jak napovídá samotný název, si kladl za cíl být předlohou pro novelizaci právních předpisů upravujících rozhodčí řízení. Je nepochybné, že jako vzor posloužil i českým zákonodárcům při přípravě českého zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů.²⁹⁷ Později byl tento vzorový zákon novelizován rezolucí Komise OSN 61/33 dne 7.7.2006.

Jelikož tento Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži pochází z dílny mezinárodní organizace, je přirozené, že se použije výhradně v případech mezinárodní obchodní arbitráže. Naproti tomu zákon o rozhodčím řízení by byl aplikován i na vnitrostátní rozhodčí řízení. Ačkoliv Vzorový zákon UNCITRAL nejprve v článku 7 odst. 2 stanoví, že rozhodčí smlouva má mít písemnou formu, v dalším odstavci připouští, že by mohla být též uzavřena i v jiné podobě, a přesto by byla považována za platnou.²⁹⁸ Dle článku 7 odst. 4 Vzorového zákona UNCITRAL by rozhodčí smlouva mohla být uzavřena takovými moderními prostředky, jako je e-mail, současně však i telegramem a dalšími podobnými telekomunikačními prostředky. Dle dalšího odstavce by bylo možné považovat rozhodčí smlouvu za existující v písemné podobě, pokud by její existence byla tvrzena v žalobě a nebyla druhou stranou popírána.

Naproti tomu právní úprava obsažená v českém zákoně o rozhodčím řízení přímo stanoví povinnost k uzavření rozhodčí smlouvy v písemné podobě, a to pod sankcí neplatnosti, třebaže za písemnou formu je považováno, pokud je tato smlouva uzavřena telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob.²⁹⁹ Ustanovením § 3 odst. 2 zákon o rozhodčím řízení se připouští, aby rozhodčí doložka, obsažená v podmínkách, kterými se řídí

²⁹⁷ zákon č. 216/1994 Sb. (dále jen "zákon o rozhodčím řízení")

²⁹⁸ Viz. čl. 7 odst. 3 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži: "An arbitration agreement is in writing if its content is recorded in any form, whether or not the arbitration agreement or contract has been concluded orally, by conduct, or by other means."

²⁹⁹ Viz. ust. § 3 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení

hlavní smlouva, byla platně uzavřena i tehdy, byla-li hlavní smlouva druhou stranou přijata takovým způsobem, ze kterého je zřejmé, že vyslovila mimo jiné souhlas i s uzavřením rozhodčí smlouvy. Novelou zákona o rozhodčím řízení, zákonem č. 19/2012 Sb., s účinností od 31.3.2012, byla vložena další ustanovení týkající se rozhodčí smlouvy, a to ustanovení § 3 odst. 3 až 6, která reagují na některé problémy, které již dříve byly odbornou veřejností hojně diskutovány, zejména otázka rozhodčích dohod uzavíraných v rámci spotřebitelských smluv. Současná úprava vychází ze snahy maximální informovanosti spotřebitele, aby se napříště zamezilo situacím, kdy spotřebitel neměl v době uzavírání spotřebitelské smlouvy ani potuchy o rozhodčí doložce obsažené například ve všeobecných obchodních podmínkách. Hlavním požadavkem při sjednávání rozhodčích smluv pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv je jejich uzavírání jako samostatných smluv, které nemohou být součástí podmínek, kterými se řídí samotná spotřebitelská smlouva. V opačném případě by takto uzavřená rozhodčí smlouva byla neplatná. Další podmínkou je poskytnout spotřebiteli náležité vysvětlení pro pochopení významu rozhodčích smluv, včetně možných následků. Další nové obsahové požadavky na rozhodčí doložku u spotřebitelských smluv jsou: *"... pravdivé, přesné a úplné informace o a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, c) odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, d) místu konání rozhodčího řízení, e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný."*³⁰⁰ Zákonodárce se při vytváření této novely inspiroval německým modelem, který rozhodně přispívá k větší ochraně spotřebitele.³⁰¹

Část třetí Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži obsahuje řadu detailních ustanovení zabývajících se ustanovením, vyloučením a ukončením funkce rozhodce a dále institutem náhradního rozhodce. Základním principem obsaženým v čl. 10 odst. 1 Vzorového zákona je svoboda stran určit si počet rozhodců. Pokud však strany nedojdou k žádné dohodě, bude rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát.

³⁰⁰ Viz. ust. § 3 odst. 5 RozŘ, s účinností od 1.4.2012.

³⁰¹ KULHÁNEK, M. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení, Právní rozhledy 7/2011, 247 s.

Dle Vzorového zákona, žádná osoba nemůže být vyloučena z důvodu své národnosti z funkce rozhodce, pokud se na tom strany sporu neshodnou. Naproti tomu dle zákona o rozhodčím řízení se rozhodcem může stát občan České republiky, který dosáhl 18-ti let, je bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, současně však zákon o rozhodčím řízení připouští i možnost, aby se rozhodcem stal cizinec, pokud splňuje stejné podmínky, jako by musel pro ustanovení rozhodcem splňovat český občan, avšak s tím rozdílem, že postačí, že tato osoba dosáhla způsobilosti k právním úkonům podle právního řádu, jehož je státním příslušníkem. Novinkou, kterou přinesla novela zákona o rozhodčím řízení,³⁰² je zápis do seznamu rozhodců, vedeném Ministerstvem spravedlnosti, o čemž je pojednání v jiné části této práce. V opačném případě by rozhodce určený rozhodčí smlouvou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv nemohl v takovém případě spor rozhodnout.

³⁰² Zákon č. 19/2012 Sb.

ZÁVĚR

Předmětem této práce bylo vymezení základních znaků mezinárodní obchodní arbitráže a poskytnutí uceleného přehledu nejvýznamnějších otázek, které tato problematika obsahuje. Přestože by si každá ze shora uvedených kapitol zasloužila sama o sobě, aby byla předmětem samostatné rigorózní práce, bylo z mého pohledu zajímavé seznámit se s mezinárodními aspekty rozhodčího řízení, když v rámci své dosavadní advokátní praxe současně působím jako rozhodce zapsaný na listině rozhodců stálého Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.

Ve své práci jsem se snažil postupovat systematicky od samotné podstaty mezinárodní obchodní arbitráže, přes prameny rozhodčího řízení, otázku rozhodčích smluv, osobu rozhodce, právo rozhodné pro mezinárodní rozhodčí řízení, průběh rozhodčího řízení, až po vydávání rozhodčích nálezů a jejich výkon. Současně jsem se pokoušel nastínit a vymezit jednotlivé dílčí změny právních předpisů, které vzešly z dílny českých zákonodárců. Současně jsem ani nemohl opomenout klást zvláštní důraz na jednotlivé úpravy rozhodčích pravidel jednotlivých stálých mezinárodních rozhodčích institucí, zejména pak na Řády Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky s přihlédnutím k novému Řádu účinnému od 1.7.2012. V rámci jednotlivých kapitol jsem se pokusil připomenout některá ze soudních rozhodnutí českých soudů vyšší instance a současně některá dostupná rozhodnutí stálých rozhodčích institucí.

Závěrem je možné shrnout, že rozhodčí řízení předčí soudní řízení především rychlostí, jednoinstančností, menším formalismem, relativně nižšími náklady, neveřejností spojenou s povinností mlčenlivosti rozhodců a současně snazší vykonatelností rozhodčích nálezů, než by tomu bylo v případě procesu konaného před obecnými soudy.

Vzhledem k často používaným rozhodčím pravidlům nejvýznamnějších rozhodčích institucí, jako jsou Pravidla ICC, Řád ICDR, Pravidel Mezinárodního rozhodčího soudu při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni, popř. Rozhodčí pravidla UNCITRAL, lze konstatovat, že mezinárodní rozhodčí arbitráž představuje nejjednodušší cestu k nalezení práva v rámci mezinárodních obchodních sporů. Jsem

přesvědčen, že současný trend rozmachu mezinárodní obchodní arbitráže bude i nadále pokračovat a její obliba bude jenom stoupat.

RESUMÉ

International commercial arbitration, as one of the most significant alternatives of ordinary court proceedings, frequently represents a favorite and much used method of dispute resolution resulting from cross-border trade. There are many reasons why it is happening but it can be summed up that compared to non-flexible judicial system, arbitration reflects trends prevailing in today's modern economic life and brings flexible, functional and efficient method of decision-making on business disputes. Arbitration brings final and binding decisions made by independent arbitrators, who are selected by dispute parties, and hence it enables in case of appropriate selection the decision to be made by real experts in a given legal and factual field. In the event of international commercial arbitration, the litigation should guarantee neutrality and confidentiality of arbitrators, an option to choose the governing law, arbitration venue, an agreement on a method of litigation. Another advantage of international commercial arbitration is that the arbitration protects by its confidential nature the litigants from publicity in the media and participation of public in the whole proceedings.

The issue of arbitration in an international context is dealt with fairly comprehensively and this comprehensiveness enables rules and orders of any international arbitration institution to be arbitrarily applied regardless the state borders.

A topic of this thesis was a definition of basic features of international commercial arbitration, provision of a comprehensive overview of the most significant issues included in this topic and familiarization with international aspects of arbitration proceedings conducted at the Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and the Agricultural Chamber of the Czech Republic.

The author proceeds in the thesis systematically from the very essence of international commercial arbitration, over sources of arbitration proceedings, question of arbitration agreements, a person of an arbitrator, governing law for international arbitration proceedings, course of arbitration, up to issuance of arbitration awards and

their enforcement. At the same time, he outlines and defines individual partial amendments of legal regulations that were passed by Czech lawmakers. Simultaneously, there could not be ignored a special emphasis on individual amendments of arbitration rules of individual permanent international arbitration institutions, especially then the Rules of the Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and the Agricultural Chamber of the Czech Republic, taken into account the new Rules of the Arbitration Court with the effect from 1 July 2012.

In conclusion it can be summed up that the arbitration exceeds court proceedings in particular by its speed, one instance proceedings, less formalism, relatively lower costs, non-public connected with the obligation of confidentiality of the arbitrators and at the same time easier enforcement of arbitration awards than in case of proceedings conducted before ordinary courts.

Due to frequently used arbitration rules of the most significant arbitration institutions, such as Rules of Arbitration of the ICC, Arbitration Rules of ICDR, Arbitration Rules of the International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber or UNCITRAL Arbitration Rules, it can be stated that international arbitration represents the easiest method of finding the law within international business disputes.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BĚLOHLÁVEK, A., J. Arbitralita sporů. Právní zpravodaj, 2003/3,
2. BĚLOHLÁVEK, A., J. Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003/6,
3. BĚLOHLÁVEK, A. J. Law Applicable to the Merits of International Arbitration and Current Developments in European Private International Law: Conflict-of-laws Rules and the Applicability of the Rome Conventionm Rome I Regulation and Other EU Law Standards in International Arbitration. Czech Yearbook of International Law. Second Decade Ahead: Tracing the Global Crisis, Juris Publishing, Inc. 2010,
4. BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení, C.H.Beck Praha, 2012
5. BĚLOHLÁVEK, A. J. Procesní předpisy a rozhodčí řízení, Právní fórum, č. 12, 2007,
6. BĚLOHLÁVEK, A. J. Místo konání rozhodčího řízení, Právní zpravodaj, 2004/3,
7. BĚLOHLÁVEK, A., J. Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie, 2012/5,
8. BERGER, K., P. International economic arbitration, Boston: Kluwer Law International, 1993,
9. BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. Teorie práva, Praha: EUROLEX Bohemia, 2001,
10. BORN, Gary B. International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, 2009,
11. FOREJT, A. Řešení sporu v rozhodčím řízení, Prospektrum Praha 1995,
12. GAILLARD, E. Savage, J.: Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. Haag: Kluwer Law International, 1999,
13. HAVLÍČEK, J. Rozehnalová, N. Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí...aneb quo vadis...? in Právní fórum, Praha, Wolters Kluver ČR, ISSN 1214-7966, 2010, vol. 2010, no. 3,
14. JANOVEC, M. Zrušení rozhodčího nálezu soudem, Právní fórum, č. 4, 2010

15. KLEIN, B. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci?, Právní fórum (Wolters Kluwer ČR, a.s.), 2010/3,
16. KLEIN, B. DOLEČEK, M. Rozhodčí řízení. Praha, ASPI, 2007,
17. KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání, Brno 2004
18. KUČERA, Z., Parknerová, M., Růžička, K. a spol. Právo mezinárodního obchodu, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008,
19. KULHÁNEK, M. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení, Právní rozhledy 7/2011,
20. MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce - vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů, Právní praxe, 1993/8,
21. MOSES, Margaret L. The principles and practice of international commercial arbitration. Cambridge University Press, 2008,
22. MOTHEJZÍKOVÁ, J., STEINER, V. a kol. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. Praha, C. H. Beck, 1996,
23. POSPÍŠIL, P. Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu?, Bulletin advokacie 12/2010,
24. RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. vyd. Praha, C. H. Beck, 2004,
25. RABAN, P. K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003/1,
26. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 1. vyd. Praha, ASPI, Linde Praha, a.s., 2002,
27. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v obchodním styku. Právo rozhodné v řízení před mezinárodními rozhodci, ASPI, 2002, č. 145,
28. VAŠKE, V. Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2007,
29. PETROCHILLOS, G. Procedural Law in International Arbitration. Oxford, Oxford University Press, 2004,
30. RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha, C.H.Beck, 2004,
31. REDFERN, A., HUNTER, M. Law and Practice of International Commercial Arbitration, 3rd edition. London: Sweet & Maxwell, 1999,

32. ROZEHNALOVÁ, N. Doložky o právním režimu a o řešení sporů v případě smluv v mezinárodním obchodním styku, *Právní praxe v podnikání*, 1998/2,
33. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
34. RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení, *Bulletin advokacie*, 2003/5,
35. RŮŽIČKA, K. Mezitímní a částečný rozhodčí nález, *Právní fórum*, č. 4, 2008,
36. RŮŽIČKA, K.. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005,
37. RŮŽIČKA, K. Rozhodování vnitrostátních sporů v rozhodčím řízení, *Právní rádce*, 1998/10,
38. RŮŽIČKA, K. Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration, Volume II, *JURIS*, 2012
39. SPIROVÁ, K. K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení, *Právní fórum*, 2009/12
40. WINTEROVÁ, A. in Winterová, A. a kol., *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., 2004
41. WHITESELL, A. M. Independence in ICC Arbitration: IC Court Practice concerning the Appointment, Confirmation, Challenge and Replace of Arbitrators. Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

Evropská úmluva	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži ze dne 21. dubna 1961 v Ženevě publikovaná ve sbírce zákonů vyhl. Ministerstva zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.
ICC	Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce - ICC) se sídlem v Paříži
LCIA	Londýnský arbitrážní soud (The London Court of International Arbitration) se sídlem v Londýně
Newyorská úmluva	Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku, publikovaná ve sbírce zákonů vyhl. Ministerstva zahraničních věcí č. 74/1959 Sb (The Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards).
ObčZ, Občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
ObchZ, Obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
Pravidla UNCITRAL	Rozhodčí pravidla o mezinárodním rozhodčím řízení UNCITRAL předložená Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) a schválena dne 15. prosince 1976 v New Yorku Valným shromážděním OSN
RozŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů
RS při HK ČR a AK ČR	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky se sídlem Dlouhá 13, 110 00 Praha 1
ZMPS	zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů

Nový ZMPS

zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém s
účinností od 1. ledna 2014

KLÍČOVÁ SLOVA

mezinárodní obchodní arbitráž, rozhodčí řízení,

KEY WORDS

International Commercial Arbitration, Arbitration,